

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egyházi törvényeink megerősítő „záradéka“ és a nem állami népiskolai törvényjavaslat.

Mult számunkban kifejtettük álláspontunkat arról a „legfelső záradék“-ról, mellyel a királyi jóváhagyás egyházi törvényeinket ellátta. Egyházi lapjaink közül eddig hasonló szellemben csak a Prot. Egyh. és Isk. Lap szólott a kérdéshez.

Mi újlag felhívjuk egyházunk vezetőinek figyelmét a dologra. A „záradékok“ korszaka megújulni látszik s azzal szemben erélyesen sikra szállani egyházunk elutasíthatatlan kötelessége.

Nekünk feltűnt s leszögeztük már a Zsinatnak Ő Felségénél való tisztelgése alkalmával, hogy az 1848. XX. t.-c. kérdésében a király rosszul van informálva. A cercle alkalmával Ő Felsége br. Bánffy Dezsővel való beszélgetése alkalmával, midőn Bánffy báró a 48. XX. t.-c. „e most kilátásba helyezett részleges végrehajtásáról“ beszélt: Ő Felsége közbeszólt: „részleges?!“ — br. Bánffy az ő éles látásával azonnal tisztában volt a helyzettel s alkalmat vett magának mindjárt arra, hogy kifejtse, miszerint e most ígért 3 millió nagyon is „részleges“ végrehajtása a törvénynek, mert némely más felekezetek állami dotációjához viszonyítottan a protestánsoknak legalább évi 16 millióra volna igényük.

Vegyük hozzá ehhez Apponyi miniszternek az ideai költségvetés tárgyalása során mondott azt a kitérő választ, melyet br. Bánffy Dezső hatalmas beszédére adott, s amelyben a 48. XX. t.-c. végrehajtása során a most ígért 3 millió évi dotációt oly „nyugvópontnak“ jelezte, amelyen túl hosszú ideig nem lehet menni: s azonnal tisztában lehetünk vele, hogy mit céloz a „legfelső záradék“ királyi szava mögött rejtőző kultuszminiszter.

Br. Bánffy Dezső, kinek egyházunk érdekei szolgálatára és védelmére hozott időben, munkában sőt anyagiakban is példátlan áldozataiért

többször jut ki a gyanúsítás, mint a hálás köszönet és elismerés szava, saját személyében megtette azt, mit állása, hazafias és egyházi kötelességei lelkiismerete szerint elébe szabtak. A hazafias protestántizmus hivatalos és nem hivatalos közvéleményének feladata most, hogy ez is egy szívvel és egy lélekkel megtegye a maga kötelességét s jogainkat sértetlenül megőrizze az utódok számára.

E feladat most első sorban a jövő héten újra összeülő zsinatra vár. Mint és minő formában kell tennie: ezt jóelőre meg kell állapítani s a lépés fontosságához képest előkészíteni. A hét prot. egyház közös-bizottsága — úgy tudjuk — hétfőn ülésezik. Még aznap délután zsinatunk vezető-férfiai tanácskozhatnak. Kedden délelőtt pedig a zsinat hivatalos megnyitása előtt, értekezletre volnának összehívandók a zsinati tagok, hogy ennek megállapodásához képest a nyílt ülésben való tárgyalás kellő higgadtsággal, de egyszersmind lehető alapos felszólalások során lehetőleg *egyhangulag* hozhassa meg határozatát.

Véleményünk szerint most már a 48. XX. t.-c. 2. §-a veendő bázisul, mely minden „bevett vallásfelekezetre nézve a tökéletes egyenlőséget és viszonyosságot“ biztosítja. E paragrafusnak a „közteherviselés“-el való kombinációja alapján volna akció indítandó annak a türehtetlen helyzetnek orvoslása iránt, hogy protestáns s főleg kálvinista népünk egyháziilag súlyosabb terheket hordozzon, mint más egyház hivei, sőt különböző cimeken — kegyuraság, párbér stb. — még más felekezetnek is adózója legyen s így a színmagyar kálvinistaságban a magyarság elnyomása tovább folyon a magyar hazában. Követeljünk egyenlő teherviselést a bevett vallásfelekezetek hiveire nézve legalább az állami dotáció mértékéig. Követeljünk országos törvényt, mely kimondja, hogy állami segély bármely felekezetnek, bármely egyházi intézményére csak azon esetben adható, ha hivei az államilag megállapított egyforma minimummal járulnak egyházuk fenntartásához. E minimumból befolyó összeg

túl minden jogos szükség azonos feltételek mellett „közálladalmi költségből fedeztessék“.

A protestántizmus egyházpolitikai akcióját most már ezekre a vizekre kell irányítanunk. Ezt követeli a közérdek s abban főleg a lelkesízi fizetések kórszerű rendezése, mely a mai minimummal tarthatatlan, mikor a tanítói fizetés 2600 koronában véglegesítettik.

A mi a nem állami elemi népiskolák némi jogviszonyainak és tanítói fizetéseinek rendezéséről szóló törvényjavaslatot illeti, annak is főleg egyházunkra való vonatkozásaival kívánunk foglalkozni. Nemzeti vonatkozásairól hadd szóljanak a politikai lapok; hadd mutassák ők ki, hogy a nemzeti kormány e javaslata e szempontból mennyire mögötte marad a szabadelvű Berzeviczy-félének, sőt a darabont Lukács György rendeletének is. Hadd tisztázzák a javaslat alapján, hogy a 48-as miniszter Apponyi, voltaképpen elejtette a kötelező állami népiskolai oktatás programját, a melyet pedig már az utóbbi időben megszoktunk volt nem is politikai pártkérdésnek, hanem a nemzeti-becsület kérdésének tekinteni s hogy az államosítás „kulturalis szüksége,“ mily „nemzetiségi tarkaság“-nak adott helyett. Hogy mit ér a nemzeti vonatkozású érdekeknek olyan hosszadalmas közigazgatási védelme, amilyent a javaslat tervez s amely ismét csak arra lesz jó, hogy legyen mit kijátszani és végrehajthatlanul hagyni, vagy az összeütözéseket és herce-hurcákat állandósítani.

Felekezeti vonatkozásait nézve ennek is meg van az ismert „Paritätsprügelstock“ jellege. Semmi különbséget sem tesz a magyar és nem magyar tannyelvű felekezeti iskolák között. Egy kalap alatt nyomorítja meg a magyart s emeli fel a nem-magyart. A 15. §. b. azon intékedése, mely szerint a 30-on aluli népességű iskola állami támogatást csak kivételes esetekben kaphat, a nemzetiségek közt elszórva levő magyar s leginkább prot. iskolák beszüntetésére s nálunk az eloláhosodás még gyorsabbá tételére fog szolgálni s a magyar felekezetek közt is a népesebb róm. kath. egyház előnyeit biztosítja. A 18., 21. és 22. §-t is, mely a miniszternek a segélyezés révén nagyobb befolyást adott volna, egyenesen a néppárt kívánságához képest úgy módosította a bizottsági tárgyalás során a miniszter, hogy 50% magyar tanuló mellett magyar- és nemzetiségi nyelvű, 20% magyar tanuló mellett nemzetiségi és magyar is a tannyelv. Az „Alkotmány“ meg is jegyezte, hogy azaz „is“ kivihetetlen. Persze itt arra a 387 róm. kath. iskoláról van főleg szó, amelyekben eddig egy árva magyar szó el nem hangzott. Csakugyan néppárti befolyás alatt töröltetett a 21. §-ból az, hogy ahol az állami kiegészítés a félfizetést meghaladja, oda a miniszter nevez ki tanítót. Apponyi erről is lemondott, mert a néppárt kívánta.

A mi végre minket egyházi berendezésünkben legközelebből sért, az az, hogy kántortanítóinknál a kántori teendőért járó fizetést is beszámítja — a stolán kívül — a tanítói fizetés minimumába s így a mi az állami — tanító — kántoroknál tenkéntélyes mellékjövedelem (a kántori fizetés) a mi kántortanítóinknál teljesen elesik s így jövőre még nehezebben fogunk kántortanítókat kapni, mert — az úgy sem sokat számító stolán kívül — a tanítóságért is megkapja ugyanazt a fizetést, mint a kántortanítóságért.

Általában az egész javaslat csak a tanítóság létminimumos osztályérdekét szolgálja inkább, mint a magyar nemzeti népoktatás érdekeit, mely az elsőhöz csak félénken kapcsolódik. A nyílt és határozott nemzeti népoktatás gondolatának, melynek érvényesülése reményében erdélyi kerületünk 25 év óta felekezeti iskoláinak több, mint felét (273) adta át az államnak, — hosszú időre való elejtését jelenti. Ime, ezért áldoztuk fel mi iskoláinkat!

Ily tanulságok mellett csak természetes, ha újabban arra az álláspontra helyezkedünk, hogy a népiskoláknak vagy együttes államosítása, vagy ha rendre megy — a mieink legyenek az utolsók.

Nagy Károly.

Énekes-könyvünk ügyében.

E lap 1906. évi 16. számában a próbaénekesről írván azt mondtam: „a próbaénekes nem tetszhalott, halálos betegségben mult ki.“ Most, midőn olvastam az új énekügyi bizottság zsinat elé terjesztendő javaslatát, örömmel és megnyugvással láttam, hogy véleményem valónak bizonyult. Hogy a javaslat felett milyen határozatot hoz a zsinat, az kérdés, mert igaz ugyan, hogy a bizottság nagy körültekintése s az erdélyrésziek kívánságával szemben teljes jóindulata látszik a javaslatból s így a kedélyek némileg meg lehetnek nyugodva, de kívánni való még sok van s hozzászólásom ép azt célozza, hogy a leendő új énekeshez minél kevesebb szó férjen s az ügy érdekében az minél előbb valósuljon.

Első sorban is azt a kérdést vetem fel, vajjon okvetlen szükséges a közös énekeskönyv, vagy maradjon az előbbi állapot: legyen külön magyarországi s külön erdélyi? A közös énekes mellett az az érv döntött, hogy ha egy magyarországi hívő erdélyi templomba megy, a mostani állapotok mellett nem tud énekelni, mert nem ismeri az itteni énekeket. Ez az érv pedig nem állhat meg, mert énckekink használata vidékek szerint változik s bizony nagyon kevés egyházközség van, vagy tán egy sincs, hol az összes dallamok használatban lennének s nem kell egyik egyházkerületből a másikba menni, hogy ismeretlen dallamot kapjunk. Vajjon a közös énekes megfogja szüntetni ezt az állapotot. Nézetem szerint nem. Akkor miért adjunk olyan könyvet híveink kezébe, melynek egy része ismeretlen marad előttünk? A közös énekesrel csak azt érzük el, hogy az eddiginél nagyobb terjedelmű s drágább énekest kell beszerezniünk. Úgy gondolom tehát, hogy ezt jó lenne még egyszer meggondolni.

Fenti gondolat nem új s nem is szólottam volna róla, ha ép a javaslat nem pattantja ki belőlem még pedig első pontjával, mely így szól: „az új énekeskönyvbe mind a 150 zsoltár felveendő, egyes zsol-

tárok rövidítve, az eddig sem használt versek elhagyásával." Az eddig sem használt versek elhagyásával! Tehát ami nincs használatban, kihagyandó. Akkor a 150 zsoltárból azok, melyek keresztyénellenes tanokat hirdetnek vagy történelmi vonatkozásuk, szintén kihagyandók. Hogy lesz akkor 150 zsoltár?! Vagy tán az új bizottság olvasó-könyvet is akar egyben adni? Szertartásunk kizárja az egyénenkinti magánfoglalkozást, tehát nem lehet cél olvasó-könyvet adni a hívők kezébe, úgy is elég nagy terjedelmű lesz az énekes, még akkor is, ha nem lesz közös. Az a pár imádság is, ami a régi énekeshez van csatolva, inkább házi, mint templomi használatra volt szánva. De a javaslat is azt mondja, hogy a nem használt részek kihagyandók, akkor miért kell okvetlen közös énekest teremteni s minden egyházkerületre ráerőszakolni oly könyvet, melynek egy része használatban marad. Ezzel azonban nem azt akarom mondani, hogy énekesünk ne legyen egységes, sőt azt tartom feltétlen helyesnek, csak a keresztülvitelét óhajtánám másképp megoldani. Ezt úgy gondolom, hogy egy bizottság vigye keresztül a megoldást, hogy egy szellem lengje át énekesünket s aztán ebből mi erdélyiek csak azt kapjuk a régiből, ami a közhasználatba átment s egyelőre nélkülözhetlen s a kiselejtezetek helyett az összes újonnan felvetteket.

A második pont azt mondja, hogy a próbaénekes gyengébb darabjai kihagyandók, ez nagyon helyes megoldás, igaz, hogy így igen kevés lesz besorozva belőle, de legalább annál több kifogástalan fog bejutni. Az újak, főképp a dallamok azonban szíves figyelmet érdemelnek s bizonyára részesülnek is benne.

A katekizmusi 52 ének felvételét nem értem. Úgy tudom, hogy a heidelbergi káté magyarázásával vannak kapcsolatban s ennek helyét újabb időben a bibliamagyarázás foglalván el, vonatkozásukat részben elvesztették. Igaz ugyan, hogy a bibliamagyarázattal szintén kapcsolatba hozhatók, de ha jobb és szebb darabokkal pótolhatók, miért növelni az összessel a könyv terjedelmét?

Temetési énekek felvételéről is szó van. Igen helyesen, mert a halott templomba vitele szokásban lévén, okvetlen helyet követelnek. Itt van egy megjegyzésem. Nem tartozik nagyon szorosán a tárgyhöz, de itt van helye. Némely vidéken még mindig szokásban van az énekbúcsuztató, melyről általános a vélemény, hogy idejét multa ízléstelenség a legtöbb esetben. Főhatósági intézkedésre vár ez is, de addig is lelkeszeink tehetnének róla. A cura pastoralis arra való, hogy a hívők templomon kívül is egyházi dolgokban irányítottassanak s ez ügyben annyival inkább munkálhatnának lelkeszeink, mert a búcsuztatásnak van másik megoldása is.

"Az erdélyi énekeskönyvnek több hely biztosítandó." Mi erdélyiek ezt a legnagyobb örömmel vesszük tudomásul abban az esetben, ha a közös énekes mellett dönt a zsinat. Egyebekben az erről már elmondott véleményem mellett maradok.

Az átdolgozás fogalmát teljesen törölném, igen tág fogalom s ez ölte meg a próbaénekest is. Láttuk, hogy ott e cég alatt mit műveltek s így méltán félhetünk e fogalomtól s még az sem biztosított az ellenkezőjéről, mit így mond el a javaslat: „a felveendő darabok lehetőleg változatlanul hagyandók.”

A beosztás és külső formához nem szólok, nem az teszi a lényegét. Azonban annyit mégis megjegyzek, hogy dallamoknál a kezdő szó első betűje ne álljon külön, mint a próbaénekesnél, mert értelmetlen, sőt furcsa helyzeteket szül.

Ha a javaslat eddigi része megnyugtató is, az ezután, a dallamról szóló feltétlen sok szóra ad okot s szinte biztosra veszem, hogy megakasztja a

közös énekes dülőre jutását. Nagy visszaesést jelent, a mai állapotok sokkal megfelelőbbek. Szeretném pontról-pontra venni s részletesen, megokolva mondani el róla véleményemet, de igen hosszúra nyúlna, így csak általánosságban szólok róla.

„Általában a choralméret tartandó fenn.” Ilyen kettő van, a régi (egyenlő értékű hangok) s az új (különböző értékű hangok), úgy gondolom itt a régiről van szó s ez nagy elmaradottságot jelentene. Sejttem honnan fú a szél. Utánozni akarjuk a németeket itt is, mint majdnem minden újításnál, de itt csak a külső formát látjuk s a belső értéket nem. Nyelvünk sajátsága a leghatározottabban a ritmusos dallamot igényli s zenénk sajátságai is ebből magyarázódnak, azért teljes határozottsággal elvetendő a régi choralméret s az idegenből átvett dallamoknál is az új alkalmazandó, amely valamennyire megközelíti zenénk sajátságait. Ahoz, hogy valamennyi dallamunk magyar ritmizálást kapjon, a szöveg teljes átdolgozása szükséges, e helyett pedig sokkal ajánlatosabb teljesen új ének felvétele. A zsoltár dallamok adhatók az eredeti ritmizálással, mai hangjegyértékekkel kifejezve. És itt hangsúlyoznom kell, hogy a francia dallamok eredeti formájukban maradjanak s ne essünk egyik szélsőségből a másikba s a choralméret helyett itt is a magyar ritmizálást erőszakoljuk, egyfelől a fent elmondott okokból, másfelől, mert azoknak irodalmi becsük van, melyet figyelembe nem venni nem szabad. Emlékeznék bizonyára olvasóim, hogy mit szólott a világ, mikor a németek az antik szobrokat ruhába akarták bújtatni, s vajjon a világ leghíresebb festőművészeinek is szabad lenne a Munkácsy képein bárcsak a levegőt is annak megváltoztatni.

Azt ajánlja továbbá a javaslat: „a ritmusos mérték alkalmazása lehetőleg kerüendő”, e mellett csak egy ok szólhat — a népénekülés (tömegénekülés), de hogy ez a feltevés mennyire téves, bizonyítja a Himnusz és Szózat besorozása. Itt tanulhatnánk a katolikusoktól, kiknek „Mária énekek” cím alatt egész irodalmuk fejlődött, melyet a ritmus mellett a népies jellemez s másféle énekeik ritmizálásával is bebizonyították, hogy ez nem szolgál akadályul a tömegéneklésnél. Es eme énekek még onnan sincsenek kizárva, hol az elfogultság a régi gregorián énekek kizárólagos kultuszát szeretné meghonosítani s őket ebben a dogma is köti, de a nemzeti érzés előtt még annak is meg kell hajolni. Minket nem köt dogma, sőt szertartásunk a nemzeti érzés megnyilatkozásán épül fel s mégis... de jobb nem mélyedni bele e gondolatba. Annyit azonban meg kell jegyezmem, hogy minden okoskodás dacára az értelmes és képzett kántorokat nehéz lesz megkötni, mert velük született érzékük és érzésük akaratlanul is a ritmusos éneklésre fogja készteni.

Aztán az is mondva van, hogy a világi dallamok felvétele is kerültessék, ennek ellenkezőjéről nem hallottam, mióta az ügy vajúdik, tán a népiest akarják érteni alatta, ezt pedig bizony be kell vinni, mert mai gondolkodás mellett nem tudom elképzelni, hogy a nemzeti vonás mellőzhető legyen a magyar vallás templomában. A szöveg legyen dogmatikai hűségű, de a dallam (az újakat értem) épüljön népiesből, mert igazán nemzeti csak akkor lehet minden, ha ebből táplálkozik s vallásunk nemzeti lévén, ebből kell táplálkozzék. E kis elmefuttatás keretében nem beszélhetek egyházi dallamaink (értem a dicséreteket) valószínű keletkezéséről s történetéről csak azt jegyzem meg, hogy a kuruc költészet hatása és nyoma egyik legszebb régi dallamunknál úgy csillan fel, mint kristálytisztá patak a bozótokból, e dallam fokozta az erőt a gályákra hurcoltatás idejében, e dal csendült fel elnyomatáskor a Luther éneke mellett. Ha már abban az időben belátták, hogy helyes

a népiesből meríteni, most hirdesse valaki az ellenkezőjét, legalább is furcsa. Én azt hiszem, ha közbe nem lép a vaskalaposság, ma a dogmahűség mellett nemzeti erőttől dúzzadó páratlan énekesünk lenne. A próbaénekes új dallamai, ha külső formában nem is, de tartalomban szintén a népiesnek hódolnak s az összes kritika csak elismeréssel szól és szólhat róluk s méltán követelnek helyet maguknak az új énekesben is. Én hiszem, hogy az új bizottság sem fog elzárkózni a népiestől s meg vagyok győződve, hogy bárkire bizassék a ritmizálás, a régi dicséreteket is (a magyar születésűeket) magyar köntösbe öltözteti. A kifejezetten idegen dallamokat azonban nem fogja kifigurázni.

A hangnem jelzésre kimondott elvre nagy szükség volt, ezáltal a sok vad hármonia némileg szűnni fog, mert bizony kántorképzésünk sok helyen gyarló módon eszközöltetik s készületlen kántoraink furcsa dolgokat művelnek az egyházi hangnembe írt dalok összhangosításával, mert e dallamokat tanult zenészek közül is csak az tudja összhangosítani, ki erre extra készült. Zsoltár dallamaink jó része pedig ily hangnembe van írva, elképzelhető tehát a tanulatlanok kinlódása, vergődése s még a laikus fület is sértő izléstelenkedése, amin csak a kántorképzés reformálása segíthet.

Osszegezve az itt röviden elmondottakat, úgy vélem helyesnek énekeskönyvünk vajdó ügyének megoldását, hogy a bizottság még egyszer gondolja meg javaslatát: 1. gondolkozzék a közös énekesen a könyv terjedelme miatt; 2. a zsoltárok közül csak azokat sorozza be, melyekre igazán szükség van; 3. a szöveget csak ott változtassa, hol égető szükségét látja; 4. a szöveg- és dallamegyezésre kiváló gondot fordítson; 5. a zsoltár dallamokat s a dicséretetek közül is azokat, melyek szerzőik révén is irodalmi becsnel bírnak, eredeti alakjában adja; 6. a többi dallamoknál a nemzeti vonást juttassa érvényre, külsőben mintául szolgálván az Erkel Himnusza és a „Térj magadhoz“ kezdetű énekünk. Így talán béke lesz s kevés szó fog esni s énekünk égetővé vált szükségére révbe juthat.

Veress Gábor.

Viszont-válaszul.

Kedves Barátom!

Minél nagyobb súlyt helyezek mindenkor a közéletben arra, hogy *értsük meg egymást*: annál inkább örvendek megnyugtatósnak, hogy a szászvárosi kun-kollegium elemi iskolája államosításáról szóló közleménynek az *egyházi határozatra* vonatkozó kitétele nem az *egyházban érvényesülő* (tanári) *osztálybefolyás vádja akar lenni*.

Mínt hogy pedig a szavakból — mint magad is jelzed, „nem egészen precíz kifejezésed“ miatt — minden „gyanus supposició“ és „célzatosság“ nélkül, mások által is ez volt kivehető: azon is örvendem kell, hogy alkalmat nyújtottam — habár hirtelenjében érzékenyen vetted is ezt — precízebb nyilatkozattal a félreértés elhárítására. (Azt nem értem, ki a kéziratot látod, hanem az olvasókért jegyzem meg, hogy a „piszkálódásból“ a szedő csinált „piszkolódást“, (csak egy helyt! Szerk.) ami lényegesen más.

Az ügy érdemére — sajnálatomra — a mint nekem nem sikerült megnyugvásodra világítani meg felfogásomat: viszont magam sem találok érvelésben nézetem megváltoztatására okot. A *multak* viszonyai nagy éberségre buzdíthatnak, de a *jogalapot* csak a *ma érvényben levő állapotok* nyújthatják. Épen így: a más esetekből merített tapasztalatok hasznosítandók, de kapta módjára nem alkalmazhatók.

Különben meg vagyok győződve, hogy a szükséges tárgyilagosság mellett, az ügy fejleményei —

melyekben értesülésed szerint az igazgatótanács is a helyzet minden oldalról való megvilágítását kívánja — végre is egy értelemre fognak vezetni; ez idő szerint azonban a nyilvános vitatásnak sem szükségét, sem célját nem látom. Jó lesz tehát az ügyet a maga útjára hagynunk.

Szívesen üdvözöl, barátod

Bodor János,
szászvárosi lelkész.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1907. jan. 17.

Jelen voltak: Simó Lajos ehker főgondnok, elnök, Zeyk Dániel, gróf Bánffy György ehker főgondnokok, dr. Bartók György püspök, Lészay Ferencz, Becsek Lajos, Sándor János, dr. Sárkány Lajos, Váró Ferencz, Deési Gyula, Herczeg Lajos igazgatótanácsosok, Elek Lajos titkár helyettes, előadó, Pünkösti Pál számvevő helyettes és Módy Elek mint jegyzőkönyvvezető.

Elnök aa. az ülést megnyitván, bejelenti, hogy br. Bánffy Dezső ehker főgondnok és Incze Gerő ig. tanácsos aai távolmaradásukat igazolták.

Mély megilletődéssel jelenti továbbá, hogy Hegedüs Sándor ehkerületi közgyűlésünk örökös tiszteletbeli tagja, fogarasi egyházunk sok éven át volt buzgó főgondnoka, elhalálozott s fölkéri dr. Sárkány Lajos ig. tanácsos aat határozati javaslatának előterjesztésére, minek utánna igazgatótanácsunk Hegedüs Sándor érdemeinek megerősítésére külön lapot szentel jkvében s a gyászoló családhoz részvétiratot küld.

Ezután a folyó ügyek tárgyalása következett:

I.

A tordosi ügyben kiküldött bizottság előzetes jelentése alapján özv. Bartha Lajosné járandóságainak folyósítása tárgyában határozott az ig. tanács, a továbbiakra nézve azonban csak majd a részletes írásbeli jelentés alapján fog határozni.

II.

Jóváhagyó tudomásul vétetett főtiszt. püspök aa elnöki intézkedése, mely szerint a számvevői teendők viselésével Pünkösti Pál ellenőrt s az ellenőri teendők ellátásával Módy Elek levéltárost bízta meg ideiglenesen. A tanügyi teendők ellátására egy előadó beállítására engedélyeztetett. A fegyelmi s köz-igazgatási ügyekben való bíraskodás szabályozására vonatkozó 1906. évi közgyűlési határozat hivatalosan közöltetett összes egyházi hatóságainkkal.

Antal Gábor egyetemes tanügyi bizottsági elnök kérésére az enyedi kollegium igazgatói tiszteletdíjáról s a gyakorló tanári intézményről tájékoztatás adatik.

A kolozsvári theol. fakultás üresen levő ötödik tanszékének betöltése iránt az előkészítő lépések megtétele elrendeltetett.

Nagyenyedi kollegium előjárósági üléseinek ügyrendjére s a tanári lakosok használati sorrendjére vonatkozó szabályzatai tárgyalatván, előbbi az új Zs. t. életbelépte előtt érdemi elbírálás alá vehető nem volt. utóbbira pedig többrendbeli felvilágosítás kéretett.

Nagyenyedi kollegiumunk 1907. évi költségvetésére az előadó által javasolt felvilágosítások bekéretnek.

Szászvárosi kollegiumnál egy természetrajz-számtani h. tanszékre a pályázat kiírása engedélyeztetett.

Zilahi kollegiumunknak határozata, mely szerint a javító vizsgálatokért 4 kor. díj szedését célozta, nem volt jóváhagyható.

Székelyudvarhelyi kollegium jelentése arról

hogy Fejes Áron szabadságon levő tanára helyettesítésével Gagyi Jenőt bízta meg, tudásul vétetett.

Sepsiszentgyörgyi kollegium határozata a konviktusi díjak fölemeléséről, jóváhagyatott.

Ugyanannak jelentése a Bodor Domokos nyugalmazásával megüresedett fizetési fokozatba való előléptetésekről, tudomásul vétetett.

III.

Egy államvasut részvény kisorsolásával ehkerületünket ért veszteség leírása engedélyeztetett s h. számvevő megbízott az értékpapírok kisorsolás elleni biztosítása kérdésének tanulmányozására s javaslat tételére.

Kolozsvári theol. fakultásnak előjárósága útastítatott 1907. évi költségvetésének sürgős beadására, főt. püspök aa hatalmaztatván föl az első negyedévi szükségleteknek a mult évi költségvetés keretében való folyósítására.

Theol. fakultásunk az ifjak őszi megbetegedéseivel fölmerült kórházi költségek kiutalását kérte; de mert a megbetegedéseket valami hentes-árúk okozták s az ez irányban megindítani rendelt vizsgálatról jelentés még nem tétetett, minek alapján a felelősség megállapítható lett volna, a kórházi költségek nem utaltattak ki.

A sepsi, görgényi, udvarhelyi, szil.-szolnoki, gyulafehérvári ehmegek 1907. évi költségvetései jóváhagyattak.

Köpeczi Nagy Lajos családi alapítvány 3 évi számadása jóváhagyatott, útastítatván az alapítványkezelő az évi számadások pontos bemutatására.

Lukafalvi ehközség 500 K központi tőkéjének visszahelyezésére a folyó év végéig időhaladék adatott.

A csikszeredai körlelkészség adminisztrálásával kézdi esperes aa a kézdivásárhelyi lelkész aát bizván meg, eddigi útiköltségei megtérítetnek; jövőre azonban más megoldási módozatot keressen az ehmegek, miután a nagy távolság miatt kézdivásárhelyről felette nehézkes a beszolgálás.

Körösbányai egyházközségünk vásárvámjog ügye áttétetett a jogügyi bizottsághoz.

Csombord-bagói egyház részére 25 drb. énekeskönyv ingyenesen kiadatott.

IV.

A vulkáni s. lelkészi állás szervezése iránt előterjesztés tétetik a közoktatási miniszterhez.

Nagyenyedi Bethlen kollegium jelentése alapján, a szabad lyceumok tárgyában kelt leíratára a közoktatási miniszter tájékoztatik.

A parochiális könyvtárdíjak kiutalása tárgyában a további intézkedések megtételére főt. püspök aa meghatalmaztatik.

A bölöni iskola államosítása, a még 1904-ben megállapított feltételekkel, — azonban az épületfenntartására vonatkozó kötelezettség törlésével —, engedélyeztetett.

Az uzoni kepeváltási szabályzat megsemmisítetvén, újabb törvényes alapon nyugvó szabályzat kidolgozása elrendeltetett.

A székelymuzsnai papitelek szabályozása érdekében kötött csereszerezés jóváhagyatott.

A nyárádszeredai ehknek bérházépítési engedély adatott.

Székelyudvarhelyi kollegium konviktusi számadása jóváhagyatott.

A magyarosi lelkészválasztásról szóló okmányok fölterjesztetnek a közoktatási miniszterhez, felhivatván illetékes esperes aa figyelme a lelkészválasztási jkben észlelt hiányokra.

Székelyudvarhelyi kollegiumunk az ottani egyházzal kötött szerződése jóváhagyatott.

Cserefalvi ehknek részleges kepeváltási szabályzata megerősítetett.

Mezőbándi ehk. kántori kepeváltási szabályzata jóváhagyatott.

Fölmerült eset alkalmából kimondotta az ig. tanács, hogy felekezeti tanítóink, kántoraink, ha állami tanítókká lettek, meg ha szerződés vagy megegyezés folytán tovább is viszik a kántori teendőket, a presbiteriumnak *hivatalból* nem tagjai; ez természetesen azért nem zárja ki presbiterekké választhatóságukat.

Sáromberki iskola államosítása a javasolt észrevételekkel engedélyeztetett.

A szentistváni lelkészválasztásra vonatkozó iratok átvizsgálása rendjén illetékes esperes aa útastítatott, hogy lelkészválasztásoknál az egyházi törvények rendelkezéseinek pontos betartására szigoruan felügyeljen.

Kutyfalvi ehközség örökvásári szerződése kiegészítő jelentés tétéle végett visszaadatott.

A mezőgerebeni szórványnak valamely anyae gyházhhoz való beosztása iránt intézkedések tétettek s egyuttal körlevélileg útastítattak az esperesi hivatalok, hogy a még mindig be nem osztott szórványok beosztásáról s azok pontos nyilvántartásáról gondoskodjanak.

Koronkai ehk. birtokvásár szerződése megerősítetett.

Héjjasfalvi ehközségünknek 2000 kor. kölcsön felvétele nem engedélyeztetett.

A Kiss Mária és Kiss Agnes-féle vallássérelmi ügyben a közoktatási miniszter válaszára megsürgettetett:

A tankerületi főigazgató kérése, melyben kollegiumainkról adatokat kér, nem volt teljesíthető, miután a szükséges adatokat eddig is minden évben közvetlenül a közoktatási miniszteriumnak küldötte igazgatótanácsunk s jövőre is csak közvetlen a miniszteriumnak küldi meg.

A theol. alap- s lelkészképesítő-vizsgáknak a tanév végére történt áthelyezéséről körlevél adatott ki.

Még egy néhány személyi érdekű ügy letárgyalása után az ülés véget ért.

M...y.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, ami szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség jentartja saját elhatározását.

Megjelent új könyvek:

1. „Schoppenhauer Aesthetikája“. Irta: *Ravasz László*, Kolozsvár, 1907. Ára ? — 1—300 lap.

2. „A magyararhoni protestáns egyháza története“. Szerkesztette: *Zsilinszky Mihály*. Az Athenaeum kiadása. 1—797 lap. Ára díszkötésben 18 korona.

3. „Magyar evangelikus egyházjog“. Irta: dr. *Mikler Károly* eperjesi evang. jogakad. dékánja. Budapest, 1906. Ára 15 kor. 1—741 l.

4. „A Hit temploma“ (Új folyam) III. kötet. *Egyházi beszédek*. Irta: *Könyves Tóth Kálmán*. Ára 3 kor. 1—204 lap.

Bővebb ismertetésükről gondoskodtunk.

Értesítés és kérelem a „Ref. Prédikátori társulat“ ügyében. Értesíteni kívánom tiszt. lelkész társaimat, hogy az általam kiadandó „Református Prédikátori társulat“ f. évi ápril. hó végén megjelenik s az előfizetőknek szétküldetik. Tájékozásul megemlítem, hogy az I. kötet *Bartha Dezső, Bodor János, Bíró Sándor, Csekme Ferenc, Kádár Dénes, Nagy Károly, Ravasz László Sándor János, Szabó Jenő, Vajda Ferenc* lelkész, illetve tanár aaitól és még többektől fog ünnepi, alkalmi és közönséges egyházi beszédeket, agendákat és halotti beszédeket közölni, továbbá *Bíró Sándortól* (Robertson nyomán) a

Korinthusiakhoz írt I. levél I—III. részének magyarázatát.

Egyben felkérem azokat, akik a jelzett beszédgyűjteményt még megrendelni óhajtják, szíveskedjenek az előfizetési díjat (3 koronát) legkésőbb március 20-ig elküldeni vagy megrendelési szándékukat velem egy levelező lapon tudatni, mert sok felesleges példányt nem nyomathatok. Pedig — szinte hihetetlen! — a hunyadi, kalotaszegi, küküllői, nagyszebeni, erdővidéki és sepsi egyházmegyéből ezideig egyetlen előfizető sem akadt. Úgy látszik ez egyházmegyék tiszt. lelképásztorai kicsinylőleg, vagy kételkedve kérdezik Nátánáéllal: „Názáretből támadhat-e valami jó? Én Fileppel csak ezt felelem: „Jere és lásd meg!”

Alsósófalva, 1907. febr. 23.

Ifj. Péter Károly,
ref. lelke.

KÜLÖNFÉLÉK.

Gróf Apponyi Albert kultuszminiszter, ki dr. Kuncz Ödön sub auspiciis regis doktorrá avatásán Ő Felségét képviselte a kolozsvári egyetemen, e hó 5-én meglátogatta ref. kollégiumunkat, farkasutcai templomunkat és theol. fakultásunkat is. A minisztert mindenütt dr. Bartók György püspökünk fogadta és kalauzolta. A kollégiumban meghallgatott egy pár tanítást, megszemlélte az internátust, melynek olcsó ellátása felett csodálkozását fejezte ki. A farkasutcai templomunkban *Herepei* esperes megmutatta a Rákóczi-kelyhet s több értékes úrasztali készletet, majd a templom renovációja tervét ismertette. A theológián *Berde Sándor* üdvözölte az ifjúság nevében s *Kenessey* igazgató szolgált magyarázatokkal. Nevét a látogatók emlékkönyvébe a Berzeviczié után beírva, megszemlélte a dísztermet, tanhelyiségeit és lakó szobákat s az ifjúságnak nemes missziója betöltéséhez segédelmet kívánva, távozott.

A képviselőház közoktatásügyi bizottsága elnöknek *Meczner Béla*, a tiszáninei ref. egyházkerület egyik egyházmegyei gondnokát; a községi és felekezeti iskolákról szóló most beterjesztett törvényjavaslat előadó-jául *Bedőházi János* marosi egyhm. gondnok, ny. tanárt; az állami népiskolai javaslat előadójaul *Vertán Endre* tordai ügyvéd képviselőket választotta meg.

Az állami tanítói fizetésekről szóló törvényjavaslatokról. Mult számunkban közöltük volt a Hitfelekezeti népiszkolák némely jogviszonyairól és tanítói fizetéséről szóló törvényjavaslatot. Most kiegészítésül közöljük, az ugyanakkor benyújtott másik törv. javaslatnak, az állami tanítók fizetéséről. Szólónak főbb rendelkezéseit az alábbiakban

1. Az állami tanítók fizetéséről sem az 1868. évi XXXVIII. t.-c., sem az 1893. évi XXVI. nem rendelkezik. Csupán a pótlékról szóló 1904. évi I. t.-c. tartalmaz némi rendelkezést. A benyújtott törvényjavaslat vezérgondolata az, hogy az állami tanítóknál megszünteti a különböző címeken nyert javadalmazást, úgy hogy minden állami tanító fizetés természetével bíró egységes és öt évről öt évre, egészen a 30-ik szolgálati évig bezárólag emelkedő javadalmazást fog élvezni. Az összes állami tanítók alapfizetés tekintetében három csoportba oszlanak.

Az I. fizetési csoportba 1200 kor. alapfizetéssel tartoznak azok az állami tanítók, akik az I. és II. polgári lakbérosztályba sorozott községekben vannak alkalmazva; a II. fizetési csoportba 1100 korona alapfizetéssel tartoznak azok a tanítók, akik a harmadik lakbérosztályba és végre a III. fizetési csoportba 1000 korona alapfizetéssel azok a tanítók, akik a negyedik lakbérosztályba sorozott és lakbérosztályba egyáltalán nem sorozott községekben vannak alkalmazva.

Öt évi szolgálat után az állami tanítók fizetése 400 koronával, tíz év után s azontúl minden 5 évben egész a 30-ik szolgálati év betöltéséig 200—200 koronával emelkedik a fizetés, úgy hogy 30 évi szolgálat után az I. fizetési csoportba osztott állami tanító 2600, a II. csoportban levő 2500, a III. csoportban levő 2400 korona végfizetést ér el.

Az 1907. évi költségvetésbe már 8,749.358 korona van felvéve állami tanítók javadalmazására, ehhez a jelen évre rendkívüli többlet címén 705.879 korona van felvéve.

A gazdasági szaktanítók és tanítónők fizetésrendezéséről a kormány olyképen gondoskodik, hogy az állami költségvetésben a gazdasági ismétlő iskolák szakoktatói 1400, a tanítónők pedig 1200 korona alapfizetéssel vannak felvéve. A fizetés az első öt évben 400, azon túl 200 koronával emelkedik.

Pályázati felhívás. Az E. M. K. E. Igazgatóválasztmánya pályázatot hirdet több 200, 100 és 50 koronás (Gyertyánffy, Emke, Jókai és Budapesti Nemzeti Kaszinói) néptanítói jutalomra, melyek a honalapító Árpád ünnepével kapcsolatban az egyesület folyó évi május hó 5-én Kolozsvárt tartandó XXIII-ik évi rendes közgyűlésen fognak kiosztatni. Pályázati határidő: folyó évi március hó 31-ike, bezárólag. Feltételek: a magyarság érdekében nemzetileg veszélyeztetett erdélyi vidéken való minél hosszabb és eredményesebb népnevelői (tanügyi és társadalmi) működés okmányokkal és esetleges ajánlatokkal igazolva. A pályázatok az illetékes kir. tanfelügyelő, vagy azon Emke fiókválasztmányok útján küldendők be, hol a pályázó lakik. Különösen kitüntetendő: a működési helyen kívül a megye, összes szolgálati idő, családi állapot (gyermekmek száma és kora). Aki az Eötvös-alap tagja s évi tagdíját már legalább 10 ízben beszolgáltatta, vagy 40 korona örökös tagsági díjat befizetett, avagy 50 koronás részjegyét teljesen törlesztette, erről külön igazolványt csatoljon, miután egyik díj az Eötvös-alappal egyetértőleg osztatik ki. Bélyegtelen pályázatok Kolozsvárra az „Emké”-re címzendők. — Kolozsvár, 1907. február hó 15-én. *Gróf Beldi Akos*, elnök. *Sándor József*, t.-alelnök-főtítár.

Selyemtenyésztési előadás a ref. theológián.

A földművelésügyi Miniszter úr megbízottja *Prehál Henrik*, a szekszárdi országos selyemtenyésztési intézet főfelügyelője, érdekes előadást tartott február hó 23-án theol. fakultásunk egyik tantermében a selyemtenyésztésről. Előadását érdekessé tette az, hogy vetített képekkel illusztrálta a selyemtenyésztés ügyében mondott érdekes és tartalmas beszédét. Rámutatott arra, hogy a selyemtenyésztés mennyire jövedelmező keresetforrás és arra az eredményre, melyet a francia és olasz nemzet e téren elért. Mivel az említett nemzeteknek nemcsak alsóbb néposztálya, hanem a gazdagabb emberek közül is sokan foglalkoznak vele: arra kéri az ifjúságot, hogy hasson oda, mint a népnek leendő vezetője, miszerint népünk karolja fel a selyemtenyésztés ügyét, mert hiszen csekély munkával annyi hasznot hajt, amennyi sokszor nehéz munka által sem szerezhető s ami a fő, oly egyének végezhetik el ezt a munkát, akik talán egyéb munkára kevésbé alkalmasak. Számadatokkal is kimutatta azt a haladást, amelyet rövid 25 év alatt felmutatott nemzetünk ama része, amely selyemtenyésztéssel foglalkozott. Míg ugyanis 1880-ban 71 község és pusztá útta a selyemtenyésztést 1058 család képviselőiben, addig 1906-ban 3020 község és pusztá, 103,350 család képviselőiben s míg akkor 22125 K-át kaptak az illetők addig most 3,045,157 K-t. S hozzávéve azt, hogy hány meg hány szegény embernek biztosítják a megélhetését azok a gyárak, amelyek e célra állítottak fel, hiszen csak a mult évben a gyárak 1,700,000 K-t fizettek ki a munkásoknak. Nálunk, Erdélyben, csak Szilágy megye foglalkozik némileg a selyemtenyésztéssel, de kérjük lelkészársainkat — s reméljük, hogy szavunk nem lesz pusztában elhangzó szó! —, hogy vegyék kezükbe az ügynek vezetését s támogassák, mert ez is egyik eszköze lesz annak, hogy népünket az elpusztulástól s a kivándorlásoktól megmentsük. Felvilágosítást s támogatást szívesen nyújt a szekszárdi m. kir. selyemtenyésztési felügyelőség.

A „Nagyenyedi Szabad Lyceum” 1907. március — április havaira megállapított 6 (hat) előadásának sorozata. A sorozat kezdődik március 6. szerdán délután 5 órakor és lefolyik 6 egymást követő szerdán délután 5 és 6 óra között a kollégium nagytermében. 1. Fogarasi Albert „A lyceumok és felolvasások eredete”. Március 6. 2. Bogdándy Sándor „Szellemvilág és hypnotizmus”, kísérletekkel. Március 13. 3. Csaplár Aladár „A gyermek szellemi fejlődésének abnormitásai”. Március 20. 4. Dr. Winkler Albert „A gümőkorról”. Március 27. 5. Dr. Garda Kálmán „A socializmus és socialis törvényeink”. Április 3. 6. Dr. Garda Kálmán „A socializmus és socialis törvényeink”. Befejezés. Április 10. Megjegyzés: Az előadások látogatása díjtalan. A perselybe ki-ki tetszése szerint tehet egy pár fillért a nyomtatványok költségeinek fedezésére. Az Igazgatótanácsnak a kollégiumok Elöljáróságaihoz intézett e tárgyú

leirat szerint szervezett „Szabad lyceum“ elnöke *Fogarassi Albert* és titkára *Molnár Gyula*.

Szíves kérelem. Azon t. körlelkésztársaimat, akik a missziói segély ügyében szervezett küldöttség költségeinek a fedezésére segélyök arányában bizonyos járulék fizetésére magukat kötelezték, de azt mindeddig nem küldték el, szívesen kérem, hogy azt címemre minél előbb elküldeni szíveskedjenek. Nem szeretném, ha arra lennék kényszerítve, hogy e lapban a nevek kiírása mellett kellene hangsúlyoznom az adott szó szentségét. Ördögkút, 1907. febr. 25. *Kusztós Gyula*.

A gr. Kun Kocsárd és gr. Kuun Géza szobrokra befolyt adományokról. (I. közlemény.) A szászvárosi ev. ref. Kun-kollégium előjárósága és az Emke által együttesen kibocsátott gyűjtőíveken számos hazafi rőtta le a kegyelet adóját a magyar hazafiasság és protestáns egyházunk két jelesse, gr. Kun Kocsárd és gr. Kuun Géza iránt. A két érc-szoborra, melynek fölállítása az ev. ref. Kun-kollégium új gimnáziumi épüle előtt van tervbe véve, adakoztak: 1. Gimnáziumi tanuló ifjúság (Ez összeg a „Szászváros“ c. helyi lapban van részletesen elszámolva.) 1342-14 kor. 2. Emke 1000— kor. 3. Szászvárosi iparos műkedvelők egy előadás jövedelméből 203— kor. 4. Nagyenyedi koll. előjárósága 200— kor. 5. Jakabfi János 5— kor. 6. Özv. Ruhig Albertné (Budapest), Tránka József 1—, Adler Lipót 2—, Adler Lipótné 1—, Adler Ernő 2—, Kondor Emil 2—, özv. Ruhig Albertné 2—, összesen 10— kor. 7. Székelyudvarhelyi tanárkar: dr. Fazakas József 3—, Nagy Elemér 1—, Fejes Áron 2—, Biró Sándor 1—, Kovács Dániel 1—, Gönczy Lajos 2—, Olasz Gyula 1—, Félegyházi Antal 2—, összesen 13— kor. 8. Szalai ref. egyháztagok 184 kor. 9. Hajduszováti ref. egyház 2— kor. 10. Cseh Sándor Héjjasfalva 5— kor. 11. Goró Ede Marosilye 5— kor. 12. Bugyul Lipót, Alsónádasd, Bugyul Antal —60, Bugyul Juliska —40, Bugyul Lipót —40, Bugyul Eszter —10, összesen 150 kor. 13. Farkas György ref. lelkész Abaújszina 1— kor. 14. László Ferenc gazdatiszt Drassó 2— kor. 15. Vértessy Tivadar Miskolc—Vértessy Tivadar és neje 5—, Kovács Domokos 2—, összesen 7— kor. 16. Mávosvásárhelyi ref. egyház 5— kor. 17. Keérsényei ref. egyházközség 18 tagja Balogh Áron lelkész által 317 kor. 18. Szilágyvarsoi ref. egyház 2— kor. 19. Aradi ref. egyház Csécsi Imre lelkész által 3— kor. 20. Lácza ref. egyházközség ivén Simon Karolin Arad 2— kor. 21. Kisújfalusi ref. egyház Esztergommegeye 1— kor. 22. Józsefházai ref. egyházközség: Oláh Sándor lelkész 1—, Gál István —40, Putnoki Ákos —10, Benedek József —50, összesen 2— kor. 23. Dr. Zakariás János Brassó 1— kor. 24. Biharudvari ref. egyház ivén: Egyház 2—, Földesi Imre 2—, összesen 4— kor. 25. Szentiványi Miklós háromszékmegyei alispán ivén: Szentiványi Miklós 2—, Szentiványi Zsigmond 1—, Séra Tamás 2—, Gazda Gyula 2—, összesen 7— kor. 26. Elek Béla, Sepsiszentgyörgy 2— kor. 27. Daruvári — Szlavonia — ref. egyház ivén: Egyház 1—, Földvári Jenő missziói lelkész 1—, összesen 2— kor. 28. Oriold Antal dévai építési gyűjtése 1572 kor. 29. Szentesi ref. egyház 2— kor. 30. Muzsnai Miklós szamosfalvi lelkész 1— kor. 31. Dr. Nagy Dezső ügyvéd Budapest 2— kor. 32. Dr. Büchler Mór vajdahunyadi vasgyári főorvos ivén: Dr. Büchler Mór 2—, Büchler Andor 1—, összesen 3— kor. 33. Orosz László lippai lakos gyűjtése 32-20 kor. 34. Dr. Márki Sándor egyet. tanár Kolozsvár 4— kor. 35. Zipernovszky Károlyné Budapest 3— kor. 36. Tabajdi ref. egyház 1— kor. 37. Volny József vizaknai rendőrkapitány gyűjtése 10-28 kor. 38. Szilvássy Alajos m. kir. pénzügyigazgató ivén Makón—Szilvássy Alajos 2—, Fodor Gyula 1—, összesen 3— kor. 39. Bácsfeketehegyi ref. egyház 2— kor. 40. Frankó Géza főhadnagy Marosvásárhely 2— kor. 41. Szászvárosi ref. egyházközség ivén—Egyházközség 25—, Bódor János lelkész 10—, összesen 35— kor. 42. Alsók-sarkadi ref. egyház 2— kor. 43. Sziráky Barna kassai törvényszéki elnök gyűjtése 3-50 kor. Összesen 2954-35 korona. Fogadják a nagylelkű adakozók az ev. ref. Kun-kollégium előjáróságának és tanári testületének hálás köszönetét. *Simon Ferenc* igazgató.

Kérés és köszönet. A segesvári ev. ref. körlelkészséghez tartozó sárpataki ev. ref. leányközség templomépítési költségeinek fedezésére, könyöradományokért fordultunk hitrokonainkhoz, abban a reményben, hogy ezen elszigetelve élő kicsiny egyházunkat, mely csaknem magára hagyatva is, századokon át megtartotta

hitét és nemzeti mivoltát, a nagyközönség megfogja segíteni filléreivel. Amde a szétküldött gyűjtőívek olyan feltűnően csekély számban küldettek vissza, hogy kénytelenek vagyunk ismételtén kérni, azoknak bármi csekély adománnyal való szíves visszaküldését. Eddig a következő adományok folytak be: (Második közlemény.) Hajdudhási ref. egyház 4, Makói ref. egyház 2, Nagyrábéi ref. egyház 2, Végvári ref. egyház 5, Köveskálai ref. egyház 6, Szkuylai ref. egyház 5, Bethleni ref. egyház 2, Szarvasi hitelbank 5, Privigyeyi népbank 3, Szászvárosi takarékpénztár 10, Zolyomi takarékpénztár 5, Szatmárnémeti népbank 17, Cserkeszi ref. egyház 2-70, Tordai egyesült kiegészítő és takarékpénztár 11, Törökszentmiklósi népbank 2, Sályi ref. egyház —64, Hajduszováti ref. egyház 2, Budapesti önszegélyező takarékpénztár 10, Szolnoki mezőgazdasági takarékpénztár 1, Ermelléki takarékpénztár 10, Rimaszombati takarékpénztár 5, Váci ipar- és kereskedelmi hitelintézet 2, Garamlöki ref. egyház 1, Szegszárdi takarékpénztár 10, Kaposvári ref. egyház 2, Alsótarkadi ref. egyház 4, Első magyar általános tisztviselő egyesület Budapesten 10, Magyarlápósi takarékpénztár 16, Szatmári takarékpénztár 10, Első magyar részvény serfözde Budapesten 20, Óerődi ref. egyház 2, Debreceni főiskola akadémia igazgatósága 8, Ceglédi ref. egyház 22, Vajai ref. egyház 2, Döghei ref. egyház 3, Magyar állami vasútak takaré- és segélyszövetkezete 10, Sajócségyi ref. egyház 5, Kunszentmiklós—doba—szabadszállási takarékpénztár 5, Biharudvari ref. egyház 2, Szugedi ref. lelkész 2, Rákospalotai ref. egyház 10, Gyömai ref. egyház 4, Küdszentmihályi ref. egyház 2, Magyarpéterlaci ref. egyház 2, Budapest székesfővárosi takarékpénztár 1. Lácai ref. egyház 2, Tiszasasi ref. egyház 2, Somosi ref. egyház 4-12, Csóri ref. egyház 5, Bihar-nagybajomi ref. egyház 4, Nagyszalontai ref. egyház 2. Kúnhegyesi ref. egyház 4, Aradi ref. egyház 2, Kiskereki ref. egyház 2 koronát. — Fogadják a szíves adakozók, kik fillérekkel egy szent ügyet segítenek elő, az egyházközség nevében mondott meleg köszönetemet. Segesvár, 1907. február 2. *Balás Imre*, ev. ref. körlelkész.

Köszönetnyilvánítás. Nem szándékunk viselt dolgainkról szólni, nehogy bárki által is feltűnési viselkedéssel vádoltassunk meg. De mert lelkiismeretünk parancsolja, hogy a jótétet ha más módon nem, legalább köszönettel meg kell hálálni: azért hát lelkiismeretünknek teszünk eleget, midőn szólunk. Ugyanis állami iskolánknál évek óta a vidéken lakó eloláhosodott gyermekek beiskoláztatása érdekében internátus-konvikttust tartunk fenn; ezen célunk elérhetése érdekében felkeressük az ügy iránt érdeklődők szíves jóindulatát, akik, midőn fölkeressük, sohasem tagadják meg ügyünkhöz való hozzájárulásukat. Ügyünket a legjobb indulatú szíveséggel pártolták: Br. Bánffy Ernő öméltsága 20, gr. Béli Ákos főispán öméltsága 10, Dózsa Endre alispán 6, Fekete Gábor kir. tábl. elnök 4, dr. Sárkány Lajos ref. koll. tanár 6, Kék János gőzmalomtulajdonos 1 hecto tisztabuza lisztet, értéke 12 kor., Kozma Albert ny. áll. ügyész több ízben nemzeti és valláskülönbőség nélkül áll. iskolánk növendékei között taneszközökre kiosztott 5—6 koronát, gr. Horváth Toldy Rudolf öméltsága több ízben 15—20 koronáig segélyezte növendékeinket vallás- és nemzetiségi különbség nélkül. Az Emke mióta konvikttusunk fennáll, évenként 50 koronával segélyez. Patai nőegyletünk, melynek elnöke gr. Horváth Tholdy Rudolfné született Vass Rákhel öngyagsága évenként vallás és nemzetiségi különbség nélkül téli ruházatra és taneszközökre 100—130 koronát oszt ki. Népbank pénztintézet több ízben évenként 10—20 koronáig segélyez. Közhasznú szövetkezet több ízben évenként 100—100 koronáig segélyez. Ezen pénztintézet nem ok nélkül használja címét, mert, számadataiból láthatólag, minden mellékjövödelmeit oly célokra használja, melyek a messze jövőbe ágaznak és felséges gyümölcsöket fognak teremni. És mégis egyházaink és egyházhatóságaink ezen pénztintézetünkkel szemben nem elég melegséggel viseltetnek, pedig hacsak valamelyes szemügyre vesszük a dolgot, meggyőződhetünk, hogy önmagunkat szolgáljuk, ha ezen pénztintézetet pártoljuk és pénzeinket itt helyezzük el.

A fennebbiek után ügyszolgálatunkban való támogatásukért fogadják őszinte szívből jövő köszönetünk kifejezését.

Pata, 1907. február 17.

Szász Sándor,
áll. tanító.

Kiss Péter,
ev. ref. lelkész.
internátus-konvikttus felügyelője.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 205—1907. püsp. hiv.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A görgényi ref. egyházmegyébe kebelezett *Vajdaszentivány* I. oszt. anyaegyház rendes lelkészi állomására újonnan pályázatot hirdetek.

Javadalom díjlevél szerint: Szép lakás, gazdasági épületekkel és 940 □-öl kerttel. 1. Földhaszonélvezet: a) szántó 14 hold 25 □-öl, b) kaszáló 3 hold 13 □-öl, becserkéje 159 kor.; földék adóját egyház fizeti. 2. Késpénz: Egyházkerület pénztárából 906 kor. 38 f. Fgyházközség pénztárából 156 kor. 20 f. 3. Kepe értéke 748 kor. 4. Stola átlagos értéke 98 kor. 5. Egyéb jövedelmek: a) Grófi patrocínium értéke 388 kor.; b) fa- és garaspénz 60 kor. 16 f.; c) cigánynapszám 66 kor. Összes jövedelem 2483 kor. 74 f. E jövedelemhez járul még vallásitanításért 180 korona. Így összes jövedelem 2663 kor. 74 fillér.

Minősítvényvel és a pályázati hirdetés kelte után kiállított szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodások nt. *Csekme* Ferenc esperes aához *Gernyeszeg* (Marostordamegye) küldendők.

Pályázati határidő 1907. év március 30.

Kolozsvárt, 1907. március hó 4.

Bartók, püspök.

600—1907. szám.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű Esperes aaihoz.

A *kántori és a tanítói* díjlevelek kiállítása tárgyában 1906. évi 5106. sz. a. kiadott körlevelünk pótlásaként értesítjük valamennyi nagytiszteletű Esperes aát, hogy oly esetekben, midőn a kántori és lévítai teendőket állami, vagy községi tanító, akár az állammal kötött szerződés, akár külön egyezség alapján, mellékfoglalkozásként veszi: az illetők részére díjlevél nem adandó, hanem csak jegyzőkönyvi megbízás, de ezen körülmény igazgatótanácsunkhoz esetről-esetre bejelentendő.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907. február hó 22-én tartott üléséből.

Bartók,
elnök.

Elek
titkárhelyettes,
előadó.

ÉRTESÍTÉS

a szilágyszolnoki ref. egyházmegye lelkészi karának.

A *szilágyszolnoki ref. egyházmegye* lelkészi karát atyafiságos szeretettel értesítem, hogy a *f. év március 12-én* megnyíló, utolsó *szinati ülés*szakon részt akarván venni, *f. hó 11-től 18-ig* nem leszek itthon. Ezen idő alatt az esperesi hivatal teendőinek ellátására nt. *K. Nagy Elek* egyházmegyei főjegyző urat kértem fel.

Miről oly kéressel értesítem lelkésztársaimat, hogy ezen idő alatt hazajövetelemig minden, az esperesi hivatalhoz tartozó, ügyben hozzá fordulni szíveskedjenek.

Tasnád, 1907. március 3.

Bartha Dezső,
ref. esperes.

Sz.: 101—1907.

MEGHIVÓ.

Görgényi egyházmegyei kántor-tanító, tanító, lévita, énekvezér és tanítónő atyfiakat, lelkészeket és érdeklődő tanúgybarátokat tisztelettel meghívom a Szászrégenben, ottani iskolánkban, 1907. március 21-én (huszonegy) d. e. 9 órakor kezdődő *tanítói értekezleti közgyűlésre*.

Tárgysorozat:

1. Az iskolai dalkar éneke.
2. Gyakorlati tanítás: I. Radits István szászrégeni lelkész: „Egyházalkotmánytan“ (törvények ismertetése) az V VI. osztályosoknak. II. Muszták Imre kisilyei lévita-kántor-tanító: Az új egyházkerületi térkép ismertetése az V—VI. oszt.-ban.

3. Elnöki megnyitó: Csekme Ferenc esperes.

4. Felolvas: Ferenc Károly disznajói kántor-tanító.

5. Javaslat a kántor-tanítói fizetések megosztásáról: Adorjani Károly marosárpataki kántor-tanító.

6. Javaslat a „Közhasznú Szövetkezet“ dalárda pályázásánál. Előadó: Csekme Gyula vajdaszentiváni állami tanító-énekvezér.

7. Az iskolalátogatások (közfelügyelet) gyakorlásáról. Előadó Kovács István tanügyi-előadó.

3. Könyvtárvizsgáló bizottság jelentése.

9. Pénztárvizsgáló bizottság jelentése. Mindkét bizottság elnöke a tanügyi-előadó.

10. Ügyvezető-alelnök- és jegyzőválasztás.

11. Gyakorlati tanítások méltatása. Bíráló bizottság: Füzessi Ferenc, Ercse Miklós, Nagy György, Jánosi Béla.

12. Indítványok.

Lelkész atyafiak szíveskedjenek ezen lappéldányt érdekeltekkel közölni.

Gernyeszeg, 1907. február 27.

Csekme Ferenc, görgényi esperes.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A sárospataki ref. főiskola igazgatósága pályázatot hirdet egy jogakadémiai tanszékre, melynek tárgyai: 1. az egyházjog, 2. a magyar alkotmány- és jogtörténet, kapcsolatban az egyetemes európai jogtörténettel. Heti óraszám 10.

Rendes tanári javadalom: 3400 K évi törzsfizetés, 600 K lakáspénz; korpótlék és pedig az első öt év után 200, a második, harmadik és negyedik után 400—400, az ötödik után 600, összesen 2000 K. A más tanintézetnél rendes tanári minőségben eltöltött évek a szolgálati időbe beszámíttatnak. Végül az évenként befolyó vizsgadíjak 1/3-ada. Rendkívüli tanári javadalom: törzsfizetés évi 2600 K, lakáspénz 600 K és az évenkénti vizsgadíj 1/3-ada. A rendkívüli tanárnak akadémiánkon eltöltött évei a szolgálati időbe beszámíttatnak.

Rendes tanárrá választható az, akinek e tanszék valamelyik tárgyából egyetemi magántanári minősítése van; rendkívüli tanárrá az, akinek legalább is jogtudományi doktori oklevele van, de azzal a kötelezettséggel, hogy az egyetemi magántanári képesítést három év alatt megszerzi, mely esetben a következő hó első napján rendes tanárrá lép elő.

A megválasztott tanár az országos nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja: tanári állását 1907. szept. 1-én kell elfoglalnia s ha rendes tanár: ugyanez évi szept. 10-én székfoglaló értekezést köteles tartani; ha rendkívüli tanár: székfoglalót a rendes tanárrá történt előlépését követő szept. 10-én tart.

A pályázónak ref. vallásúnak kell lennie. A tiszán-
inneri ref. egyházkerülethez intézett pályázati kérvények keresztlevelel, életrejezi vázlatl, a védkötelezettség lerovását, a képesítést, az eddigi alkalmazást igazoló okmányokkal s esetleg az irodalmi működést feltüntető kimutatással felszerelve 1907. évi április hó 15-ig nyujtandók be a főiskola akad. igazgatóságánál. — A tanszéket az 1907. évi tavaszi egyházkerületi gyűlés fogja választás útján betölteni.

A főiskolai igazgatóság.

MEGHIVÓ.

A marosi egyházmegyébe tartozó „Bekecsalyi“ egyházi értekezlet március hó 15-én (péntek) Kebele községben istentisztelettel egybekötött rendes gyűlést tart, mely alkalomra ez úton tisztelettel meghívjuk az értekezlet tagjait és az érdeklődőket.

Tárgysorozat: 1. Reggel 10 órakor istentiszteleten imát mond Nagy Albert backamadarasi lelkész, egyházi elnök. 2. Alkalmi beszédet tart Dengel Géza magyarosi lelkész, jegyző. 3. Az értekezletet megnyitó elnöki beszéd. 4. Költ-ményeket olvas Staudner Mátyás tompai lelkész. 5. Felolvasást tart Jancsó Albert nyárádszentimrei lelkész. 6. Mult jegyzőkönyv felolvasása. 7. A következő gyűlés ideje, helye és tárgysorozatának megállapítása. 8. Indítványok.

Tisztelettel kéretnek lelkész atyánkfiai, hogy egyházközségeikben lakó világi tagtársainkkal szíveskedjenek e meghívót, megjelenése után, azonnal közölni!

Gyülekezés és közebéd tek. Osváth Domokos nagybirtokos úr házánál.

Backamadarason, 1907. február 25.

Szántó Elek s. k.,
világi elnök.

Nagy Albert s. k.,
egyházi elnök.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Gróf Tisza István

egyházkerületi főgondnok.

A dunántuli testvér egyházkerület a Hegedüs Sándor halálával megüresedett főgondnoki állást — a múlt héten történt számbavétel szerint — majdnem egyhangú választással gróf Tisza Istvánnal töltötte be. A választás elsősorban a dunántuli egyházkerületet érdekli, azonban a testvériség érzelmeinél és kötelekeinél fogva az egész magyar református egyházat s így minket is közelről érint. És mint testvér egyházkerület őszinte megleléssel, a legnagyobb örömmel vesszük tudomásul a választás eredményét.

A főgondnoki, — az egyházmegyei is, de különösen a kerületi — állás betöltése úgy az állás történeti multját, mint feladatát, köteleseit tekintve kiváló fontosságú dolog. A főgondnoki kar irányítja, vezeti s képviseli egyházunkat s épenezért az állás betöltésénél komolyan számba kell venni, hogy vajjon megvannak-e valakiben azok a kellékek, amelyek méltóvá és képessé teszik a reá váró nagy feladatok, sulyos kötelezettségek betöltésére. És ezek a kellékek: prot. vallásos buzgóság, az átlagnál szélesebb látókör, képzett fő, tapintatosság, szeretetteljes érdeklődés az egyház ügyei, intézményei iránt, ahol kell, s amennyire erejük engedi, áldozatkészség, kiváltságos társadalmi helyzetük latba vetése. Elsárgult irások, alsó és felső iskolák, templomok és virágzó gyülekezetek tesznek tanubizonyosságot a mellett, hogy egyházunk a Gondviselés útmutatása mellett csaknem mindig megtudta találni azokat a férfiakat, akikben megvoltak e képességek. És ha akadtak is itt-ott, akik csak a decorum kedvéért foglalták el az állást vagy hogy címeiket egygyel gyarapítsák, akik befolyásuk körét akarták csupán növelni vagy

századok folyamán öröklött despoticus hajlamaik kielégítésére kerestek tért, hát ez egészen természetes, emberi gyarlóságoktól nem mentes emberek lévén az egyház tagjai.

A dunántuli egyházkerület gróf Tisza István személyében megtalálta az isteni útmutatás mellett azt a férfit, akiben teljes mértékben megvannak mindazok a kellékek, amik szükségesek egy állását méltón betölteni hivatott főgondnokban megkivántatnak. A komoly munka embere volt mindig. Abban a korban, amikor mások még ifjú kedvteléseiknek élnek, őt kiváló képességei, környezete, családi tradíciói a közdolgok irányítására hívták el és a mihez hozzá fogott, a köteleesség komoly érzésével végezte. Fényt, dicsőséget, nevet nem ad neki a főgondnoki állás: még javakorában levő férfiú és máris egy nagy és mozgalmas mult van mögötte; eljutott odáig, ahova közpályán munkálkodó ember nálunk eljuthat. Kijutott neki a tömjénezésből, dicsőségből is bőven s ha csak ezek kielégítették volna, ma is része lehetne benne. Áldozatkész pátronus és hogy egyházunk minden ügyében a legmesszebb menő tájékozottsággal bír, arról bizonyosságot tehetnek mindazok, akiknek alkalmuk volt akár ilyen irányú beszédeit hallani vagy olvasni, akár az egyház ügyeit érdeklő tanácskozásokban részt venni.

Gróf Tisza Istvánhoz hasonló férfiú a főgondnoki székben minden időben nyereség lett volna egyházunkra, most ezekben az időkben pedig — kimondom — gondviselészerű az ő megválasztatása. Mert minden jel arra mutat, hogy nehéz és nagy külső és belső harcok előtt állunk és nagy megnyugvásunkra szolgál olyan férfit látni a kormányon levők

között, mint gróf Tisza István. Épen ezért köszönet, elismerés, dicsőség a dunántúli egyházkerületnek a gróf Tisza István megválasztásáért.

Az újfőgondnokot pedig előttünk — s bizonyára előtte is — díszes, szép állásában tisztelettel, bizalommal, szeretettel üdvözöljük. Az Urnak megsegítő kegyelme, áldása legyen rajta és vezérelje, segítse fenséges hívatásában.

T Gy.

»288«

most évben lezajlott romániai kiállításon dicsőkeve hirdették a hazai román felebarátaink, hogy országunk területén eddigelé 288 magyar község oláhosodott el teljesen. Horribilis szám volna ez. Lehet, hogy ez a szám a maguk külön házistatisztikájának szüleménye s a valóságnak nem felel meg. Lehet, hogy csak fele igaz így is megdöbbenő a magyarságra nézve. De megdöbbenő a mi protestáns s éppen kálvinista egyházunkra nézve, ha megdöbbenő, hogy különösen az erdélyi részekben eloláhosodott községek népének nagyobb része felekezetünkhöz tartozott. Mindenképen elijesztő és lehangoló esemény. Ez a pusztulási folyamat most is napról-napra halad az elszigetelt csekély népességű, magyar pappal, tanítóval nem bíró községekben a magyar nemzetnek épen olyan nagy kárára, mint a mi protestáns egyházunknak. De nemcsak itt veszítünk a gör. keleti és gör. kath. vallású románsággal szemben. Hanem veszítünk országszerte a miennél sokkal népesebb és gazdagabb róm. kath. egyházzal szemben a mindennapi tapasztalat és a statisztika tanúsága szerint. S ha számsoraiknak a kivándorlás által előidézett megcsappanását nem is számítom ide: ez magában is elég érzékeny veszteség. Miért? Miért? Hát a fajmagyarság zömét magába foglaló protestántizmusnak ellenálló képessége kivesztett volna már végképen? Hát a tiszta evangéliumi alapon álló kálvinista egyháznak hódító ereje, hatalma hol van? Kiáltó kérdések ezek, melyek épen oly erővel kell hogy ostromolják még a legkisebb falusi gyülekezet lelkészét is, mint amily gyorsasággal közelednek felénk a veszedelmek. Nem szólva itt a társadalmi és politikai kérdések körébe tartozó faji és magyar nemzeti viszonyokról, csak épen annyiban, amennyiben a tárgyhöz szorosan hozzátartoznak. Egyebekben átengedem a tért a nálamnál sokkal hívatottabb társadalmi és politikai faktoroknak. Bölcselkedni, tudományos fejtegetésekbe bocsátkozni sem akarok. Nem is érzem magamat rá képesnek. Én tisztán gyakorlati alapon állok. A kérdéseket is ily alapon tárgyalom. És pedig csak az egyházi életünkkel, egyházi viszonyainkkal összefüggő kérdéseket. Azt kutatom aggodalmas lélekkel: mi az oka annak, hogy református felekezetünk a vegyes ajkú és vegyes felekezetű vidékeken fokról-fokra hátrálni kénytelen? Hátrálni kénytelen pedig jelentékeny vérveszteséggel, tagjainak számbeli apadásával? Mi az oka annak, hogy a fentemlített gör. keleti, gör. kath. és róm. kath. egyházak számbeli gyarapodása nagy részben a mi veszteségünkkel együttjár? Mert hogy a dolog úgy áll: senki sem tagadhatja. Csak az tagadhatja, ki e sajnálatos jelenségeket meg nem figyelte. Vagy ha igen, ennek végzetes következményeivel egyáltalán nem törődött. Kinek szeméi vannak a látásra és nem lát, fülei vannak a hallásra és nem hall. Azaz: csak vakság és nemtörődömség tagadhatja. Én régóta figyelem e jelenségeket közlő és távolról s szorgosan keresem: miért van az, hogy ha azon egyházaktól hozzánk szakad is egy-

egy tag, ezt oly nehezen, nagy lelki küzdelmek között s csak a kényszerítő körülmények hatása alatt teszi? Ellenben, hogy tőlünk elég könnyen szakadnak el s mennek át hozzájuk: mutatja az ő egyre emelkedő nyereségük. Megjegyzem félreértések kikerülése végett, hogy itt csak a népről, a falusi népről s általában a kisebb műveltségi fokon álló nagy tömegről van szó. S nem a műveltség magasabb fokán álló városi közönségről vagy épen egyházunknak mindig hű, intelligens tagjairól.

Még azokról az egyházközösségekről sem szólok, melyek földrajzi fekvésük, vagy más szerencsés körülményeknél fogva a faji és felekezeti veszedelmektől legalább ezidő szerint mentve vannak. Ezeket legfennebb a szekták s a rosszabb fajta szocialisták háborgatják nyugodalmukban. Itt csak arról a népről van szó, amelyik a tudatlanság és babona felé könnyebben hajlik, mint a felvilágosodás puritán egyháza felé. Az értelmi műveltség hiánya, vagy alantjáró foka magyarázza ezt meg? Vagy az a természeti tapasztalat, hogy: sülyedni könnyebb, mint emelkedni? Feleletre váró kérdések.

Beszámolok tehát megfigyeléseim alapján azokkal az okokkal, melyek véleményem szerint ennél a tömegnél egyházunk veszteségeit ha nem is egyenesen előidézik, de nagy mértékben előidézik. Sokféle okot lehetne erre nézve elősorolni. Én azonban csak egy párt hozok fel a sok közül:

1. A gör. keleti, gör. kath. és róm. kath. egyházak szertartásai: az esketés, keresztelés, temetés, bűzmálás, fülbegyónás, vizkeresztkor a házszentelés, búzaszentelés, úrnapi és szentistvánnapi processiók, nappali fényes istentiszteletek, éjjeli harangozás istentiszteletekkel u. n. roráték, halottak lelkiüdvéért tartott misék, halottak napján a temetők kivilágítása, búcsuk és azok processiói, kegy és szent helyek tömeges látogatása, zarándok utak, csodatevő szentek imádása, általában a szentek tisztelete, védszentek s az ezek tiszteletével egybekapcsolt társulatok, egyletek, az óriási értéket képviselő kegyeserek sokasága az egyszerűtől föl a fényesnél-fényesebb papi díszgyenyruhák, szertartási öltözékek, stb. stb. Mindezek külön-külön és egygyüttvéve a nép, a tömeg vallásos, lelki, érzelmi világára kétségenkívül nagy hatást gyakorolnak. Es ez a nép nem kérdez, nem kutat, nem vizsgál, csak hisz és hitében boldog. Csoda-e, ha ez a hatás észrevétlenül, fokozatosan átterjed más hitvalláson levőkre is s csak a kedvező alkalomnak kell bekövetkeznie, hogy a hatás teljes legyen s hogy ezek a lettek egyházunkra és sok esetben magyar fajunkra nézve is teljesen elvesznek. Ilyen processusok folytán állott elő az a szám, melyet fejtegetésem címéül írtam. Ilyen processusok folytán szaporodik napról-napra a róm. kath. egyház a mi rovásunkra. S mégis távol legyen tőlem, hogy én azért azon egyházakat s fajokat hibáztassam. Ellenkezőleg azt mondom, hogy ők ébren vannak s mindent megtesznek fajuk s vallásuk terjesztésére, szemmel látható gyarapodására. És mi? Mit teszünk mi? Mi a tiszta evangélium alapján álló kálvini egyház papjai és tanítói? Nem beszélek általában. Mert vannak tiszteletreméltó kivételek. Csak egy részünkről, de aztán jó nagy részünkről szólok. Azt se mondom, hogy lethargikus álomba mélyedve alszunk. Legfennebb szundikálunk s ezenközben hátrálunk és fogyunk. Ám dolgozunk is! Szónokolunk. Hirdetjük a szent ígét alkalmas és alkalmatlan időben. Esketünk, keresztelünk, temetünk. Azaz: világosítjuk az értelmet: — tanítunk. Mondunk jó, jobb és legjobb analitika és sinthetika, — saját és nem saját, — közönséges és alkalomszerű prédikációkat: tanítunk; ágendákat, óvációkat: tanítunk, felvilágosítunk. Mondjuk pedig ezeket — kinek mint adatott — erős, erősebb, legerősebb, sőt menydörgésszerű leges-

legerősebb hangon. Igaz, hogy ebben a rengeteg hangban az értelem, a tartalom gyakran belefúl, belevész. De hát mindegy. Ennek így kell lennie (Kell? Nem hiszem.) És hogy aztán építünk-e, megragadjuk-e hallgatónk szívét, lelkét, ébresztünk-e ezekben maradandó vallásos érzelmeket, igazi Isten, Krisztus és emberek iránti szeretetet, hogy ezek hatása alatt megtérjenek és megjavuljanak s buzgó keresztyénekké váljanak? Vagy, hogy kálvinista egyházunkhoz annyira ragaszkodjanak, hogy attól sem babonás, érzékekre ható külsőségek, látványosságok, szertartások, reversalis, anyagi előnyök stb. el ne idegenítsék: ezekkel bizony nem sokat törődünk. Szónokolunk, tanítunk. Néha-néhol a vallásunk érzelmi momentumait is érvényesítjük: az úrvacsoraosztás és konfirmáció minden egyszerűsége mellett is valóban szép, lelket, szívet megható, fölemelő cselekvéseiben. Ennyi az érzelmi rész és nem több, szorosan hivatalos egyházi szertartásainkban. Néha-néha, néhol-néhol belmissiót is teljesítünk: betegek látogatása, árvákat, özvegyeket, vagyontalanokat, szegény tanulógyermekeket segítő alapok, altruisztikus intézmények létesítése, olvasó és dalkörök alakítása, ügyes-bajos emberek tanácscsal ellátása; világi téren: gazdakörök, takarékpénztárak, szövetkezetek alakítása és vezetése által. Bár jól tudjuk, hogy e két utóbbi minden jó oldala mellett veszedelmes is lehet ránk nézve. Mert ha ritkán is, de megtörténik, hogy a takarékpénztár, vagy a szövetkezet egyik-másik hívünk házáat, földecskéjét elárverezteti a mi köteles vezetésünk, vagy névünk alatt. Következmény? Hívünk szájából úton-útfélen hangzik: „ellicitálta a pap meg a tanító a vagyonomat, hogy az Isten vegye ki rajta.” Ha ötezer szövetkezeti tag vagy takarékpénztári adós közül csak eggyel történik ez meg — mondjuk — ötévenként: az ő papjának, tanítójának — magyarul — végrehajtójának az élete bizony meg van keserítve. Kell-e nekünk pap és tanító társaim ez a belmissió?

Véleményem az: kerüljük el messzire a világi téren gyakorolt olyan belmissiót, mely pénzügyletekkel foglalkozik. Mert ezeknél a fennebbi hűn leírt eset, ha szórványosan is, de előfordul s érzékenyen boszulja meg magát vallásunk és egyházunkon. Papi functióinkban, szertartásainkban az értelem mellett igyekezzünk a vallásunk által nyújtott kis számú érzelmi elemeket; az úrvacsoraosztás és konfirmáción kívül az egyházi téren gyakorolt belmissió számos alakjában megnyilvánuló érzelmi momentumokat minél teljesebb mértékben érvényesíteni. Mert — amint emlékszem — a Dr. Kovács Ödön vallásbölcsezetének sarktétele: „a vallás érzelem”, sarktétele egyszersmind a mi hitünknek és meggyőződésünknek is.

Olvastam régebben, hogy a brassói papot hirlapilag megtámadták, amiért ő egyházközsége életébe a mi puritán szertartásaink között szokatlan elemeket vitt bele. Ő azonban megnyugtatta az aggodalmaskodókat s végezte tovább a maga dolgát s végzi máig is — igen szép sikerrel. Nem azt mondom én, hogy az idegen egyházak szertartásait majmoljuk s ezzel veszélyeztessük a reformációnak a mi létalappunkat képező áldásait. Azt se mondom, hogy holmi új próféták gyanánt hitcikkeinkkel ellenkező újításokat, hókusz-pókuszokat hozunk be. Hanem azt mondom, hogy az értelem mellett nagy súlyt helyezünk az érzelmeire, az egyházunk által megengedett határon belül. Elemi dolgok ezek ugyebár? s még ezeket se tesszük.

2. A magasabb rendű iskolákról nem szólva, faji és felekezeti érdekeinket a nép között az alsóbb rendű népiskolák, legyenek bármilyen mintaszerűek, egymagukban, sem a nemzetiségi, sem más vidékeken megvédeni és fentartani nem képesek. Készseg-

gel elismeri mindenki ezen iskolák alapvető jelentőségét, az oktatás, nevelés terén elért eredményeket, méltányolja az általuk végzett munkát. Vezetik a gyermeket 13 éves koráig. Ezalatt az idő alatt megtanulhatják — mondjuk meg is tanulják — a nemzetiségi a magyar nyelvet. De hogy azután mi lesz velük? Erre már a népiskola nem tud megnyugtató feleletet adni. Megmondja a tapasztalás: lesz belőlük még erősebb faji érzelmű nemzetiségi, mint amilyen iskola nélkül lett volna s annál erősebb, minél fennebb halad az iskolákban. Sőt a legmagasabb iskolákat végzettek, tehát legtanultabbak lesznek legszilárdabb támaszai fajuknak. Lehet, hogy ezer-kétezer között lesz egy kivétel. De ez majdnem semmi. Ezért az állam részéről kidobott pénznek, haszon nélküli áldozatnak tartom az ilyen iskolákra fordított tekintélyes összegeket. Céltévesztett politikának minősítem akármelyik kormánynek ily irányú iskolapolitikáját. Nem is szólva az ennek nyomában járó nemzetiségi panaszok ezreiről a szerintük erőszakos magyarosítás miatt. A mi áll faji szempontból, ugyanaz áll a népiskolákban prot. felekezeti szempontból is.

Ha mindenütt, ahol ily iskolák vannak, volnának egyszersmind nemzeti missziót teljesítő magyar református egyházközségek és papok s az iskolából kikerülő növendékeket, és pedig nemcsak a saját fajuk és felekezetükhöz tartozókat, hanem az idegen fajú és felekezetű növendékeket is gondjaikba vennék s ifjúsági egyletek, olvasó- és dalkörök, segítő- s kiházasító-egyletek stb. volnának, a magyar református belmisszióknak annyi más eszközei s módjai által nevelné kőket jó reformátusokká, a más valláson levőket jó magyar honpolgárokká; s ha tovább nem mehetnének, de az elnemzetietlenedett magyarokat, akik egyúttal az egyháznak is nagy veszteségei voltak, visszahódítanák fokozatosan: akkor igenis ezeknél az iskoláknál lehetne nemzeti misszióról beszélni. Akkor nemzeti iskola s tiszta magyar nemzeti egyház szép eredményeket mutatnának fel. Ellenben az iskola magára nemcsak hogy nem teheti ezt, de a fennebbiek szerint, különösen az erős nemzetiségi vidékeken, határozottan árt. Állítom, hogy téved akár az állam, akár az egyházunk, ha azt hiszi, hogy az iskolával faji és felekezeti érdekeit megvédi. Pedig azt látjuk, hogy az állam egyre-másra állítja az iskolákat, anélkül, hogy összekapcsolná azokat tiszta magyar nyelvű, erős nemzeti érzelmű egyházakkal. Hogy ezt eddig nem tette, ez volt az oka a sikertelenségnek. Nem egyéb. Akár a mostani, akár a következő államkormányok s a nemzeti eszme szolgálatára alakult kisebb-nagyobb társaságok csak úgy fognak boldogulni fajmentő munkájokkal, ha segítségül hívják a tiszta magyar egyházakat s megadják nekik az eszközöket, hogy teljes erejüket kifejthessék. Nemzetmentő munkában az összes anyagi és erkölcsi eszközök birtokában levő magyar nyelvű, érzelmű és szellemű egyházak hatalmát, erejét nem pótolhatják soha. Kivéve: ha természetes, kulturális eszközök helyett kényszerítő vagy éppen erőszakos művelethez folyamodnak.

3. Papi ruha. Hát kérem, ez egy olyan kérdés, melyhez csak annak lehet hozzászólnia, kinek vagy az elszántsága nagy, vagy a türelme végtelen. Mert különben úgy jár, mint járt előttem igen sok ember: lecsepülik. Epen azért félve, aggódva nyulok hozzá s lehetőleg röviden végzek vele. Legrosszabb esetben is az előbbieket sorsára jutok. Tűröm, szenvedem én is. Nálunk, reformátusoknál papi egyenruha nincs. Mert papi rend nincs. Van papikar, papitestület, papi hivatal. Van hivatalos, ünnepi ruhánk. Többféle szabású, formájú, kiállítású, méretű, az igaz. De van. Van aztán a hivatalosan kívül más ruhánk is: hosszú, hosszabb, leghosszabb, kurta, kurtább, legkurtább, sőt

a superlativus szerint legeslegkurtább u. n. épen csak a csípőig érő *zsokké* (vagy miféle?) kabátunk. Szabásra, formára, kiállításra szintén különbözök. Öltözékünk többi darabjai: magyar vagy német nadrág, mellény vagy lájbi; nyári időben jäger ing, piros, kék, zöld, sárga, tarka, stb színű derékkötő (őv vagy micsoda) és a kalap. Ezek is, mint a többi darabok, szörnyen változatosak, különbözők. Hogy aztán ezek a *közönséges* u. n. viselő ruhadarabok színre hányfélék: hozzávetőleg sem tudom megmondani. Szóval: ruhánk majdnem annyiféle, mint a hányan vagyunk. (Zárjel közé teszem, minthogy a külsőhöz ez is hozzátartozik, a bajuszviseletnek pár divatját: 1. huszárosan kihúzott, kihegyezett s csillogóra kikent; 2. felfelé hegyezett, egy görbülettel; 3. órr alá húzott bajusz két, három vagy több kacskaringóval.) „Nem a külső, a ruha teszi az embert, hanem megfordítva“, „Nem vagyunk papirend“. „Nekünk öltözetünkben sem szabad különböznünk a világiaktól, mert szent nép, királyi papság vagyunk“ (ergo: a világiak is papok), „Ne legyünk különcök, cinikusok“, hallatszik a bölcs mondás több oldalról. Hát jó. Legyen mind igaz és bölcs, amit mondanak. De engedjék meg nekem is kijelentem, hogy ez a ruházat, amit mi viselünk; papi állásunkhoz nem illik. Az a világiasság, mely után futunk, melyért mindent feláldozunk s mely szavainkból, tetteinkből, magunkviseletéből, öltözködésünkből messzire kilátszik, hozzánk, papokhoz, nem illik. Világi, intelligens embertől és pedig komoly gondolkozású, jó kálvinista embertől hallottam: „Óhajtható, hogy a magyar református papság állását, hivatalát minden körülmények között megillető ruházatban jejenjen meg mindenütt, mely ruházatról mindenki nép és intelligencia, idegen és nem idegen azonnal ráismerjen a papra.“ Aláírom minden betűjét s azt mondom: ha már nem kell reverenda, nem kell magyar papiforma ruha attillával: minden ruhánk, ünnepélyes es hétköznapi, legyen egyszerű szalonias szabásban, kiállításban, méreteiben. Színében: a hivatalos tiszta fekete, a viselő pedig barna, sötétbarna, sötétszürke legyen és sohasem kirívó színű. De legyünk szaloniasak: beszédben, módorban, magaviseletben stb. is. Nemcsak belsőleg, de külsőleg is dokumentálnunk kell papi mivoltunkat. Sőt ezt a reformot el kellene kezdeni már a theológián. Es ez a reform — teljes meggyőződéssel mondom — nemcsak a nép szemében, de az intelligens közönség előtt is nagy mértékben fogja emelni elhanyagolt papi tekintélyünket és mi közöttünk a testületi szellemet. Miként az első pontnál: itt sem általánosítok. Akit nem illet, ne vegye magára.

4. Vagyoni állapot. Hogy erre nézve álláspontomat megjelölhessem, menjünk vissza néhány évvel arra az időre, mikor a nagyobb mérvű államsegély igénybeviteléről volt szó. Mikor úgy a sajtóban, mint a sajtón kívül — igaz, hogy kevesen — azt hangoztatták, hogy ha mi, protestánsok, a nemes versenyt a többi egyházakkal fel akarjuk venni: legyen *egyenlő adóteherviselés*. Az én álláspontom is ez s ez volt mindig. Azt állítom, hogy amíg az egyenlő adóteherviselés meg nem valósíttatik, egyházunk nem fog megfelelni a maga vallási és nemzeti rendeltetésének. A versenyt a nagy és gazdag egyházakkal fel nem vehetjük, mert ez a verseny természetellenes. Ha úgy a mi evangéliumi, mint a többi egyházaknak tisztán csak a vallás, a szellem fegyvereivel kellene egymás közt versenyeznünk: akkor igen. De a mai anyagias világban az anyagi erők nagyfokú aránytalansága miatt ezt nem tehetjük. Mi gyengék vagyunk, amazok erősek, hatalmasok. S ha valaki azt mondja, hogy valásunk, hitbuzgóságunk, áldozatkészségünk csodákat mivelt a multban, azt felelem rá: igaz. De az is igaz, hogy elejétől fogva a nyomoruságok légióival küzdött

egyházunk s küzd ma is. S e nyomoruságok közt nem utolsó az anyagi szegénység. Elejétől fogva természetellenes volt a verseny s az ma is.

Hiába állapítjuk mi meg s vetjük ki hiveinkre az egységes 10%-os vagyoni s ezenkívül a személyes adót. Az ezen felül maradó szükségek fedezésére hiába vesszük igénybe az állam segítségét. Azért mégis sokkal súlyosabban meg lesznek terhelve hiveink, mint azoknak az egyházaknak tagjai, amely egyházakkal a kulturális, a szellemi nemes versenyt fel kell vennünk, ha végkepen elsorvadni nem akarunk. Mert ugyan mi terhet viselnek azon egyházak tagjai a mieinkkel szemben? Majdnem semmit. Ilyen körülmények között, teljesítsük bár a leghűségesebben kötelességeinket, legyünk akármilyen buzgók, ha szegény hiveinktől mindig csak kérünk s hovatovább többet kérünk: bizony elmegy ezeknek a kedve tőlünk s egyházunktól. A hagyományos áldozatkészség is kimerül nemcsak a szegény népnél, de kimerül uraink jó nagy részénél is. Következmény: ma egy, holnap kettő, holnapután már 10 vagy 100 szakad el tőlünk s menekül a tehermentes egyházak tárt karjai közé, vagy idegen földre megy. Legjobb esetben itthon marad — felekezeten kívülinek. Ezért állítom, hogy a verseny természetellenes.

Jöjjön az állam, a magyar nemzeti állam segítségünkre. Szüntesse meg az aránytalanságot. Biztosítson nekünk törvényileg oly összegű segélyt, a mekkora szükséges ahhoz, hogy egyházi terheinket a többi nagyobb egyházak egyházi adójával egyenlővé tegyünk. Míg ez meg nem történik, népünk nyögni fog az egyházi terhek alatt, még ha azok állami adójának 12¹/₂%-át teszik is. Uraink pedig az eddiginél igazságosabb ugyan, de sokkal súlyosabb (néhány esetben) egyházi adók miatt legalább is panaszkodni fognak. Ha nem is mind, de sokan. Egyházi érdekeink pedig veszélyeztetve lesznek tovább is. Hát a kongrua? De erről nem is beszélek. Csak épen rövid megjegyzést teszek Apponyi grófnak ezen szavaira: „a fizetéseknek magasabb fokozataiba a néptanító csak hosszú idei szolgálat után jut“ Hát a prot. papok nagyobb része nem hosszú idei (20, 30, 40 sőt 50 évi) szolgálat után jutott az 1600 koronához? Ha ezidőszertint egyebet nem, legalább a korpótléket tessék nekünk biztosítani, hogy pl. 40 évi szolgálat mellett ne maradjunk 1600 koronával, mikor a tanítónk 2600 koronát kap. Nem irigyeljük, sőt örvendünk, hogy ennyi sanyarúság után valahára az állam részéről elismerésben részesülnek. De épen annyi joggal kívánjuk mi is megnyerni az állam elismerését, méltánylását.

A címűl írt szám ötletéből íródott ez a cikk. De anélkül az ominosus numerus nélkül is tudjuk, érezzük, hogy kálvinista egyházunk országszerte számbeli veszteségekkel zárja le évenként a maga számláját. Hogy miért? igénytelen cikkemben erre a kérdésre igyekeztem felelni a sok közül egy pár oknak az előadásával több évi tapasztalatom, megfigyeléseim és szemlélődésem alapján. A végén pedig kérem lelkész és tanító társaimat, hogy ha a pontok között gáncsolni, hibáztatni valót találnak, mielőtt eleven szentet gyűjtenének a fejemre, vegyék figyelembe, hogy mindenekelőtt saját magamat leckéztem: „mea culpa, mea maxima culpa“. Titeket pedig kérlek, ne haragudjatok, hanem: „vigyázzatok és imádkozzatok“.

Barabási Lajos.

Titkári jelentés.

(1905. július 1-től—1906. december 31-ig terjedő időről.)

Irta és a „Nagyenyedi Protestáns Nők Szegényeket és Betegeket Segélyező Egyesületé”-nek 1907. évi február 24-én tartott beszámoló közgyűlésén felolvasta: Jancsó Sándor egyesületi titkár.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Egy alkalommal Jézust gazdag lakomára hívja meg a főfarizeus. — Nem azért teszi, hogy megbecsülje benne a szellemi előkelőséget: tehát nem tiszteletből. Nem is abból a hiúságból, hogy lássa a világ, hogy ő szereti a nagyhirű, szellemes emberek társaságát... Nem azért, — hanem azért, mert az Írás szerint „leselkedének utána!”

Szerették volna, hogy valami olyat tegyen, vagy mondjon, mivel hibát kövessen el, vagy a szombat nap szentségét megsértse, minek alapján tekintélyét, befolyását tönkre tehessék, népszerűségét megtörhessék, — szóval: elmémítva utjokból félrelökessék.

Jézus azonban ezt az örömet nem szerzi meg nekik... Ismeri aljas gondolkozásukat, jól tudja meghívásának indokait: s kimélet nélkül sújt rájuk s megszégyenítés által nevetségessé teszi őket, mikor a barátságáról, szivességről és jótékonyság gyakorlásáról eme Krisztusi szeretettől gazdag szavakkal oktatja ki: „A mikor ebédet, vagy vacsorát készítesz, ne hívjad barátaidat és atyádfiait, se rokonaidat, se gazdag szomszédaidat, hogy ők viszont téged ne hívjanak, hogy ily módon a jótétemény meg ne fizetessék, — hanem a mikor lakomát készítesz, hívjad a szegényeket, csonkabonkákat, sántákat és vakokat, — és boldog leszel, mivelhogy azoknak nincs mivel viszonzniuk neked, hanem visszafizettetik neked az igazak feltámadásában...”

Azaz: ismerem érzületed, romlott gondolkodásod!.. Még lakomádat is kamatoztatod! Jótékonyságodat is saját javadra fordítod vissza! — Ne azt hívd, akinek nincs szüksége a segedelemre, ne azt, kiről tudod, hogy visszalízi neked, mert ez nem erény, nem az „örökké valóságra eltett kincs”, — hanem ravasz emberi számítás és haszonra való befektetés.

Ha hozzám méltó akarsz lenni, s ha földi gazdagságodat jól akarod felhasználni, ha veszendő kincseken örökkévaló javakat akarsz szerezni, akkor tégy jót azokkal — de dobolás és fitogtatás nélkül — akik a nehéz életviszonyok között bénákká, nyomorultakká dolgozzák magukat, s még sincs meg a betevő falat kenyerek. A kik szűkölködnek, éheznek, rongyokban dideregnek, betegek s éhségtől sápadt gyermekeiket segedelem hiányában könnyes szemekkel és csak üres szavakkal vigasztalhatják!..

Bőségedből juttas a nyomorban sínylődő szegényeknek! Vigadásod közben ne feledkezzél meg az inségben levőkről! Emlékezzél meg azokról, akik kétségbeesésükben zugolódnak, békétlenkednek, kikellenek a lelketlen bőség ellen, mely nem akar tudni arról, hogy szűkölködők is vannak a világon. Akik sebeiket és rongyaikat mutatják fel, gyógyítás és enyhület után kiáltanak, s akit te azért, mert szólni mer, mert hangot bátorkodik adni nyomorának, mert keresztséit tovább már nem bírja és ő is élni akar, — társadalmi rendet bontó, békétlen szociális proletárnak mondasz, kit le kell verni, kit erőszakkal kell elnémítani, hogy még a joga se maradhasson meg, hogy panaszkodhassék.

Vigyázzatok! — Itt az erőszak, a lelketlenség, a fegyver nem használ, csak mérgesebbé és terjedtebbé teszi a sebet! Itt csak az emberi jogok elismerése, a szeretet és keresztyéni könyörület oldhatja meg a kérdést, mely nyomort szüntet, könnyet töröl, életet ad! — Ha te az „evangéliumi gazdag” módjára

bíborba és bársonyba öltözve mindennap vígan lakmározol, — s a sebekkel borított, rongyokban didergő, éhező Lázárnak még asztalod lehulló morzsáit se juttatod, s kutyádra is bosszankodol, mely sebeit nyaldosva enyhületet szerez a nyomorútnak: nem vagy könyörülő Istennek gyermeke, — nem vagy embertársad keresztyén testvére, hanem önző, lelketlen farizeus! — Vagy ha teszel ugyan valamit, de hasznát annak is magad akarod húzni, teszel, hogy lássanak, hogy fitogtasd jótékonyságodat, hogy dicsőítsenek, s mint bálvány előtt leboruljanak, de szíved mit sem tud ezen jótékonyságodról: akkor nem vagy egyéb, mint hitvány farizeus, ki oly messze van a Krisztustól, mint az Ábrahám kebelében ülő Lázár a gyötrelém tüzében bűnhődő lelketlen gazdagtól! Áthidalhatatlan az úr! Örökre lehetetlen a hozzájutás! Nem az ilyenekhez mondja majd: „Jöjjetek el én atyámnak áldottai, mert éheztem és ennem adtatok; — ruhátlan voltam és felruháztatok, utonjáró voltam és befogadtatok...” Hanem így úzi el maga mellől: „távozzatok álnokságnak cselekvői, mert sohasem ismertelek titeket!”...

Ha keresztyén szeretet van bennetek, rendezetek olyan lakomát, melynek látásán örvend az ég is! Lakomát, mely bizonyítja, hogy megbecsüljük az embert az emberben, s keresztyén testvért látunk mindenkiben, ha rongy borítja is! — Az Isten előtt sincs személyválogatás! Csak ő tudja, hogy országában majd kik fognak ülni az első és utolsó helyeken.

Mindnyájan testvérek vagyunk, s isteni feladatunk itt a földön az, hogy egymás terheit hordozzuk testvéri szeretettel!

Erre tanít Krisztus, a szeretet nagy mestere! Ez a legszentebb feladata az ő igaz, keresztyén anyaszentegyházának! Ez a fitogtatás, dobszó önzés nélküli szent célja Protestáns Nőegyletünknek is, melynek most, — hogy ezután polgári évek szerint mérhessük tevékenységét, — másfélvi áldásos működéséről van szerencsém a jól végzett munka megnyugtató érzésével beszámolni a nagy nyilvánosság előtt a következőkben:

Egyesületünknek ez idő szerint van 68 alapító, 187 rendes és 42 pártoló tagja; összesen 397. Utolsó közgyűlésünk óta beléptek alapító tagnak: Br. Kemény Árpád, br. Kemény Árpádné, a Nagyenyedi Kisegítő Takarékpénztár, az Alsófehérmegyei Gazd. Bank, Vita Ödönné, dr. Szilády Zoltán, Kovács József, dr. Garda Kálmán, Bedő Dénes, Benedek Gábor és Málnási Domokos. Így emelkedett az alapító tagok száma 57-ről 68-ra. Rendes tagokká lettek ötön. Pártoló tagokká 17-en.

Tagok közül elhalt: 3 rendes és 1 pártoló tag. Tartottunk 3 matinét: 1906. január 14-én, február 11-én és március 25-én; — és két estélyt: 1905. október 1-én és 1906. november 3-án. — Ezeknek a célra szolgáló tiszta jövedelme 1945 K 46 fill. volt.

(Vége köv.)

Egy indítvány a papi fizetésre nézve.

Összejövének a sepsii ref. egyházmegye harminchat anyaegyházának papjai, mintegy felerészben, február hó 22-én Sepsiszentgyörgyön és mindjárt arról kezdenek beszélgetni: hogy „a tanítók milyen szépen nyakunkra nőttek” fizetésük újabb rendezése alkalmából. Továbbá mennyire „megnehezültek az idők jérései felettünk”, a régiiek kongrua nélkül jobban kijöttek és megelégedettebbek voltak, mint mi kongruával. „A modern idők szörnyszülötte ez.” Nagyobb családú pap, ha magán vagyona nincsen, csak újabb és újabb adósságok hozzáadásával húzhatja ki az eszrendőt. „Ha jutnak ágyukra milliók, jusson nekünk is még párszáz forint, hisz mi is a

nemzet napszámossai s az Ur kiküldött szolgálai vagyunk! mondja az egyik. „Igaz, de hazafiak is vagyunk! így csillapítja a másik. Vegyük figyelembe azt, hogy a vasutasok újból sztrájkjal fenyegetőznek, ha fizetéseiket újra nem emelik. A nem állami tanárok is összejöveteleket tartanak és szolgálati pragmatikáról szólnak. A méltatlanul elhanyagolt *körorvosok* is 500 forint alapfizetésük miatt telve keserűséggel. Megelégedettek csupán az *állatorvosok*, kik közül egynek-egynek akkora fizetése van, az utiátalányokkal együtt, mint három kongruás papnak; megelégedettek még a *görög keleti lelkészek*, kik nem nagyon mívelt s éppen azért nagyon hívő népüktől, egy-egy mellékünnepen, minő például a vízkereszt: negyven, sőt hatvan forintot bevesznek, tehát annyit amennyit sok református papnak palástdíjai, az anyakönyvi kivonatokkal együtt: négy, öt év alatt aligha behoz, s míg ez beszámittatik, amaz nincs bevallva kongruájukba, úgyhogy ezért és más okokból „a tékozló fiu“ jóval nagyobb állami segélyben részesül aránylag, mint „a házhoz hű fiu“. „Mi a hazának vagyunk elsősorban hű fiai és csak másodsorban vagyunk egyházunk papjai“ zárta be csillapító beszédét nagyemlékű püspökünk szavaival az a másik. Amikor a félvilág háborog, lárma, kér, követel a szegény megtámadott hazától — ugymond — nekünk nem illik a közös édes anyát kérésünkkel szorongatni, búsítani. Bár mi hallgassunk most református papság! *Várjunk csendesen az Úrnak szabadításáig!* Felvirrad még reánk is valaha.

Ekkor fölállott egy öregedő paptársunk, szép számú családnak az apja, kinél idősebb a gyűlésen, jelen még csak kettő vala, aki, meggyőződésnek hangján, a következő indítványt tevő:

Vérmes reményeket ne tápláljatok hittestvéreim arra nézve, hogy kívánságaitokból egyhamar lesz valami. Egy év, két év, sőt talán három sem lesz elég arra. „Emlékezzetek a vallásügyi miniszternek szavaira, hogy t. i. a kiutalt három millióval „nyugvopontra jutott a protestánsok ügye,“ emlékezzetek azon kijelentéseire is, hogy az *öszpapságnak*, tehát a róm. kath. papságnak is) *egyszerre kívánja majd véglegesen rendezni fizetése ügyét!* Ez pedig — ki tudja előre? — úgynevezett „*Szekularizáció*“ és kulturharc nélkül lehetséges lesze-e? Végül emlékezzetek meg arról, hogy Zsinati törvényeink a napokban minő királyi záradékkal hagytak helyben, hogy t. i. „az egyházi határozatok (értsd: a 2400 korona alapfizetés) nem bírnak az államra nézve anyagi kötelezettséggel“, következésképp még az állam valamely módját találná a „*gordiusi csomó megoldásának*“, vagy ketté vágásának, addig nekünk követnünk kell ama közmondást: „*Segíts magadon, s az Isten is megsegíti!*“ Amaz előirányzott három millióból, mely adminisztráció, nyugdíj és teherkönnyítésre van előirányozva, osztályrészül több jut erdélyi református egyházunknak, mint egész kerületi *kongruánknak*. Egyházaink több mint felerészben a teherkönnyítést nem fogja igénybe venni, a létesült kepeváltság és más okokból. A másik fele felett éppen most gondolkozik a központi kongrua bizottság, a katolikusok ügyes felterjesztése következtében, hogy képét ne váltsa-e meg dézsmakárpótlás címén az állam, mint tette volt azt a *szász atyafiakkal* az ötvenes években a német kormány.

Ezek a közelebbi időben bekövetkezendő dolgok. Es ezzel *meg van oldva a talány*. Az így felszabaduló összegből adjon a kerület az ő papjainak 25 évre visszamenőleg, mint az eredetileg is tervezve volt, 200 koronás ötödéves pótlékot, még a folyó év közepén kezdve. Hiszen a tanítók újabb fizetésemelése is ugyanezen időtől kezdve (13 évre visszamenőleg) éppen ebben nyilvánul meg. Mi egyiknek jogos, jogos a másoknak is. Akár így! akár úgy! — Aztán

az mégsem igazságos, zárta be indítványát öreg paptársunk, hogy „én, aki félig-meddig megöszültem már, egy nem tudom miféle faluban, egy nem tudom miféle nép között, folytonos munkában és küzdelemben „*ama paizsos férfiúval*“, a szegénységgel: éppen azt a fizetést kapjam, mint az az ifjú pap, aki most lépett ki az életbe!? Avagy talán nem akarják a mi vezetőink is azt tenni velünk, mit Mózes tett a pusztában vándorló néppel: „hadd halljon el a hosszú évek alatt az öregje — és *csak az új nemzedéket kell bevezetni az ígéret földjére*“

Eddig az indítvány. Ez az indítvány amilyen váratlanul jött, ép oly meglepőleg hatott és többek helyeslésével találkozott. Mindenesetre van tárgy és ok a gondolkozásra.

Közreadta: *Egy jelenvolt.*

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1907. jan. 21.

Jelen vannak: Simó Lajos ehker. főgondnok, mint elnök, dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, Lészay Ferencz, Becsek Lajos, Incze Gerő, dr. Sárkány Lajos, Váró Ferencz igazgatótanácsosok, Elek Lajos, Pünkösti Pál, dr. Kálmán János helyettes előadók és Módy Elek jegyzőkönyvvezető.

Az ülés megnyitása után tudomásul vétetett br. Bánffy Dezső és gr. Bánffy György ehkerületi főgondnokok távolmaradásáról szóló elnöki bejelentés, úgyszintén a január havi ügyforgalmi kimutatás.

I.

Jóváhagyó tudomásul vette az ig. tanács főt. püspök aának amaz ideiglenes intézkedését, mely szerint a tanügyi előadói teendőik ellátására dr. Kálmán János kolozsvári tanár aát kérte föl s meghatalmazást adott a szükségesnek mutatózó segédmunkaerők felvételére s honorálására; a jogi ügyek ellátása céljából egy ügyvéd alkalmazása iránti előterjesztésének tárgyalása azonban a következő rendes ülésre halasztatott. Együttal megállapította az igazgatótanács, hogy a helyettes előadók szavazati joggal nem bírnak.

II.

Székelyudvarhelyi kollegium 70 K. felhajthatatlan tandíj-követelésének törlése engedélyeztetett.

Sepsiszentgyörgyi kollegium költségvetésébe becsúszott tollhiba kiigazítása tudomásul vétetett.

Székelyudvarhelyi kollegiumnál dr. Fazakas József tanárnak díjkezelőül történt alkalmazása tudomásul vétetett s a miniszteri biztos 1906. évi látogatásáról bemutatott jkvre az előadó által javasolt észrevételek az előjárósággal közöltettek.

Szászvárosi kollegiumnak 1905. évi számadása jóváhagyatott; Kónya Gyula helyettes tanár alkalmazásáról, Büchler Antal rendes tanulóknak, magántanulóul való felvételéről; az előjárósági jegyző, bennlakási felügyelő és orvos honorálásáról szóló határozatai jóváhagyatottak; engedély adatott továbbá arra, hogy az új építkezéshez szükséges anyagok beszerzéséről előzetesen gondoskodjék s hogy az építendő új kollegium tervén szükségesnek mutatózó módosítások iránt — az ügy sürgösségére tekintettel — közvetlen a közoktatási miniszterhez forduljon.

Dr. Kristóf György szászvárosi tanárnak, az ottani takarékpénztárnál felügyelő bizottsági tagság elvállalása, a többi hason mellékfoglalkozásoknál kikötött feltételek mellett engedélyeztetett.

Marosvásárhelyi kollegium 5 évi számadásának elfogadásáról szóló miniszteri leírát, valamint az előjáróságnak felhajthatatlan kamatkövetelések tör-

lésére vonatkozó határozata, az előadó által javasolt észrevételekkel tudomásul vétetett.

Ugyanannak új építési tervei műszaki előadó aa észrevételei s az államsegély fölemelése iránti kérés kapcsán fölterjesztetnek a közoktatási miniszterhez; 1905. évi számadása pedig azzal a megjegyzéssel hagyatott jóvá, hogy jövőre a számadás összeállításánál a költségvetési címekhez alkalmazkodják.

Nagyenyei Bethlen kollegiumunk az iskolai tisztségek viselésére vonatkozó szabályzata kiadatik a tanügyi bizottságnak; költségvetése keretében fölmerült két kérdésre adott felvilágosító jelentése tudomásul vétetett; három tanárának mellékfoglalkozásáról szóló pót jelentése alapján Fogarasi Albert és Fogarasi Béla aai mellékfoglalkozásai engedélyeztettek; Bartha Zsigmond aára vonatkozólag pedig úgy határozott az ig. tanács, hogy a bejelentett két mellékfoglalkozás közül csak az egyiket folytathatja.

Bartha József és Nemes Árpád mellékfoglalkozásairól szóló esperesi jelentés tudomásul vétetett.

III.

A kolozsvári vallásintézet s a kolozsvári gyámintézeti szabályzat tárgyában illetékes esperes aa sürgős eljárásra utasított.

A kolozsvári városi polgári fiú-iskolába járó ref. növendékek hitoktatásáról való további gondoskodásra a kolozsvári ehközség figyelme felhívott.

Kérés intéztetett a közoktatási miniszterhez a kolozsvári vakok intézetéhez egy ref. tanerő kinevezése iránt, aki a hitoktatást is képes legyen vezetni.

Irsai József kérése az iránt, hogy a konventnél más I. II. fokú bíróság delegálása kéressék; nem volt teljesíthető; miután a konventnek delegálási joga nincs.

A zágoni papválasztás ügyében a választás felfüggesztésére vonatkozólag tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek s esperes ujabbi szabályszerű eljárásra utasított.

Az idő előhaladottságára tekintettel az ülés bezárattat s az ügyek tárgyalása másnap, Dr. Bartók György aa elnöklete alatt folytatattatott.

Első sorban tudomásul vétetett Zeyk Dániel ehker. főgondnok és Kenessey Béla ehker. főjegyző távolmaradására vonatkozó elnöki bejelentés.

I.

Sepsziszentgyörgyi kollegiumnak egy VIII. osztályos tanulónak időközben való felvétele engedélyeztetett.

Kolozsvári kollegiumnak egy tanuló kizárására vonatkozó határozata jóváhagyott.

Elhatározta az igazgatótanács, hogy a konfirmációi kis kátét 14. kiadásban kinyomatja s központilag árusíttatja addig is, míg a pályázat alatt álló kioldozás sorsa véglegesen eldőlt.

Szászvárosi kollegiumnál a Tokaji Aladár halálával megüresedett természettan-számtani tanszékre vonatkozó pályázati hirdetés bemutatattatott a közoktatási miniszternek, miután az államsegély szerződés értelmében az ő kinevezése alá tartozik e tanszék.

Megengedtetett hogy a fodorházi hitoktatás a tanév végéig az ottani állami tanító végezze.

A kolozsvári nem ref. felekezeti iskolába járó ref. növendékek hitoktatása körül észlelt többrendbeli mulasztások megszüntetésére illetékes esperes aa figyelme fölhevott s a hitoktatás nyilvántartására megfelelő nyomtatvány-ürlap beállítása elrendeltetett.

A pócstelki és nagyklopotivai iskolák államosítására vonatkozó határozat, illetve az utóbbinál szerződés jóváhagyott.

(Folyt. köv.)

M...y.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítnék, ami szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Megjelent és a szerzőnél kapható: „*Theologiai tudomány és lelkipásztori képzés. Dr. Bartók György püspök. Kolozsvár, 1907. Ára 2 korona.*“ Tartalom: A theologiai tudományok keletkezése. A theol. tudományok organizmusai. A theol. tudományok viszonya a többi tudományágakhoz. A theol. tudományok feladata. A gyakorlati theol. feladata. A tudományos vizsgálódás módszere. Hit és tudás. A lelkipásztori képzés székhelye. A theol. tanárok. Elméleti és gyakorlati képzés. Lelkészi vizsgák. Pályaválasztás.

KÜLÖNFÉLÉL.

A szerkesztő zsinati teendőiben távol lévén, a szerkesztést Tárkányi György végezte.

A zsinat VII. ülészaka folyó hó 12-én megnyílt. A zsinaton Kolozsvárról dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla, Nagy Károly, Sárkány Lajos, dr. Török István vesznek részt.

Kivonat a bonchidai ev. ref. egyházközség presbiteriumának 1907. február hó 9-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből. 2. Bartók Béla ref. lelkész, elnök, jelenti, hogy a múlt 1906-ik évben is, mint a megelőző években, egyházunk „Arany Könyvébe“ több buzgó hívóknak neve megörökítésre vár, kik egyházunk iránti szeretetüket, ragaszkodásukat és jó szívű áldozatkészségüket adakozásukban mutatták meg; mely jelentéssel kapcsolatosan tudomására hozza a presbiteriumnak, hogy Kolozsvárt van egy pénzintézet „Közhasznú Szövetkezet“ nevezettel, mely egyházmegyénknek is hivatalos pénztára, s mely nevének úgy igyekszik méltólag megfelelni, hogy tiszta jövedelmével magyar nemzeti közművelődési és jótékonyági intézményeket hathatósan támogató. Közhasznú támogatását a mi egyházunkkal is érezteti azáltal, hogy a múlt év tisztajövedelmével juttatott toronyépítési alapra 50 kor., azaz ötven koronát, mely nemes tettével méltóvá tette magát arra, hogy ezen pénzintézet igazgatóságának neve is egyházunk Arany Könyvébe megörökíttessék és jegyzőkönyvileg hálás köszönet nyilváníttassék. A presbiterium az elnök jelentését örömmel veszi tudomásul és határozatilag kimondja, hogy mindazon kegyes szívű adakozóknak, kik a múlt évben áldozatot hoztak egyházunk oltárára, nevök egyházunk Arany Könyvébe az utódok tanuságára jegyeztessék fel. Jegyeztessék fel a Közhasznú Szövetkezet igazgatóságának is, mely figyelmét a mi egyházunkra is kiterjesztve 50 kor. adományozásával régi szép templomunknak egy építendő tornya alapját vetette meg. Továbbá a presbiterium azon óhaját fejezi ki, hogy ezen magyar nemzeti közművelődési és jótékonyági intézményeket gyámolító és támogató közhasznú pénzintézet igazgatóságának jegyzőkönyvileg, de nyilvános helyen is köszönet nyilváníttassék és minden jótékony magyar egyesületnek és egyháznak hathatós pártfogásába ajánltassék. A fent nevezett helyről hivatalosan kiadták Bonczhidán, 1907. febr. 16-án Bartók Béla ref. lelkész, elnök. Kelemen László s. k., egyházi jegyző. Enyedi Márton s. k., gondnok.

Theologusaink Zilahon. Theologiai Fakultásunk ifjúságának lapunk egyik előző számában jelzett kirándulása, szép erkölcsi és anyagi sikerrel végződött. Zilah városi közönsége, Szilágyvármegye magyar társadalma osztatlan lelkesedéssel fogadta és meleg szeretettel támogatta ifjúságunkat, kik is a maguk erejéhez képest igyekeztek is meghálálni azt a jóindulatot és bizalmat, melyet a pártoló közönség részükre előlegezett Rövid krónikája a kirándulásnak március 2-án veszi kezdetét, mikor is a mintegy 50 tagból álló csapat Pokoly József theologiai professzor vezetésével Zilahra indult. Itt a pályaudvaron az elszállásoló bizottság tagjai fogadták a megérkező diákokat, akiket is egy kellemesen töltött út után a közönség részéről felajánlott fogatok

röpítettek szállásaikra, ahol meleg családi kör fogadta őket, s tette később is kellemessé ottartózkodásuk idejét.

Este 8 órakor vette kezdetét a hangversenynyel egybekötött táncestély. A városi vígadó nagyterme ritkán látott olyan nagy közönséget, mint amely ez alkalommal töltötte be. Zilah város és szilágyvármegye egész társadalma képviselve volt ott, s a hatalmas teremben alig volt üres hely, mikor fellebbent a színpad függönye. A műsor első pontja ként az ifjúsági énekkar adta elő Mendelsohn „Török bordalát” osztatlan tetszését víva ki a közönségnek. Majd *Kacsóh Lajos* szavalta *Fejes István* „Az utolsó honvéd” című költeményét, s bravuros szavaltat hatását különösen emelte az ifj. énekkar közbe illesztett „Kossuth” nótája. Alig hangzott el a tapsvihar, *Fehér Gizella* lépett a lámpák elé, ki hegedűjátékát énekkel kísérte. A közönség alig tudott betelni kellemes játékaival, úgy hogy meg is ismételtette azt, a rendező-bizottság pedig csinos csokorral honorálta a k. a. művészetét. *Pokoly József* theol. professzor olvasott föl ezután „Diákok a vidéken” c. alatt, s szellemes csevegés keretében vázólva a diákság vidéki szereplésének jelentőségét, megköszönte eddigi és kérte további jóindulatát a közönségnek. A vonós négyes precíz játéka után *Koronka Ilonka* és *Gebédy Lajos* adtak elő víg dialógot igen ügyesen. A műsort pedig az ifjúsági énekkar zárta be magyar dalokkal. Ezután kezdetét vette a tánc s tartott a legvidámabb hangulatban reggel 6 óráig.

Másnap délelőtt a Wesselényi kollegium látta vendégül diákjainkat. Itt a konviktusi étkezöben magyaros vendégszeretet fogadta őket, s ének és zeneszó mellett töltöttek egy pár órát, kellemes emlékül víve magukkal a Wesselényi kollegium tanárikarának szíves figyelmét és jóindulatát. A felköszöntök során *Pokoly József* professzor köszönte meg a szíves fogadtatást, kinek szavaira *Both István* dr. válaszolt a város közönsége nevében; az ifjúság részéről pedig *Berde Sándor* ifj. elnök tolmácsolta a kirádlulók háláját és köszönetét a kollegium tanárikara, főképen *Kincs Gyula* igazgató iránt. A délutánt új ismerőseik körében töltve el, negyediken diákjaink a reggeli vonattal vissza tértek Kolozsvárra.

Az estély anyagi sikeréről még részletesen nem számolhatunk be. Erkölcsl eredményeit is inkább a jövő fogja megmutatni. Addig is azonban nem mulasztjuk el, hogy lapunk hasábjain theologiai ifjúságunk legőszintébb köszönetét, háláját netolmácsoljuk Zilah város és Szilágyvármegye magyar közönségnek és a Wesselényi kollegium tanárikarának, akik támogató jóindulatokkal, semmi fáradságot nem kimélő buzgalmukkal lehetővé tették, hogy a lerádluló theologus ifjúság vállalkozását erkölcsileg és anyagilag egyaránt ilyen szép siker koronázza.

Lelkész-beiktatás. Hunyad vármegyének legdélibb részén, a szép szurduki-szoros környékén évtizedekkel ezelőtt gazdag kőszénbányákat nyitott az üzleti szellem. A bányák nagy részének székely és magyarországi munkásai vannak, kik nagy reformátusok, vagy unitáriusok. Az egész vidéken, az u. n. Zsilvölgyön azonban csak Petrosényban volt anyaegyháza a református hívoknak, Vulkán, Lupeny, Krivádia, Funiószta bányatelepek, úgyszintén Lónya, Petrilta, Csimpa telepek, mint a lelkeség gondozása alatt álló szórványok csak olykor-olykor részesültek gondozásban már csak azért is, mert a petrosényi egyház lelkipásztora egyházával is nagymértékben el volt foglalva. Csak az utóbbi időben indult meg olyan-féle mozgalom Lupeny és Vulkán községekben, hogy önálló egyházzá alakuljanak a hívek. Az első volt a mozgalomban Vulkán, melynek derék főgondnoka *Huszt Aladár* bányamezőnök teljes erejével azon volt, hogy községében bányatelepén az erkölcsi és hitélet fejlesztése céljából a már megalakult róm. katolikus eklézsia mellett reformált felekezet is legyen. Buzgó fáradozását siker koronázta. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület főpapja már segédlelkész is nevezett ki az egyház élére *Tókes Ernő* theologus személyében. A valóban örvendetes tény az új egyházközséget nagymértékben kielégítette, mert a tehetséges, kellemes modorú fiatal papban nemcsak állandó lelkesület látják, de egyszersmind a kezdő egyházközség megerősítőjét is. A közelebbi vasárnapon iktatta be Kósa Mihály petrosényi pap lelkészársát hivatalába s vette ki a presbiteriumtól a hivatalos esküt. Örömnappja volt ez a nap a református híveknek. Az ifjú lelkész szíve melegének teljességével, gyönyörű beszédben köszöntötte hibeit

s kérte a krisztusi szeretet ápolására. Kijelölte az utat, amelyen haladni akar s egyszersmind összetartásra buzdította azt a két felekezetet, a reformátust és unitáriust, melyek egymásra vannak e végvidéken útvalva s mert összeforrás nélkül, már csak az erők szétforgácsolódása miatt is, érvényesülni lehetetlen. Nagy a híveknek ő gyönyörűségük. De legyen áldása Istennek az új eklézsián, az ifjú pap munkáján és áldja meg az Isten a kezdeményezőt, *Huszt Aladár* főgondnokot.

Szerkesztői üzenet.

Tanárnak. Azt kérdezed, nem tudunk-e itt valamit arról, hogy mikor kapják már meg az ígért pótlást a felekezeti tanárok. A feleletem az, hogy nem tudunk. Terminust ugyan én is mondhatnék — amint eddig mondtak már — de tudom, hogy úgy sem hinnél benne: a terminusok hitelüket vesztették. Egyébiránt pedig, kérlek, csak semmi türelmetlenség: utóvégre még nincs egészen egy éve, hogy megszavazta az összeget a képviselőház. Felekezeti tanárnak következmények terhe nélkül követelőzni csak saját felekezeti hatóságánál lehet, — de ott aztán lehet. Üdv.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 404—1907.

KÖRLEVEL

valamennyi tiszteletes Lelkész aához.

Értesítjük tiszteletes Lelkész aait, hogy a m. kir. központi Statisztikai hivatal közelebb megküldi az egyes lelkészi hivataloknak a B. jegyű kérdőívet. Felhívjuk tiszteletes Lelkész aait a csatolt utasítás értelmében leendő pontos kitöltésére, s annak közvetlenül a m. kir. központi Statisztikai hivatalhoz terjesztésére.

Megjegyezzük, hogy az egyházközségi levéltár részére a kérdőívről pontos másolat veendő.

Kolozsvárt, 1907. január hó 23.

Becsek Lajos,
h. elnök.

Elek,
titkár h. e.

1179—1907. szám.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi kollégium méltóságos t. Elöljáróságának, az egyházmegyék nagytiszteletű Espereseinek, a szeretetház keblü Tanácsának és a theologia méltóságos t. Elöljáróságának.

Az egyházkerület levéltárában őrzött végrendeletek és *alapítványlevelek* kivonatának kimutatását mai postával minden egyház s fentnevezett intézeteink részére megküldöttük s felkérjük: sziveskedjenek megállapítani, hogy az abban felsoroltakon kívül rincsenek-e olyanok még, melyek a központban kezeltek, s az eredményhez képest észrevételeiket velünk közölni, hogy a hiányt utólag pótolhassuk.

Kolozsvárt, 1907. március hó 8.

Becsek Lajos,
elnök.

Pünkösti,
számvevő h.

1156—1907. szám.

KÖRLEVEL

a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Tudomásul vétel végett értesítjük a méltóságos t. Elöljáróságot, hogy a vallás- és közoktatási m. kir. miniszteriumtól 18236—1907. sz. a. igazgatótanácsunkhoz a következő leirat érkezett:

„Arról értesültem, hogy a bukaresti 1906. évi kiállításnak iskolai osztályában a magyarországi románok céljaira Wienben készített iskolai térképeket állítottak ki, amelyeken Magyarország határai, politikai, néprajzi beosztása dákóromán irányzattal meghamisítva vannak.

Minthogy a térképek által a tanuló ifjúság állam-, alkotmány- és törvényellenesen téves földrajzi ismereteket szerez, ezeknek használatát az 1883. XXX. t.-c. 49. §-a alapján az ország összes középiskoláiból kitiltom.

Felkérem a Főhatóságot, hogy a főhatósága alá tartozó középiskolákra vonatkozólag e kitiltást foganatosítani, s az esetleg mégis használatba kerülő ily falú kézi térképeket elkoboztatni méltóztassék.

Kolozsvárt, 1907. március hó 7.

Becsek Lajos,
h. elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó h.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A kereszt világossága.

Luk. ev. XVIII. 31—43.

Textusunknak két része van, amelyek közt mintha semmi kapcsolat sem volna. Az első fele a Jézus haláljólatait nem értő tanítványokról szól; a második a vak Bartimeusról s ennek gyógyításáról. Mi köze a kettőnek egymáshoz? S mégis az ősegyház perikópáitól elkezdve a két rész együttolvasandónak van jelezve. Miért? Mert egy evangéliumi igazság kifejezésének tekintetett. S valóban — összetartoznak. Ha a csudák, jelek, a Jézus szellemi munkálkodása által létrehozandó jobb jövődönék jelképes jóslatai: akkor a két rész összetartozása világos. Az egyik oldalon a testileg vak Bartimeus; a másikon a szellemileg vak tanítványok s középen a vakok orvosa: Jézus. A kereszt felé haladó Jézus a vak Bartimeusnak visszaadja szemvilágát; az ő szenvedése és halála lehetőségét és jelentőségét nem értő tanítványok vakságát a kereszt fénye oszlatja el, mert

Jézus keresztje az Istennek élő felhívása: „Legyen világosság!” E központi gondolat körül csoportosulnak textusunk egyes vonásai: 1. A közös vakság, mely a „felülről” való világosság nélkül sötétbe borít bennünket; 2. A kijelentés és belátás fénylő világossága, mely a Krisztus keresztjéről sugárzik le ránk; és 3. Azok a feltételek, amelyek mellett minket is megvilágosít e világosság.

1. *A közös vakság.* Jézus a Jeruzsálembe való felmenetellel kapcsolatban szenvedéseiről és haláláról beszél tanítványainak. De azok ebből semmit sem értenek. Szavainak értelme „rejtve” marad előttük. „Felmegyünk Jeruzsálembe!” Mi más váradalom szövődött lelkükben ez utról a jól-rosszul értelmezett próféta szavakból! Mesterük számára királyi trón, mellette maguknak 12 szék, melyekből megítélik Izrael 12 nemzetségét. Már a saját sorrendjük felett is majdnem összekaptak. (Lásd Máthé és Márk előadását!) És Jézus megcsufoltatásról, lepökdösésről, megostoroztatásról beszél. Ezt nem értik. Bizonyosan megint „homályos hasonlatokban” beszél — vigasztalhatták egymást. De nemsokára kiviláglik a fényes valóság! Milyen sötétség, milyen vakság!!

E szellemi vakság azonban még ma is ott ül az emberek szemén. A Golgotha keresztjének beszédét hányan értik igazán? Az emberi vadságot és elvakultságot látják benne; talán a martírságot is, — de egyebet? Az Isten szeretetét e világhoz, a megváltó szeretet kijelentését, az Atya akarata iránti engedelmisséget egész a halálig, a gyalázatos keresztalál, a váltságnak, a kibékülésnek, az idvességnek beszédét? Pedig aki nem ezt érti: az nem érti a keresztnek beszédét, értelme előtte „el van rejtve”, értelmetlen „homályos” beszéd. A Jézus keresztjé is az, de ezen könnyen tulteszik magukat: akár a váltság „titkával”, akár a dogma „felfoghatatlanságával.” Hanem a saját keresztjüknek beszédét...?! Ezt még kevésbé! Miért az élet terhe, a csalódások, a szenvedések, az élet ellenmondásai, a bűn terhe, a halál? Az élet fejedelme Jeruzsálem felé vonul s mi szegény vak Bartimeusok a jerikói út szélén ülve feleletért, belátásért, kijelentésért: szemünk világáért koldulunk.

2. *A kereszt fénye adja meg a feleletet.* Jézusra

vonatkozólag is, magunkra nézve is. Igaz „az emberfiának” élete végét szomorú homály borítja. Meggyaláztatik, leköpdöstitik, megvesszőztetik — megöletik. De nem épen itt tör-e át a sötét fellegen az „istenfia” életének fénylő napja? Igaz, szenved. De nem a végzet kényszerűségével szemben való rezignációval, hanem a felismert mennyei Atya akarata iránti kész engedelmisséggel. Maga kéri: „ne az én, hanem a te akaratom legyen meg!” Igaz, testlélkét átjárja a fájdalomnak, az elhagyatottságnak töre s minél nagyobb és tisztább a szive, annál inkább. De nem az édes anya, ki gyermekét bűneiben sem hagyhatja el: úgy hordozza népének, az emberiségnek bűneit a halál szomorú lelkében. Az ő lelke hallja már az itéletnek távoli moráját, mely nemsokára kitör Jeruzsálem és az ő népe felett s a bűn iránti ellenszenv, harag és átok, a kinok közt, lelkében könyörületté változik, mely szól: „Atyám bocsáss meg nékiek, mert nem tudják, hogy mit cselekesznek!” A kereszt felett a kibékülés, kiengesztelődés napja ragyog. Sőt több: a diadalomé. Mert Kr. szenvedésében egy oly élet jut teljességre, mely miután „Istentől született”, meggyőzte a világot s ennek hatalmasságait: a sátánt és halált. A haldokló Jézus felett diadalmas fényben áll az örök élettel teljes Megváltó; az isteni szeretet lelkének hatalma a bűn és világ felett; az Istenben való élet ereje és örökkévalósága. A Megváltó e glóriája — az új, örök élet e husvéti napja — szórja sugarait ami apró keresztjeinkre is s deríti fel rajtuk az Isten atyai szeretetetének világosságát. A Megváltó tanítványai nem hiában kérdezősködnek a honnan? miért? hová? titkai után. A szenvedések az új élet születésének vajúdásai; a husvéti diadalom a nagypéntek szenvedésein keresztül születik. Ime, a vakok látnak, fényénél annak, ki azt mondta magáról: „Én vagyok a világnak világossága!”

3. *Keressük hát e világosságot!* Mint a vak Bartimeus, ki addig kiáltott, míg Jézus meghallotta s nem törődött az elhallgattatni akarókkal, keressük *magánál Jézusnál.* Távolsuk el azokat, kik közénk állanak. Közvetlenül kell érintkezniük vele. Nem elég a kenőcs, mit mások hoznak tőle; ami vak szemeknek operációra van szüksége, amit csak maga a Mester végezhet. S bizony tőle is hiába várjuk, hogy operációja fájdalom nélküli legyen. Ime, nem csudaszerrel dolgozik, de metsző, éles késsel: „Valaki az én tanítványom akar lenni, vegye fel az ő keresztjét s úgy kövessen engem.” Nem a keresztet veszi le vállainkról. hanem annak hordozására ad erőt, — többet: belátást és akaratot. Belátást annak, hogy kereszt nélkül nincsen élet és vágyat, akaratot az élet után. Vagy azt hiszed, hogy a te keresztet elviselhetetlen? Emlékezz arra, kit az Ur felhatalmazott volt, hogy keresztjét valaki máséval kicserélhesse és... a sajátjával tért vissza. Mindeniket súlyosabbnak találta annál. A kereszt-ről az Isten szerelme sugárzik felénk. Isten szerelmének tapasztalata pedig Isten iránti szeretetet kelt szivünkben — s a szenvedés nagy talányát ez oldja meg: „Akik az Isten szeretetét: azoknak mindenek egyformán javukra vannak.” Jézusnak is, — neked is. Boldogok akik sírnak... Jón a husvét: a feltámadás és élet; — s ők megvigasztaltnak!

Heyn után: Nagy Károly.

Báró Bánffy Dezső Zsinat-bezáró beszéde.

Főtiszteletű, méltóságos zsinat! Az 1904. év november 10-én összeült zsinatunk mai 64. ülésével bevégezte azt a munkát, melyet maga elé tűzött. A kitartó munkával előkészített törvénytervezetek alapos megvitatás után végleg meglettek állapítva, sőt azok már a legfelsőbb megerősítést is megnyerve, végrehajtásra várnak. Egyházi önkormányzatunk helyes munkával lesz hívatva az azokban lefektetett elveket az életbe átvinni. Az életbeléptetés, a végrehajtás nagy munkája vár reánk. Ennek a végrehajtásnak komolyságától s a végrehajtásra hivatottak erős akarától függ az, hogy vajjon a nagy munka, a melyet végeztünk, nem volt-e hiábavaló.

Üléseink kezdetén elhangzott beszédemben mondtam, hogy munkálkodásunkban arra kell törekednünk, hogy mint a multban, úgy jövőre is híven ragaszkodva hitelveinkhez, küzdjünk a szabadelvűség eszméjért és minden erőnkől szolgáljuk a magyar nemzeti állam érdekeit. (Éljenzés.)

Az újonnan alkotott törvények, úgy hiszem, fokozottabb eszközökkel teszik lehetővé a jelzett irányban való haladást, a célunkhoz való közeledést. A törvények komoly és céltudatos végrehajtása erősít meg minket egyházi életünk fokozottabb fejlesztésének útjain, azokon az úton, melyeken haladva megerősítjük egyházközsegeinket autonóm jogaikban, nem csorbítva, és nem gyöngítve a fokozatos felsőbb egyházi hatóságok jogkörét és tekintélyét sem.

A megalkotott és most már életbeléptendő új törvények ereje lesz hívatva egyetemes református egyházunk erejét is fokozni. Erőink fejlesztése, összetartásunk fokozása az a mentsvár, melynek falai mellé állva, reméljük hogy a naponta sűrűbben tornyosuló nehéz fellegek fenyegető viharjai között megállhatunk. (Éljenzés.)

A naponta mind erősebben mutatkozó közöny egyfelől és másfelől a feltünetező ellentét és bizalmatlanság nem biztató tünetek. (Igaz! Úgy van!) Aggódva lehet és kell kérdenünk, vajjon nehéz megpróbáltatásaink idején lesz-e erőnk a támadásokat visszaverni és a megpróbáltatásokban helytállani, mint az a fényes példákat felmutató multban történt?

Főtiszteletű, méltóságos zsinat! A végzett munka után talán nem is indokolt az elmondottak hangoztatása. Jóhisszemmel, igaz törekvéssel végeztük munkánkat, Istenbe vetett bizalommal fogtunk hozzá, Istenbe vetett bizalommal végeztük azt és Istenbe vetett bizalommal kell a jövő elé is néznünk. A siker a mi kezünkben van! Tőlünk függ, hogy amit Isten segedelmével megalkottunk, azt Isten segedelmével életbe is léptessük, végre is hajtsuk. Ez a munka vár most reánk. Kitartás

és bátorság legyen velünk e munkánknál. Komoly elhatározás, összetartás ügyünk, egyházunk mellett és bizalom egymás iránt. (Helyeslés.)

Főtiszteletű, méltóságos zsinat! Közel másfélévi, bár időközileg megszakított munka után megyünk szét. Nekem, főtiszteletű, méltóságos zsinat, de általában nekünk, az elnökségnek, végzett munkánk megkönnyítésére volt az a szívélyes bizalom, melylyel irántunk viseltetni a főtiszteletű, méltóságos zsinat tagjai szívesek voltak. Az a tapintatos, nyugodt tanácskozás, mely mellett még ellentétes, nehéz kérdések eldöntésénél is eljárni méltóztattak, biztosította annak a lehetőségét, hogy tanácskozásaink rendje nem zavartatott meg. Most, ülésézéseink utolsó percében fogadja a méltóságos, főtiszteletű zsinat és annak minden tagja az elnökségnek ezért hálás köszönetét. Fogadják őszinte tiszteletünk igaz kifejezését. (Éljenzés.)

Most, mikor ismét szétmegyünk, vigyük magunkkal az összetartás szükségének érzetét. Az itt végzett alkotó munka után fogjunk hozzá céltudatos komolysággal az életbeléptetés és végrehajtás nagy munkájához és ezzel a mi evangélium szerint reformált egyházunk fokozottabb megerősítésének fontos munkájához és ezzel az egységes magyar nemzeti állam továbbépítéséhez. (Élénk éljenzés.)

Most ezen utolsó percben, a midőn a magam, elnök- és alelnöktársaim, a jegyzői kar, a gazda, választott hivatali társaim nevében köszönetet mondok a belénk helyezett bizalomért, engedjék meg nekem, hogy egyszersmind itt köszönetemet fejezzem ki dr. Szabó József háznagy úrnak is, (Éljenzés.) aki odaadó buzgalommal, egyházainknak minden megterhelhetése nélkül végezte nagy és nehéz munkáját. Általános, élénk éljenzés.)

Engedjék meg egyúttal, hogy köszönetemet fejezzem ki ezen utolsó ülésünkben, e teremben, az ügyvédi kamara elnökségének is, amely lehetővé tette, hogy, igen kis áldozattal, ezen díszes helyiséget használva gyűléseinket szerény igényeinket meghaladó kényelemben tarthassuk meg. (Élénk helyeslés.)

Eddig is tapasztalt jóakarátú bizalmukat a jövő esetleges más, nagy munkáira is kikérve, gondolom, méltóztatnak hozzájárulni, hogy tanácskozásainkat befejezettnek jelentsem ki.

A berlini Városi-Misszió.

Berlin, 1907. március hó 3.

Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész.

Harmadik hete, hogy úton vagyok és a benyomások egészen lekötik lelkem gondolatait. Azokban s egészen azoknak élek és alig tudok hatásuk alól szabadulni. Ha rá is erőszakolom magamra az olyan alkalmat, amely figyelmemet másfelé tereli, ez nem tart sokáig; mert lelkem, nyughatatlan szárnyalással száll feléd édes Hazám, drága, református magyar népem s sorsoznak jobbrafordulása felett töprenkedve, egyúttal valláserkölcsei életednek nemesebbé

tétele, egyháziasságnak bensőségteljesebbé válása, egyszóval: újjászületésednek módozatai felett töprenkedem. Így, most e pillanatban is, midőn a délelőtti járás-kelés, tájékozó-keresés és értekezések után, ideülök az ablakhoz, amelyen át, addig kísérő tekintetem a hatalmas füst gomolyák fátylan át még sötétebbnek tetsző felhők futását: míg azok a semmi-ségbe vesznek s az alattam elkigyozó rengeteg utcának lármás dübörgése, örökké egyforma zsongása mellett: lelkelem észrevétlen álmodozásba merül.

De koppan az ajtó! Erőteltjes kopogtatás térít magamhoz s a házi-szolga, a maga már megszokott nem épen finom modorával ront be tele-ajtóstól, szélesen mosolygó ábrázatával jelezve, hogy ő most kedves dologban jár. Valóban! Levelet hoz s az pedig, hogy személyesen fárad fel a negyedik emeletre, annak a jele, hogy kegyeibe fogadott, az ilyenkor néki kijárni szokott húsz pfennigek kedvéért. Hanem a levél!... Azt pedig Pastor *Le Seur* írja, Dom és Hofprediger Adolf *Stöcker* szeretetteljes izenetét tolmácsolva, miszerint: a Berlii Városi-Misszió fennállásának 30 éves és i. é. március hó 3—4-én d. u. 6 órakor tartandó jubileumi ünnepekre okvetetlen elvárnak.

Berlii Városi-Misszió! Úgy gondolom, hogy nem csalódom, miszerint e lap olvasói között többen vannak olyanok, akik nem ismerik ezen intézményt, mint olyanok, akik tájékozva vannak ennek gyönyörű rendeltetése s szent munkái felől. Azért szívesen vezetek el minden érdeklődőt e sorok útján történő alkalmi látogatásra. Akihez pedig elmenendünk, hű barátnéja a népnek; önfeláldozó szolgálója Krisztus evangéliumi Anyaszentegyházának; védőbástyája Idvezítőnk szent igéjének világosságát követő hittestvéreinknek; s mentsvára azoknak a szerencsétleneknek, akiket az élet viharai, gondos kormányos nélküli hajójukon, biztos romlásba kergettek volna a rengeteg nagy város zajgó tengerárján. Ne und azért e dologt s ne sajnáld a fáradságot érte, mert ki tudja, hátha téged is felserkent az ő munkájának áldása; eszméi gondolkodásra készítetnek épen azon dolgok iránt: amelyeknek derengő képzete, halvány körvonalokban már ott él lelked mélyén s jómagad is meg vagy győződve aziránt, hogy azok családi körökben, baráti társaságokban, egyházközségek beléletében — sőt többet mondok — saját hitéletedben is megoldásra várnak. Esetleg épen veszedelemtől fog megóvni! Veszedelemtől, amely nemcsak reád nézve, hanem szeretteidnek és mindazoknak, akik és melyek neked kedvesek, kárhózáttá válhatott volna.

„S. W., Johannistisch 6.“ a házszám, gyerünk, mert a világváros roppant forgatagának közepette is, egy csendes, nyugodalmas helyiségbe viszlek. A „Halleseben Thor“-tól három-négy perc az egész!... Lám már itt is vagyunk, csak még a „Heilig-Kreuz-Kirche“-t kerülnük meg s előtted áll a „Johannistisch“, amely utca-részlet igazán olyan, mint az asztal-lap. Egyenes, síma, nem is szerfölött nagy és ami fő: sok jó ember fér meg mellette és rajta. Egészen a János-asztala; a Szeretet Evangelistájának asztala; a Krisztusi Szeretet-asztala! Ezek az épületek: a három emeletes főhomlokzat, a kettős nagy szárny, az a cik-cakkos félemelet formájú egész sor, a csinos kert, a szép, nagy templom immár meggyőzhet, hogy helyben vagyunk a Berlii Városi-Misszió *központi székhelyiségeiben*, hol a diakonusok és diakonisszák, — vagy ha az neked jobban tetszenék — a *misszionárius testvérek és nővérek* egész serege veszi küldetését nemes hivatására.

Az igaz, hogy ha ezt az épület tömkeleget jó apróra szemügyre veszed, nem nézed ki belőle a hatalmas intézmény »központi székhelyisége« címzésnek méltó voltát. Úgye, csakugyan többet, valami

cifra épületsort, fényes, kupolás, puccos dolgot vártál? Megvallom, hogy én is hasonlóképen cselekedtem s csak később tértem magamhoz, belátva, hogy e helyiségek ami kincset képviselnek, amely célt szolgálják, az életnek áldott drágaságait árasztják szét napról-napra: bensőleg tesznek itt olyan széppé mindent, hogy fényük tündöklőbb a márványpalotáknál, üvegkristályoknál, csillogó aranynál, mert ami itt ragyog: az a Krisztus neve, ami itt szétsugárzik: az Ő evangéliumának világossága és ami itt élet: — az, az igazi keresztyéni szeretet!

Hanem jőjj, forduljunk bennebb.

I.

Mindenekelőtt azt a nagy s az udvaron keresztbe fekvő épületet nézd meg jól, mert annak csodás története van. Erről beszélve hallottam, hogy valamelyik szászországi város színháza eredetileg templom volt. Ez a régi épület pedig ellenkezőleg, színház volt előbb és azután lett Istenháza. Még a hetvenes években is özlönlött ide a nép, hogy elmámorítsa lelkét a pikáns szórakozást nyújtó »Variété Mulatóban« és az öregebb emberek ma is mesébe illő dolgokat beszélnek az itt folyt orgiákról. De a világi tobzódás eme kísértő keze váratlanul dobra került és azután nemsokára, az oktalan dőzsölés mámoros lármáját, k komoly és igazán keresztyén-szociális törekvése nemes munkálkodása váltotta fel. Zaj, láрма hangja csengett itt ezután is; de ez már egy szent harcban veritékezőktől származott. Oly munkásoktól, akik Isten országáért, nemzetük anyagi és vallás-erkölcsi újjászületéséért áldoztak. Mennyire megváltozott ezen épület karaktere. Hanem látni fogunk még egyebet is.

(Folyt. köv.)

Titkári jelentés.

(1905. július 1-től—1906. december 31-ig terjedő időről.)

Irta és a „Nagyenyedi Protestáns Nők Szegényeket és Betegeket Segélyező Egyesületé“-nek 1907. évi február 24-én tartott beszámoló közgyűlésén felolvasta Jancsó Sándor egyesületi titkár.

(Folytatás és vége.)

Anyagi erőnk hála Istennek — célunkhoz mértelen — kielégítő volt. A rendes alapító tagsági díjakon kívül a jövőre szóló erőgyűjtésre is gondolhattunk. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a tagok egyrésze ne igyekezzék tagsági díjait egy kissé pontosabban és készségesebben fizetni. Nem a magunk számára kérjük! A legnemesebb célra használjuk. Adják tehát feleslegeikből szívesen azt a csekélységet.

A rendes tagdíjakon és jövedelmeken kívül jótékony adományok is szép összegben folytak be! Adományozni szívesek voltak: Az iparos önképzőkör egy jótékonycélú estély jövedelméből 114 kor. 82 f.; Zeyk Dániel — húsosztásra két izben — 100—100 kor., özv. Müller Mihályné 10 kor., az Alsófehérmegyei Gazdasági Bank 50 kor., a Kisegítő Takarékpénztár az alapító-tag díján kívül 50 kor., Felszegi Sándor 30 kor., özv. gr. Kún Gézáné 20 kor., br. Kemény Arpád és neje 30 kor., Fogarasi Béláné 6 kor., Egy névtelen 6 kor., Bőjthe Kálmán 10 kor., Zeyk Dánielné 40 véka burgonya 40 kor. értékben.

A Szeretet adományaiért tegye a Szeretet boldoggá életüket!

Segélyeztünk pénzzel, kenyérrel, hússal, tejjel, burgonyával, fával. — Látogattuk és vigasztaltuk a betegeteket és igyekeztünk őket ellátni a szükségességekkel.

Rendes és állandó segélyben részesült 85—95 család; e mellett a szükséghez képest szegénysorsú betegek és árvák, kiknek segélyezésénél nem néztük,

hogy ki kicsoda nemzetiséghez, vagy vallásfelekezethez tartozik, csak azt tekintettük, hogy felebarátunk és testvérünk a Krisztusban.

A segélyosztásokat és látogatásokat szeretett elnöknőnkkel az élükön, — ki mindenütt ott van, s mindenben derekasan részt vesz fáradhatatlanul, — választmányunk tagjai végezték felváltva, dicsérendő buzgósággal.

Az ügyeket 19. jkvi pontba foglalt gyűlési határozattal és az elnökségnek, s tisztikarnak szükséghez mért intézkedéseivel vezettük.

A következő segélyezéseket teljesítettük. Kiosztottunk: 3095¹/₂ kgr. kenyeret, 614 kor. 97 f. értékben. Fát 32 köbmétert Nagyenyed város tanácsának szíveségéből 220 kor. értékben. Húst 137 kgr.-ot, 160 kor. 64 f. értékben. Burgonyát 100 vékát 50 kor. értékben. Tejet 145 kor. 92 f. értékben és 326 kor. pénzsegélyt. — Így az összes segélyezés pénzértéke a múlt közgyűlésünk óta 1517 kor. 92 fillér.

Az általános működésről vázlatosan ennyiben valék szerencsés beszámolni. Vagyoni helyzetünket számszerű adatokkal a pénztári jelentés fogja feltárni a tisztelt közgyűlés előtt, melynek főbb tételei a következők:

A pénztári forgalom főbb adatai:

1905. (jun. 18-tól dec. 31-ig):

1. Bevételek:

1. Tőkezesaporulat 251 kor. 27 fill., ebből új alapítványok 100 kor., a többi tőkésített kamat.
2. Rendes tagsági díjakból 320 kor.
3. Pártoló tagsági díjakból 32 kor.
4. Jótékony célú estély (japánestély) jövedelme 1989 kor. 44 fillér.

2. Kiadások:

1. Élelmiszer segélyek értéke	27 kor.	44 fill.
2. Pénzsegélyek	180	—
3. Estélyrendezés költségei (japánestély)	811	79
4. Kenyérosztás költségei	135	64
5. Szolgafizetés	30	—
Stb.		

1906. (egész évről):

1. Bevételek:

1. Tőkezesaporulat: 1390 kor. 25 fill., ebből új alapítványok 350 kor., tőkésítés (pénzkészletből, adományokból) 820 kor., tőkésített időközi kamatok 220 kor. 25 fillér.
2. Perselyes matiné alkalmával perselypénz
 294 kor. | 54 fill. || 3. Adományok | 181 | 36 |
4. Rendes tags. hátralékokból	16	—
5. Pártoló tags. hátralékokból	7	—
6. F. évi rendes tags. díjakból	250	—
7. F. évi pártoló tags. díjakból	40	—
8. Az iparos-önképzőkör adománya	114	82
9. Estély jövedelme	680	02

2. Kiadások:

1. Kenyérosztási költségek	479 kor.	33 fill.
2. Tejszegélyek	118	48
3. Pénzsegélyek	146	—
4. Szolgafizetés	60	—
5. Matiné- és estélyrendezési költségek	278	75
6. Egyéb kiadások	89	74

Vagyoni állapot 1906. dec. 31-én.

1. Alapítványi tőke
 4589 kor. | 17 fill. || 2. Kenyérosztási alap | 210 | 25 |
| 3. Pénztári készlet | 1085 | 20 |
- mely utóbbiból 833 kor. 34 fill. forgó-tőke címen

takarékpénztárban van, 251 kor. 86 fill. készpénz.

Ezekből látszik, hogy az önként, — szeretet tartozásából, — magunkra vállalt feladatot igyekeztünk elvégezni s egyesületünk jövő biztos fennállásának alapjait is lerakni.

Érezzük ugyan, hogy még sok „az aratni való gabona“ ezen a mezőn, de bízunk, hogy időnként küld az aratás Ura a munkára új, hűséges aratókat is! — Többet is tehettünk volna talán, — mert a „szeretet tartozását“ soha teljesen kiifizetni nem lehet.

Munkálkodásunk csendes, zajtalan volt, — mint ahogy az elvetett jó ma észrevétlen szökken szárba és hoz gazdag terméseket! — Csak a kunyhók és azok szegényei tudnak róla, s azoktól sem várunk köszönetet, se magasztalást: hálaadásuk az Istent illeti, ki szeretet, segedelem és könyörület Istene!

Nekünk azonban, tisztelt Közgyűlés, kedves kötelességünk az, hogy hálás köszönetet mondjunk megbecsülhetetlen hasznos és áldásos működéséért elsősorban elnöknők: Zeyk Dánielné ömértóságának; anyagi javaink hű és fáradhatatlan kezelőjének: Zayzon János pénztárosnak; a választmányának és egyesületünk minden pártolójának és jóakarójának.

Az Isten segedelme legyen ezutánra is velünk, s áldása a mi igazságos munkánkon, hogy egyesületünk felvirágozzék, s lehessünk a szeretet munkájában a mi Krisztusunknak — érdemtelen bár — de hűséges munkatársai!

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1907. márc. 2.

(Folyt. és vége.)

A közoktatási miniszternek a szabad lyceumok tárgyában kelt leírata közöltetik a nagyenyedi kollégium előljáróságával s a nagyenyedi kollégiumnak az ott szervezett s a Bethlen-kollégium körében rendezendő szabad lyceumi előadások hivatalos tervezetéről szóló fölterjesztése, pártoló ajánlással, terjesztetik a közoktatási miniszterhez.

Nagyenyedi kollégiumunknak a tanítóképezdei tanárok fizetésének állami kiegészítésére vonatkozó miniszteri szabálytervezetről szóló jelentése alapján értesítettik a közoktatási miniszter, hogy a tanítóképezdei külön természetrajzi muzeum beállítására vonatkozó föltételnek csak az esetben lehet eleget tenni, ha e célra megfelelő beruházási államsegély adatik.

A kajántói egyházközség az ottani államosított iskola jókarban tartása iránti kötelezettség fölmentése iránti kérésével elutasítottván, a közoktatási miniszter által, közöltetik érdekelt egyházzal.

II.

A Magyar Általános Hitelbank alaptőkéjét 44 millióról 60 millióra fölemelvén, az egyházkerület tulajdonát képező 626 drb részvény után megillető elővételi jog érvényesítésével 228 drb új részvény vásárlása elhatározottat s annak keresztülvitelével az elnökség felhatalmaztatott.

Szászvárosi kollegiumnak Magyar Általános Hitelbank részvény vásárlására vonatkozó határozata jóváhagyó tudomásul vétetett.

Borosnyai Lajos és neje által tett theologiai alapítvány kamatai, a bemutatott birói ítélet alapján alapítványtevők részére kiadatik.

A dési Katona Károly féle ház eladásáról szóló szerződés jóváhagyatott.

Hunyadi, saji, kolozsvári, kalotaszegi egyházmegyék, a Mátyás-alap, Gecse-alap s a makfalvi-iskola alap 1907. évi költségvetései jóváhagyattak.

Az ördögkereszturi papi állásnak f. é. június 30-ig leendő betöltése elrendeltetett.

Nagyenyedi kollegium részére közgyűlési költségek címén 160 kor. póthitel engedélyeztetett.

Marosvásárhelyi kollegium államsegélye fölemlése iránti kérése ajánlattal fölterjesztetik a miniszterhez.

Aranyosgyéresi ehközség kérése a Paget alapkiadása iránt nem volt teljesíthető.

III.

A beérkezett szavazatok alapján Jancsó Lajos esperes zsinati rendes egyházi képviselővé választván, a választás eredménye bejelentetett a zsinati elnökségnek.

Az országos közalapi járulékok 1906. évi számadásából megütközéssel konstatálja az ig. tanács, hogy dacára a konvent mindegyre megújuló figyelemzett felhívásának, még most is van olyan egyházmegye, amelyik pontatlanul fizeti a közalapi adót, miért is az illető esperesi hivatal felelősségre vonatott aziránt, hogy a hátralékot miért nem fizettette ki az egyházmegye pénztárából?

Küküllői esperes kérése két fölterjesztésének leküldése iránt nem volt teljesíthető.

Görgényi esperes tájékoztatót, hogy 'miután a vajdaszentiváni papválasztásban tett összes intézkedések megsemmisítettek, a pályázat kiírásával kezdődő új választás rendeltetett el; a papi állás meghívás útján nem tölthető be, hanem csakis választás útján.

A tordosi földek ügyében helyesli az ig. tanács a presbyteriumnak a 200 K-án felüli megterhelési tilalom bekeblésének megkísérlésére s a tordosi számadásoknak 15—20 évre visszamenőleg leendő megvizsgálására vonatkozó határozatát jelentéstételre hivatván föl esperes arról, hogy néhai lelkész életében mikor s hányszor volt vizitáció, halála után az egyház átvétele, átadása mikor történt meg s a beszolgáló pap díjazásáról miként történt gondoskodás.

Héjjasfalvi ehközség 2000 koronás kölcsön felvételére vonatkozó határozata szabálytalannak találtván, megsemmisítetett.

Dózsa László ákosfalvi lakós alapítványa köszönettel tudomásul vétetett.

A szászvárosi három egyház közös malmának eladásáról szóló szerződés jóváhagyatott.

A középajtai egyházközség birtokvásár ügyében tett elnöki intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek.

A nagyszombati tankerületi főigazgató kollegiumi adatok megküldése iránti sürgető kérésére tájékoztatik, hogy míg a minisztertől erre vonatkozó megkeresés nem érkezik, addig adatokat az ig. tanács nem ad.

A magyarlégeni iskola államosításával átadott telek telekkönyvi átírására alkalmas nyilatkozat jóváhagyatik.

Mikó kollegium telekvásár szerződése s az ó-tordai ehközség harangöntéséről szóló szerződése jóváhagyatott.

Marosludasi egyházközségünk az adófizető tagok szavazati jogáról szóló szabálytervezetének bemutatása folytán útasított az eddigi gyakorlat fenntartására.

Tóth Tamás kolozsvári énekvezér 50 éves szolgálatára tekintettel az ehközség előterjesztése alapján legmagasabb kitüntetésre ajánljatik.

Néhai Benkő János görgényi esperes siremlékére való gyűjtés engedélyeztetett.

Kutyfalvi ehközség ingatlan eladási szerződése jóváhagyatott.

Az idő előhaladottságára tekintettel az ülés bezáratott.

I.

A hátszegi s a szotyori egyházaknak ingatlan vásárlásról szóló szerződése jóváhagyatott.

Magyarókeréki ehknek ingatlan eladás és vásárlásra vonatkozó szerződése előnyösnek nem találtván, nem hagyattak jóvá.

Pócsfalvi egyházközség könyöradománygyűjtéséről szóló számadásának felülvizsgálata rendjén utasított annak bejelentésére, hogy a gyűjtés mibe került s a begyűlt összeg miképp kezeltek?

A borosi könyöradománygyűjtéséről szóló elszámolás tudomásul vétetett.

Nagyenyedi Bethlen-kollegiumnak a Décsei Károly-féle alapítvány felhasználásáról szóló szabályzata áttétetett az ehker. tanügyi bizottsághoz.

Hunyadi esperes aa. beterjesztvén a hátszegi és újtordai iskolákat illető Haver Mihály-féle 16940 koronáról szóló betétkönyveket, központi kezelés alá vétettek.

Szacsvay Sándor eddigi 4000 koronás szeretetházi alapítványát újabb 2000 koronával 6000 koronára emelvén, a bemutatott alapítólevél köszönettel tudomásul vétetett s az alapítványnak annak megfelelő kezelése elrendeltett.

Tudomásul vette az ig. tanács, hogy gr. Bethlen Balázs aa. a Kendeffy-hagyatékából 76 ezer koronás betétkönyvet az ehkerület pénztárába elhelyezett; miután azonban az illető bank csak egy félv év után hajlandó a betétet kiadni, a hagyatékot kifizetettnek nem tekinti.

Bodrogi Sámuel néhai n.-szebeni lelkész aa. végrendeletét Szántó Samu ny. miniszteri tanácsos beterjesztvén, örömmel értesült az ig. tanács arról, hogy nevezett a székelyudvarhelyi papi fizetés-alapra 9000 koronát s az ugyanottani iskola-alapra 4%-os földtehermentesítési kötvényekben 1000 koronát hagyományozott.

Szilágyiszolnoki egyházmegye számadása örvedetes tudomásul vétetett.

Kalotaszegi, hunyadi és sepsi ehmegyék számadásai jóváhagyatottak és pedig az utóbbi azzal a megjegyzéssel, hogy az esperes pénztárnok nem lehet; a kolozsvári ehmegye számadása pedig kiegészítésre vissza adatott.

Theol. fakultásunknak elszámolása az őszi bevételekre kiadott előlegről, vizsgadíjakról s a nyugdíj-alapot illető befizetésekről, tudomásul vétettek; felhivatván igazgató aa., hogy jövőre a vizsgadíjak lefizetése előtt senkit vizsgára nem bocsáthat s e határozat főt. püspök aával is közöltetett.

Krakkói ehközség indokolt kérésére megengedett, hogy befektetésekre elhasznált tőkéknek viszhelyezését 1910-ben kezdje meg.

Nagyidai ehközség központi tőkéjéből 4000 koronának templomépítésre kiadása elvileg engedélyeztetett s az ehközség kezelése alatt levő fedezeti összeg felhasználása után fog kiadatni.

Ugyanannak a galaci romban levő templom anyagának felhasználhatása iránti kérése nem volt teljesíthető.

A jogügyi bizottság véleményes jelentése alapján somlyóújlaki ehközség útasított, hogy egy ottani zsidóval fennálló s főhatósági jóváhagyás nélkül kötött örökberleti szerződéses ügyben a kitelepítési eljárást vezesse be.

Hari ehközség régi úrasztali poharának 1100 koronáért leendő eladására az elnökség felhatalmaztatott.

Vizaknai hiveinknek az egyházi adózás megváltására tett 8000 koronás alapítványukról szóló alapítólevél jóváhagyatott.

A kisborosnyói iskola államosítása alkalmával elvállalt kötelezettségeket a közoktatási kormány nem teljesítvén, az ehközség perelhetési engedélyt kért,

amit azonban az ig. tanács nem adott meg, hanem újlag előterjesztést tett a miniszterhez.

Szászvárosi kollégiumunk korábban tett ig. tanácsi észrevételeknek megfelelően módosított előleg szabályzata jóváhagyatott.

Az uzoni tanítónői lakás ügyében hozott egyházmegyei tanácsi határozat, a lelkész felebbezésének mellőzésével jóváhagyatott.

A földmivelési miniszter dobokai egyházunknak 300 koronát adományozván, központi kezelés alá rendeltetett.

A Tóth László fegyelmi ügyére vonatkozó ítélet fölterjesztetett a miniszterhez.

Sztánai ehkőzség iskolája államosítása tárgyában kamatmentes kölcsön iránti kérése, ajánlattal terjesztetett az Emkéhez.

Bethlenszentmiklósi egyházközség földek vásárlására vonatkozó határozata nem volt jóváhagyható, miután kellő fedezettel nem rendelkezik.

Kalotaszegi egyházmegyénk fölvetett kérése, melyben annak kimutatását kéri, hogy minő érték-papírok vásárolhatók az egyházi tőkékből, tájékoztatik, hogy csakis befektetési állampapírok vásárlása engedhető meg.

Segesvári ehkőzség kérése kántorí teendőkre alkalmas állami tanító kinevezése iránt ajánlattal terjesztetik a közoktatási miniszter elé.

Szászrégeni ehkőzség az interkalaris papi jövedelmekből egy előlegezési kepe alap létesítését tervezvén, az a bamutatott tervezet szerint nem volt engedélyezhető.

Szilágyvármegye megkeresése a tanítói nyugdíj bizottságba egy tag kinevezése iránt, letétetett az ehmegyéhez saját hatáskörében való elintézés végett.

Pásztói Dénes volt marosbogáti lelkész felebbezése folytán a nagyenyedi ehmegyei tanácsnak ama határozata mely szerint Pásztóht a marosbogáti számadások összeállításáért fölszámitott költségekben több évre visszamenőleg elmarasztalta, megsemmisített, miután az ehmegye a költségvetések és számadások rendjén ezt eddig nem kifogásolta s Pásztóht a visszafizetés alól föloldatott.

Bágyoni lelkész megbírságotatása elleni panaszára a bírságotatási szabályzat bemutatása elrendeltetett.

Néhai Maksay János irodájában talált ügyiratok elintézése iránt intézkedett az ig.-tanács.

A magyar csaholyi tanítói díjlevélnek a fizetés kiegészítés megtörténte után leendő kiállítása elrendeltetett.

A balavásári énekhar alapszabályzata a büntetés pénzekre vonatkozó szakasz kihagyásával jóváhagyatott.

Dési ehmegye a szúrduki leányegyháznak a szilágyzólnoki ehmegyéhez csatolása tárgyában utasított, hogy tárgyaljon ez irányban a szilágyzólnoki ehmegyével.

Kis Mária és Erzsí vallássérelmi ügyében a közoktatási miniszterhez sürgető kérés intéztetett.

A Dési és Bolza alapokból a püspüki székhavaslata alapján a mátsfalvi, kőröspataki, récsi és buni ehkőzség iskoláinak 50—50 kor. kiúttatott.

Kiskendi ehkőzség adósságainak konvertálására kölcsön felvétel engedélyeztetett.

Antos István 2000 koronás alapítványlevele köszönettel jóváhagyatott.

A gegesi lelkészválasztásra vonatkozó iratok — bár azokból némely szabálytalanságok konstátáltak — kivételesen fölterjesztettek a közoktatási miniszterhez, nehogy a további késedelemből — mint már hasonló szabálytalanságokból eddig is történt — károsodások áljanak elő a kongrua folyóztatásánál; azonban úttasította az ig.-tanács az illetékes

esperesi hivatalt, hogy jövőre a lelkészválasztásoknál a törvény rendelkezéseire szigorú gondot fordítson, mert fölmerülő hasonló esetekben a választás meg fog semmisíttetni.

Ezzel az ülés véget ért.

M . y.

A zsinat VII. ülészakaja.

Márc. 12-én kezdttük s 14-én estve 1 $\frac{1}{2}$ 8 órakor végeztük be a VII. ülészakot s vele mondhatnám a II. budapesti orsz. ref. zsinatot. A zsinat ugyan nem oszlatta fel magát, hanem a még érvényes 1894-iki törvények alapján, melyen alakult „bizonytalan időre“ elnapolta magát, ezzel akarván fentartani annak a lehetőségét, hogy ha a gyorsan változó idők új feladatokat dobának felszínre, minden újabb királyi engedély nélkül ismét összehívható legyen. Egy ilyen feladatot már is fentartatott magának: az „Énekes könyv“ életbeléptetésének ügyét. Dacára ennek — mondhatjuk — hogy a zsinat befejezte tanácskozásait azon tárgyak felett, amelyeket tárgysorozatába előre felvett volt.

Mostani ülészakának két főpontját a királyi jóváhagyási „záradék“ s az Énekeskönyv ügye képezte. Az elsőre nézve az elnökség körültekintése s a vezető-férfiak tapintata lehetővé tette, hogy közmegnyugvásra intéztessék el. A lapunk által is kifejezett aggodalmakat a zsinat óriási többsége osztván, az elnökség az első napon, a formális alakuló-ülés után, a nyilvánosság kizárásával, de a zsinat összes tagjai részvételével értekezletet tartott, melyen a Tóth János zsinati képviselő (kultuszminiszteri államtitkár) felvilágosításai után, gróf Tisza István, Baltház Dezső, Kenessey Béla, Mezei Albert, Nagy Károly felszólalásai után, az értekezlet egy oly határozati javaslatban állapodott meg, mely az alkotmányügyi bizottság által előterjesztve *egyhangulag* el is fogadtatott, amely az aggodalmakat elosztatta s amely egy későbbi határozat folytán — mint zsinati határozat — a törvény megerősítő záradéka után ki is fog a törvénykönyvben nyomtatni. A határozat így szól:

A zsinat hódoló tisztelettel veszi tudomásul a királyi jóváhagyást és megerősítést. Egyben óvást emel a jóváhagyási és megerősítési záradéknak minden esetleges olyan értelmezése ellen, mintha egyházunknak akár javára, akár terhére az állami törvényhozáson kívül bármely más tényező kötelezettségeket állapíthatna meg vagy megakaszthatná az 1848. évi XX. törvénycikk teljes végrehajtására irányuló további akciót, illetőleg korlátokat szabhatna egyházunk elé abban a tekintetben, hogy az eddig megállapított államsegély keretén tulmenő jogos igényeinek kielégítését kérhesse és sürgethesse.

Ezzel érdemi kapcsolatban áll a zsinatnak egy másik deklarációja, mellyel egy korábban függőben hagyott kérdés intéztetett el s a mely az állami dotáció jogalapjára vonatkozik. Ez így szól:

A zsinat az egyetemes konvent elnökségének jelentését tudomásul veszi s egyuttal kifejezést ad annak, hogy egyetemes egyházunknak egyházi és iskolai szükségei fedezése körül a magyar állammal szemben támasztható, történelmi alapokon nyugvó igényeit nem egyedül az 1848. XX. törvénycikk 3. §-ából származtatja, mert a reformáció után a protestánsok soha nem részesedtek azon vagyonban, melyet addig a katolikusokkal közösen bírtak és használtak s így az azon vagyonhoz fűződő államalkotó és államfenntartó hivatást s a magyar állam és magyar nemzet érdekében tett szolgálatokat századokon át önerejükkel teljesítették, miért is a protestánsok jelzett igényei a többi bevett vallásfeleke-

zetek hasonígyeivel egy ugyanazon jogcímre és jogalpra nem helyezhetők.

Felhívja tehát a zsinat a konventet, hogy a két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyekben az ág. hitv. ev. egyház küldötteivel együttesen tanácskozó bizottság figyelmét a most megjelölt történelmi kiindulási alapra is felhívja.

Sajnos, az alkotmányi-bizottság mellőzte s a zsinat plenumában sem akadt senki, aki *Nagy Dezsőnek* (ő maga, mint *póttag*, most nem volt jelen) azon kapcsolatos indítványát felkarolta volna, melyben Apponyi gróf régebbi álláspontjának megfelelően azt kívánta, hogy az állam e dotációt vagy földbirtokban vagy papirokban egyszerre adja ki egyházunknak. Lehet, hogy még lesz alkalma a zsinatnak visszatérni erre.

Az Énekeskönyv ügye alaposan összegabajtattott. Az óriási költségbe került s minden gyengéi mellett is értékes Próbáénekeskönyv igazában — főleg a dunántuliak heves agitációjára — mellőztetett s az új revízió alapjául a régi Énekeskönyv fogadtatott el, megállapítván nagyjában a bizottsági javaslat elfogadásával az átdolgozás elvei s kimondván — elég nevétséges indokolással — az, hogy mind a 150 zsoltár felveendő lesz, átlag 3 versszakos átdolgozásban. Ezt kérte az előadó „a tiszántuli kerület tiszteletreméltó orthodoxiája“ érdekében.

Az erdélyi egyházkerületnek az egyházi törvények által érintetlenül hagyott alkotmányos szervezetét feltüntető jelentését, illetve nyilatkozatát a Zsinat „azzal veszi tudomásul, hogy az erdélyi egyházkerület alkotmányának továbbfejlesztése iránti jogával csakis a képviseleti rendszer elveivel összhangzóan élhet, miért is kívánatos, hogy a kerületi közgyűlés megalkotásánál a képviseleti rendszer elveivel összhangzóan a többi egyházkerülethez alkalmazkodjék.“

Felhívja a Zsinat az egyetemes Konventet, hogy a bemutatott nyilatkozatot az egyházi törvények hivatalos kiadásában „Függelék“ címen annak idejében közzétegye.

Az egyházi új törvényekre vonatkozólag kimondta a Zsinat az egyh. törvényeknek és a „Függelék“-nek, valamint a törvények életbelépetetése és végrehajtása tárgyában hozott határozatnak 10.000 példányban kinyomatását s egy példány elárusítási árát 3 koronában állapította meg.

Kimondta továbbá, hogy az 1848:XX. törvény-cikk folyamatban lévő végrehajtására való tekintetek alapján egyetemes egyházunk érdekében állónak tartja, hogy az elnökség által bármikor összehívható legyen, miért is üléseit határozatlan időre elnapolja.

Még csak azt említjük meg, hogy dr. *Antal Géza* indítványára kimondta a zsinat, hogy *De Rayter* Mihály holland tengernagynak, ki a nápolyi magyar prot. gályarab-papokat kiszabadította, 300-ados születése ünnepén magát dr. J. J. P. *Valeton* utrechti egyet. tanárral s a hozzá csatlakozó ottani magyar egyetemi hallgatókkal képviseleti s amsterdami sír-emlékére egy ezüst babérkoszorút helyez, levelein a megszabadított 26 magyar prédikátor nevével. — A ref. tanítók kérésére felírt továbbá az országgyűléshez, hogy „a magyar tannyelvű iskolák tanítóinak fizetését az állam azonos elvek szerint állapítsa meg.“

Csütörtökön este 1/28 órakor ért véget a zsinat br. *Bánffy* elnök mai számunkban közlött szép beszédével, melyre a zsinat nevében az elnökség iránti köszönetet dr. *Bartók* György püspök fejezte ki és *Antal* Gábor püspök imájával.

A nagy munkának vége, most következik felette az éllel ítélete!

Tudósító.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk legutóbbi számának expediálása körül kisebb-nagyobb hibák, tévedések merültek fel Több helyről kapván panaszt, kijelentjük, hogy oka ennek a nyomda új géppel való ellátása, minek következtében lapunkat sem lehetett a szokott helyen kinyomatni. (A késedelmekért, melyek ennek következtében álltak elő, szíves elnézést kérünk.

Márc. 15-ike theol. fakultásunkban. Theol. fakultásunk ifjúsága ez évben is méltó kegyelettel adózott a nagy nap emlékének. Délután 5 órakor folyt le az ünnepély, nagyszámú közönség jelenlétében, a fakultás disztermében.

Az ünnepély sorrendje a következő volt: 1. XC. Zsoltár, 2. Ima: *K. Nagy* Lajos III. é. th. 3. Ünnepi beszéd tartotta: *Nagy Géza* III. é. th. 4. Alkalmi óda *Ábrányi* Emiltől szavalta: *Z. Nagy* Lajos I. th. 5. Himnusz. Énekelte az ifjúsági énekkar. A szépen sikerült ünnepélyen nagy közönség vett részt.

Vallásos-esték. Eddig a brassói ev. ref. egyházban, e tél folyamán 10 vallásos estely tartatott. 1. Február hó 2-án, felolvasott *Péchy* Árpád lelkész: *Kálvin* Jánosról, kinek életét és munkásságát egyszerű és megkapó közvetlenséggel tárgyalta. 2. Február 16-án, felolvasott *Kenessey* Béla kultur főmérnök, egyháztanácsos: Az ember elhivatásáról a társadalomban. Felolvasása keretében igen szépen kidomborította a protestáns nevelés áldásos voltát. 3. Február 24-én felolvasott *Csulak* Lajos állami tanító: „Kereszt szülő kerestetik“ címmel. Elbeszélésében az Isteni gondviselést emeli ki; kimutatva, hogy Isten a benne bizókat el nem hagyja. Felolvasása mindvégig lekötötte népies színtestésével a közönséget. Minden estélye a műsor többi pontjait ének, zene és szavallati számok töltötték ki. Közreműködtek a középiskolák felsőbb osztályos tanulói és polgári leányiskola két felsőbb osztályának növendékei. Az estélyek minden alkalommal nagy látogatottságnak örvendettek. És a mi kiválóan figyelemre méltó, nem csak az intelligencia, hanem a nép körében is, nagy népszerűsége emelkedtek ez estélyek. E télen már a 10-ik éve, hogy a vallásos estélyek Brassóban megkezdődtek és hogy van áldásos hatás, a vezetőség fáradozásának, annak legjobb bizonyítéka, hogy kapcsolatosan a templom látogatottsága is mind jobban jobban fokozódik.

A Magy. Prot. Irodalmi Társaság választmánya f. hó 12-én ülést tartott Budapesten, *Zsilinszky* Mihály és *Antal* Gábor püspök elnökelete alatt. *Zsilinszky* Mihály kegyeletes szavakkal emlékezett meg az elhunyt elnöknek, *Hegedüs* Sándornak, a Társaság ügyei körül szerzett elévülhetetlen érdemeiről. Ezeket a választmány jegyzőkönyvében örökitette meg, s kimondta, hogy *Hegedüs* Sándor emlékét egy külön ünnepélyen fogja feleleveníteni. Az elnöki teendők ellátásával ideiglenesen *Zsilinszky* Mihály alelnök bizatott meg. Ezután a mult évi számadásokról szóló jelentést hallgatta meg a választmány s intézkedéseket tett a szegénytelen nagy tagdíjhátralékok behajtása, illetve a nem fizetőknek a tagok sorából leendő törlése iránt. Megállapított a folyó évi költségvetés, amely bizony csak 89 K 99 fillér felesleget mutat. A folyó évi kiadványok lesznek: a Szemle, az Egyháztört. Adattár VII-dik kötete, monografiaképen dr. *Masznyik* E. Jézus életének második része, a Házi Kincstárban *Raffai* Sándor: Jézus példázatai és a Koszorú újabb 10 füzet. Ez utóbbinak a mecaenása *Hegedüs* Sándorban kidőlven, a választmány elhatározta, hogy a költségek összehozására egyfelől gyűjtést indít, másfelől pedig az egyházkerületet kéri fel bizonyos számú példányoknak, főként a missziói egyházakban és a szórványokban leendő kiosztás céljából, megrendelésére. A kálvinizmus jelentőségét és hatását illető irodalmi pályázat meddő maradván, a választmány azt határozta, hogy 1909-re egy oly munkát készíttet, különböző szerzők által, amelyben *Kálvin* sokoldalú személyiségének különböző vonásai mutattassanak fel. A Társaság köz- és diszgyűlése, a hajdúböszörményi *Bocskay*-szobor leleplezésével kapcsolatban, jun. 1—3. napjaira tüzetett ki. Az orsz. ref. tanáregyesület kérését, az Iskolatörténeti Adattár támogatását illetőleg, a pénzár szorult helyzetét tekintve, nem teljesíthette a választmány. Jelentést tett végül a titkár a *Hegyi* Józsefné-féle hagyaték ügyéről is, s a választmány véleménye az volt, hogy

ebben az ügyben lehetőleg egyezség hozassék létre a végrendeletet megtámadó rokonok és a Társaság között.

Felekezeti iskolák államsegélye. A vallás-és közokt. miniszter több esetben elvi jelentőséggel kimondotta, hogy miután az elleni iskolai tanítók illetményeinek kérdése közelebbről törvényhozásilag új szabályozást nyer, sőt az erre vonatkozó törvényjavaslatot a miniszter már be is nyújtotta, a felekezeti tanítók részére új fizetési-kiegészítési államsegélyek útalványozását az új törvény életbe léptéig függőben tartja. Az illető egyházak ez irányú kérvényeiket a szóban levő törvény életben lépte után annak rendelkezéseire képest adják majd be.

A nemzetiségi egyházak és a népiskolai törvényjavaslatok. A görögkeleti román egyház püspöki kara f. hó 7-én memorandumot nyújtott át a kultuszminiszternek, amelyben az új népiskolai törvényjavaslatnak egyházakra nézve sérelmes pontjai ellen panaszolnak. Megütközéssel konstatálják, hogy e javaslatokra nézve nem adtak alkalmat az egyházaknak arra, hogy véleményüket nyilváníthassák, s ebben az egyben teljesen igazuk is van. Továbbmenőleg kifogásolják a tervbe vett tanítói fizetés és korpótlék magasságát, mert az elviselhetetlen terheket róna a fentartókra. Kifogásolják a javaslat 8., 15., 20., 21. és 26. pontjait, amelyek sértik az egyházi autonómiát s kérik a minisztert a javaslat visszavonására. A kultuszminiszter átvette a memorandumot, kijelentette azonban, hogy aligha lesz abban a helyzetben, hogy a javaslatnak az állami érdekeket biztosító pontjain lényeges változtatásokat tegyen. Végül pedig felhívta a püspököket, hogy befolyásukat érvényesítsék abban az irányban, hogy a megokolatlan és egyházakra és hiveikre ártalmas agitáció megszűnjék. Hír szerint a görög kath. püspöki kar is csatlakozik tiltakozásával a román püspökökhöz. A nemzetiségi képviselők pedig határozott obstrukciót indítottak meg a törvényjavaslat ellen a képviselőházban, azonban minden eredmény nélkül.

Pályázat Koszorú-füzetekre. A M. Prot. Irodalmi Társaság pályázatot kirdet Koszorú című kiadványsorozatának 1907. évi tíz füzetére.

Kívántanak evangéliumi vallásos és erkölcsi elbeszélések, rajzok, életrajzok, jellemképek prózában, vagy versben.

Tartalmilag az a fő feltétel, hogy az evangéliom lelke és ereje lüktessen bennök, hogy a hitre erősítőleg s az erkölcsre nemesítőleg hassanak. Alakilag az a fő, hogy népszerűen és tősgyökeres magyar nyelven szóljanak.

A füzetek terjedelme egy kis nyomtatott ívről rövidebb és másfélnél hosszabb nem lehet. A közlésre elfogadott dolgozatok a társaság tulajdonába mennek át és ívenként 50 (ötven) koronával díjaztatnak.

A pályázat nyílt, bárki részt vehet benne; jelígyés levélke nem szükséges. A kéziratok folyó évi június 15-ig a Társaság alólírott titkárához (Budapest, Kálvin-tér 7. sz.) küldendők be.

A választmány határozatából
Budapest, 1907. március 15-én

Szóts Farkas, társulati titkár.

A róm. kath. főpapok és a védelmi erő.

Az országgyűlésen a múlt héten a kérvények között Felsőbánya városának az a kérvénye is szerepelt, hogy t. i. a főpapi javak terhére teremtsék egy katonai alap, mert a főpapi birtokoknak hőtelességük volt régente a bandérium kiállítására. Csernoch János néppárti honatya erre a következőket mondta: „Meg kell jegyezni, hogy a főpapi javakat terhelő ezen régi kötelezettség meg lett annak idején váltva, midőn a földtehermentesítési váltás megtörtént. Akkor a főpapság milliókra menő összegekkel megváltotta ezen kötelezettséget és ezen pénzüsszegek be lettek útalva a vallásalapba, a vallásalap pedig egyházi és kulturális célokat szolgál. Tehát ezen a címen a főpapi javakat többé semmiféle kötelezettség nem terheli. Csak ezt akartam konstatálni.” Ennek az új teoriának jó lenne a mélyére nézni.

Kitért zsidók. A pesti zsidó hitközség rabbija évi jelentésében arról is beszámol, hogy hány zsidó tért át a keresztyén vallásra, viszont hány keresztyén lett zsidóvá. Adatai szerint 1906-ban 238 zsidó kereszteskedett ki, akik közül azonban 152 vidéki volt, akik, hogy áttérésüket feltűnés nélkül hajthassák végre, Budapestre mentek fel. A kikereszteskedettekkel szemben 72 keresztyén ember lett zsidóvá.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4906—1906.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi egyházmegye nagytiszteletű Esperesének.

Az egyházközségek központban kezelt tőkái, évjáradékai és tartozásairól szóló kimutatásokat egyházmegyénként összefoglalva, a nagytiszteletű esperes uraknak megküldöttük 1—1 példányban és csatoltunk hozzá nyomtatványt, hogy még egy-egy példányban az irattárak részére is leírhatók legyenek. A tőkék végeredményei 1905. dec. 31-iki állapottal vannak kitüntetve s félreértések kikerülése végett a dézsma-tőkék utáni évi kamat összegek is ki vannak tüntetve; a 4 és 5%-osoknál az felesleges, mert azok pénztárunk által az egész összeg után pontosan számíttatnak és tőkésítettnek, ami az egyházak által is eszközölhető s így az időközben kivett összegek leütése után megállapítható a tőke nagysága. A kitüntetett összegekben a tőkésített kamatok is benne foglaltatnak 1905. december 31-ig. A dézsma-tőkék kamatai, ha év végéig fel nem vétetnek, mindig a 4%-osokhoz iratnak át, úgy, hogy a 4-88%-al kitüntetett tőkék mindig változatlanok. Az egyházközségek tartozásainál az évenként fizetendő összegek is ki vannak tüntetve s felkérjük a nagytiszteletű Esperes urakat, hogy azok befizetését szigorúan ellenőrizni, a költségvetésekbe felvételni szíveskedjenek. Értesítjük egyúttal a nagytiszteletű Esperes urakat, hogy ezen pontos kimutatás kiadásával feleslegessé válván minden kérdezősködés, azokra nem is fogunk válaszolni.

Kolozsvárt, 1907. március hó 14.

Bartók,
elnök.

Pünkösti,
számvevő h.

859—1907. szám.

KÖRLEVEL

valamennyi ref. egyházi és iskolai hatóságához.

Felhívjuk valamennyi egyházi és iskolai hatóságainkat: szíveskedjenek az „évenként visszatérő és határidőhöz kötött hivatalos teendőket” minden egyes alkalommal, *sürgetés bevétele nélkül, pontosan teljesíteni*, mivel a késedelmes eljárás az igazgatótanács működésére is zavarólag, sokszor bénítólag hat.

Kolozsvárt, 1907. február hó 16.

Bartók,
elnök.

Elek
titkárhelyettes,
előadó.

213—1907. szám.

KÖRLEVEL

a görgényi egyházmegye iskolaszékéhez.

Marostordavármegye közigazgatási bizottsága 617—1907. sz. alatt (III. 4.) a következő átiratot intézte hozzám: „Felkérjük a Nagytiszteletű esperesi hivatalt, hogy útasítsa a kerületéhez tartozó mindazon iskolaszéket, ahol a tanítónak, akár fizetési-kiegészítés, akár ötdödés korpótlék címen állami segélye van, az 1906. dec. 31-ig bezárólag az államsegélyekről a bélyeges nyugtákkal felszerelt számadásukat haladéktalanul küldjék be hozzánk, mivel azon esetben, ha az elszámolást megtenni az egyes iskolaszékek elmulasztják: a vármegyei kir. tanfelügyelő úr a hozzá beküldött államsegély nyugtákat a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 74302—1906. számú rendelete folytán nem fogja láttamoztatni mindaddig, míg az elszámolást az iskolaszék tényleg nem eszközölte.”

Midőn e leíratban foglaltak teljesítésére felhívom az iskolaszékeket, egyúttal *jövőre nézve felkérem, hogy minden év decemberében a köteles elszámolást megejteni szíveskedjenek.* December 1-én kifizettetik a tanítóknak az utolsó havi részlet is, s akkor már a végelszámolást is meg lehet tenni, annál is inkább, mert a következő január 1-én esedékes nyugtákat a kir. tanfelügyelőség nem láttamozza.

Gernyeszeg, 1907. március 17.

Csekme Ferencz, görgényi esperes.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Húsvét.

(A legátusok nyílt levele.)

A békességnek Ura adjon néktek örök békességet minden helyen!

„Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Attya, az irgalmasságoknak Attya és minden vigasztalásnak Istene: hogy minket vigasztal minden háborúságunkban, hogy mi is vigasztalhassunk minden nyomorúságba esteket azzal a vigasztalással, melylyel minket Isten vigasztal.“ (II. Kor. 3—4.)

A vigasztalás pedig, amely felénk hangzik, hogy a Krisztus meghalt a mi bűneinkért és feltámadott a mi igazolásunkért. Az Isten a mi hozzánk való szerelmét abban mutatta meg, hogy mikor még bűnösök volnánk, a Krisztus mi értünk meghalt és lett engesztelő áldozatul az ő véreben levő hit által.

Az a golgothai keresz, amely alatt Nagypénteken állottunk, a mi megváltásunkat szerezte meg a bűnnek terhétől és a törvénynek szolgaságától. Az Ember Fiának felséges áldozata kiengesztelt és megbékített bennünket az Istennel, hogy többé ne a félelemnek lelke, hanem a tiuságnak lelke uralkodjék mi bennünk.

Az a nyitott sír meg, amelyből amaz első Húsvét ünnepén angyali szó hallszott: „Mit kerestek a holtak között az élő? Nincsen itt! feltámadott!“ záloga és biztosítéka a mi öröklétünknek, mert ugyanazon, aki feltámasztotta a Krisztust a halálból, megeleveníti a mi halandó testünket is az ő mi bennünk lakozó Lelke által és mindenekben diadalmosoknál feljebbvalók vagyunk az által, aki minket szeretett.

Annak az első nagy Húsvétnek diadalától nyert romolhatatlan életet e világ és e húsvét tett bizonyosságot a Jézus ama kijelentése mellett: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki én bennem hiszen, ha meghal is él az!“

A vigasztalásnak egész gazdag árja ömlik felénk a Megváltónak felséges ígéréteiből, amelyeket mind nekünk tett. „Ez pedig — mondja — annak akarata, aki engem elbocsátott, az Atyáé, hogy valamit nekem adott, abban semmit el ne veszítsek, hanem feltámasszam azt amaz utolsó napon.“ És ismét: „Bizony-bizony mondom néktek: aki én bennem hiszen, örök élete vagyon annak.“

Hogy ezek az ígéretek tényleg valósággá lesznek, azt az első húsvét hajnala bizonyította be, amikor Jézus a halál kötelekeit szétszaggatván, lett a halálból feltámadottnak első zsengejük.

„Én élek és ti is éltek!“ — hangzik az Úrnak győzelmi szava, hogy többé ne bánkódjunk, mint egyebek, akiknek reménysegek nincsen; sőt örömmel, szent meggyőződéssel hirdessük, hogy „elnyeletett a halál szintén a diadalomig“.

Kibocsátjuk követségbe most is tanítványunkat: ifjú aát, hogy Istennek ígését hirdelve, ez ígének erejével tegyen bizonyosságot a megfeszített és feltámadott Krisztus mellett és vezesse oda lélekben a híveket ahhoz a sírhoz, amely nem a félelemnek királyáról, a halálról beszél, hanem amelyből az Életnek fejedelme kelt ki, hogy uralkodjék mindörökön-örökké és tegye uralkodása, diadala részeseivé az öt szeretőket s benne hívőket.

A mi Urunk Jézus Krisztus pedig és az Isten, a mi Atyánk, ki szeretett minket és adott örök vigasztalást és jó reménységet kegyelméből: vigasztalja meg a híveket és erősítse meg minden beszédben és jó cselekedetben!

Boldog ünnepeket kíván

Kolozsvár, 1907. március hava

a kolozsvári ref. theol. fakultás tanári kara s annak nevében

Kenessey Béla,
igazgató.

A berlini Városi-Misszió.

Berlin, 1907. március hó 3.

Tudnunk kell, miszerint a berlini Városi-Misszió, amely 1874-ben D. Brückner superintendens kezdeményezésére létesült, hogy a vallástalan és léha nemzedékkel szemben a megtérés és keresztényi szeretetmunkásság szükségét hirdesse: 1877-ben nyert igazi élet-erőt. Stöcker Adolf berlini udvari- és dóm-prédikátor ekkor lépett ez intézmény élére, akit az Isten, a maga szent országa építése érdekében végzendő munkára, rendkívüli adományokkal áldott meg. Az emberi nyomor iránt való fogékony szive, meleg érzése, szent lelkesedése; az úgynevezett általános, de főképen az egyházi szeretet-munkásság iránt való odaadó buzgalma, kedves modora, népszerű szónoki képessége: csakugyan képessé tették őt e nehéz pozícióra. Midőn Stöcker a Misszió vezetését átvette, még nem volt övék az az épület amelyről előbb szólottunk. Első gondja volt ezért, hogy hajlékot, »Otthon«-t szerezzen Missziója számára, mert már akkor ott tündökölt előtte képe ama hatalmas gyülekezetnek: amely az akkor még csak »Vorstadt« városrész hívő lelkeiből alakulva — előbb egy kis csapat, de később, Isten segedelméből hódító, győzedelmes tábor leend.

Igy vette meg a Variété helyiségét — hitelbe. Ezután rendbeszedette, kitakarította... De az ezzel nem lett nagyobb s összes helyiségei, a mai nagy teremből s még három zúg szobából állott. A Berlini Városi Misszió pedig egyesület volt; annak egyleti tanácskozó, gyűlésező, szórakozó helyiségek kelletek. Ime, mindjárt az első lépésnél nagy feladat s annak szinte elháríthatlan nehézsége! Stöcker maga így emlékezik meg erről az időről: »Nem volt egyéb vagyonunk, mint istenben vetett hitünk s a biztosíték, amire a szükséges 75000 tallért kölcsön vehettük — Istenországa volt. De mi úgy gondolkodtunk, hogy ez a legjobb hypothéka s aki arra ad, az magának Istennek ad. És nem csalódtunk. Az ország minden részéről, sőt külföldről is egyre-másra érkeztek az adományok. A császár arányaival, a munkás garasáival, az özvegy filléreivel gyarapította az alaptőkét.«

Tehát Isten megáldotta a berlini Városi-Misszió óhaj-tását a szívek felbuzdulása által s a vásárt nemsokára már átalakítás és újabb építkezés követte. Nézd csak, e régi épületrész külső építési alakja még mindig a régi formára emlékeztet, de a belső átalakítás való-ságos templom-stilust adott neki!

És ettől kezdve, hányan és hányan találtak vigaszt, megnyugvást, világosságot és új életet benne! Évente, átlagos hozzászámítással 300.000 ember fordul meg falai között s az, hogy ily feltűnően látogatják, vajjon nem azt mutatja-e, miszerint akik ide-jőnek kérni: azok kapnak, akik itt keresnek: azok találnak és akik itt zörgetnek: azoknak megnyitják?

Én magam sem tudom, hogy mi volt velem, amikor egy »Bibelstunde«-ra először idejöttem. Mintha a pusztá sivatagból, páma-ligetes, hűsítő forrásokkal megáldott óázisba léptem volna. Igen! Csakugyan éreztem, hogy Isten a maga ingyen kegyelmének áldását oly mértékben árasztotta ki e helyen, hogy itt az igazi keresztyéni szellem újjászülő fuvalma érinti és hatja át az embert.

Azonban csak most vettem észre, hogy még nem is tájékozottalak ez intézmény tulajdonképeni célja és rendeltetése felől! E végett, a szervezeti szabályok 1. §-ára utalok, amely szerint a berlini Városi-Misszió célja, hogy: „*e nagy világváros ev. ker. híveinek lelki gondozásában segítségül legyen s a hivatalos egyházzal egyetértve, a vallástalanság, erkölcstelenség, tudatlanság terjedése ellen küzdjön. E célnak megfelelően, Berlin parokhiális köreiben, az ev. egyház lelkiismereti és hitvallási alapján, összhangzásban az egyházi hatóságokkal és közvetlen az egyes parokhiális-körök vezető lelkészeivel: a keresztyén szeretet-munkát élészti, terjeszti és fentartja. Kíváló figyelmet fordít arra, hogy az egyháztól elidegenedetteket s a vidékről a fővárosba jötteket lelki gondozásban részesítse, a híveket rendszeresen látogattatván: a vadházásokat, vallásos kötelességeik teljesítésére figyelmeztesse; a szülőket keresztleletlen gyermekeinek a szent keresztségben való részeltetésére buzdítsa; továbbá a házi istentiszteletek szervezésével, irányításával, a vallásos buzgóságot terjessze; a törvénytelen és elhagyott gyermekeket gondozásba vegye; a munkanélküliek, hajléktalanok sorsának javításáról, betegek gondozásáról, börtönbüntetést szenvedtek sorsáról, azok családjairól gondoskodjék; vasárnapi-iskolák felállítására s az egyházi ének gyakorlása, a konfirmációs növendékek előkészítése, a szentírás és egyéb vallásos iratok terjesztése, szóval: a vallásos hit, kegyes, istenfélő-élet, krisztusi szeretet-munkásság által a lelkeket Isten országának polgáraivá lenni segítse.*»

E §. szépen konstruálja meg a célt s teljesen kifogástalan abban is, hogy e gyönyörű szolgálat munkáját *gyülekezeti alapon teljesíti*; de egyúttal komoly intő a tanulmányozónak arra, hogy az úgynevezett egyháztársadalmi feladatok betölthetése, a nagy célok elérése végett, az ilyen tehát a belmissziói munkásságnak, az egyes, de legkivált a népesebb egyházakban, *saját organumra* van szükségük.

E kitérés után forduljunk vissza a berlini Városi-Misszió helyiségeihez s állítsuk ki a bizonyítványt, miszerint: az egy olyan *Othon*, amelynek családi tűzhelyén, az *egyháztársadalmi szervezkedés* lángja ég, melegít és éltet.

Nézd csak — hogy a kisebbekkel kezdjük — a nagy terem melletti oldalhelyiségben, legalább 150 fiúcska és leánya sűrűg-forog. Ez a hely a *Napközi Othon*. Nyáron a mellette levő kert is nyitva és oda gyűlnek össze az apróságok, hogy a diakonissza nővér felügyelete mellett, napsugáron játszva élvezék a friss levegőt.

*

Amott, a folyóson, valamivel nagyobb gyerme-

kek jőnek elé sorban. Látod-e? Számuk 100 is lehet. És a vasárnapi iskolásoknak egy alosztálya, akik már *Missziói órákra* járnak. Nézd, hogy ragyog arcuk s szemük milyen örömben mosolygó! Bizonyára egy újabb szenttéörténetet tanultak és valamelyik egyházi ének szép előadásáért dicsérte meg őket a »Bruder.«

Ugyancsak ezen a helyen van a serdülő leányok *Varró-iskolája* is s egyik diakonissza-nővér azoknak ad benne ingyen-oktatást, akiknek odahaza nincs alkalmuk női-munkát gyakorolni.

De jőjj csak, mert ime, újdonságot mutatok neked! Nézz oda, ez üveges verandára! Most gyülekeznek az »Énekesek«. Mindeniken bokáig érő szürke gallér s ők az úgynevezett: »*Kurrendenknaben*.« Ma is napjuk van s épen készülnek, hogy missziói munkájukat végezzék. Sorakoznak is és a vezető diakonus intésére indulnak. Hét ilyen énekes csoport van, akik bejárják az egész várost és felkeresik az előre kiszemelt házakat. Betegség, nyomorúság, halál, hitetlenség, bűn mind elég ok arra, hogy e kis pacstírák meglátogassanak udvarodon s vallásos, buzgó énekkükkal megvegyék szivedet. Szétjárnak, mint apostolok, s ilyenkor ezren és ezren hallgatják az ajkaikon felcsengő énekből az isten-igét és pedig oly formában, hogy még a legátalkodottabbak sem térhetnek ki előle.

Ugyanis mi szebb mint az énekes, az énekhang? Megesik, hogy oly udvaron járnak, ahol durva lelkületű emberek, épen piszkos szókkal trágárkodtak, vagy ahol tudákos nemzetköziség vad erőszakkal szakgatja ki a hívő lelkekből, a vallásosságnak amegy is alig senyvedő gyökérszárait. És mégis... ezeken a helyeken is körülveszi őket a kíváncsiskodás, az emberek leteszik kezükből a munka-eszközt s ahogy felcsendül ajkukon: »Mint a szép híves patakra a szarvas kíváncsozik«... mintha tavasz szellője érintené az arcokat és amikor odaér a szent ének, hogy: »Tehozzád én Istenem, szomjuhozik én lelkem« — a szemek akaratlanul is az ég felé tekintenek. Valóban! Mintha azok a kövesedésnek induló szívek is keresni akarnának odafenn valamit!... Valakit!...

A gyakori megindító esetek mutatják e kis misszionáriusok működésének áldását. Nem rég történt, hogy egy beteg leány vigasztalására mentek el, mikor bezáróul egyik legszebb vallásos dalukat énekelték: »Nyugodj meg Isten akaratán; Amit ő cselekszik az úgy jó, igaz és szent!« Már épen indultak, amikor váratlanul kinyílt a beteg-szoba ajtaja s a mélyen sújtott édesanya, az Énekesek vezetőjének kezét megszorítva, így szólt: »Most fogtam le drága leányom szeméit a halálos álomra. Éneketek volt az én első vigasztalásom. Legyetek áldottak érette!«

Egy másik alkalommal meg úgy bízattak énekkükkal, mintha megtérést sürgető bűnbánati-prédikáció hangzott volna ajkaikról. És ez a pár sor, amit itt leírok, egy egész világot foglal magában. Egy 20 éves, züllésnek induló ifjúval történt az eset. Véletlenül a *Kurrendenknaben* útjába került s úgy csatlakozott hozzájuk ő is, mint az utcának egy-egy bámész-kodó, gyülelevész sepredéke. Végig hallgatta éneküket s többé nem tudta elhagyni őket. Ment ő is, házról-házra. »Oh milyen szép, megható!« — fordult végre a vezetőhöz. »Mintha mennyei hangok énekelnének, úgy betöltik a szent énekek akkordjai szívemet. Rossz, bűnös fiú voltam, de az Istenért kérem, ne hagyjanak többé el. Kisérjenek, vigyenek el, vissza szülőimhez, hogy jó lehessen újra!« Meg-megújuló zokogása: bűnbánat, megtérés és fogadalom volt.

Mit szóljak ezek után, a szülői szív örvendezéséhez és őszinte hálájához, az isteni kegyelemnek ezen az úton történt megnyilatkozása és közlése felett?

Ez a terem a *Leányok-egyesületé*-nek helyisége, ahol megint egyik diakonissza oktatja a hét bizonyos napján összejűtteket: a gyakorlati élet sok, nagyon sok tudnivalójára. De még a vasárnapi, délutáni nyugalmi idő sem zárja ki azt, hogy rendszeren össze ne gyűljenek és ilyenkor kézimunkával teszik egyuttal hasznossá is a kedves együtt lételt. Milyen szívesen jönnek ide ezek a leányok, akiknek legnagyobb része, egész héten terhes munkával foglalatoskodik! Itt, együtt, az élet szelid örömeit élvezik. Vidám ének, kedves elbeszélgetés, vallásos elmélkedés vagy felolvasás, a női élet szépsége, magasztos hivatása felett való elmefuttatás; a háztartási, egyháztörténeti, nemzeti életből egy-egy jelentősebb kép, esemény ecsetelése: bizonyára áldottabb hatású életük folyásának irányítására, mint az erkölcstelen, léha társaság. Így a lányok!

De ne gondoljuk, hogy a már megélemedett *asszonyoknak* is ne jutna ki a megfelelő munkakör.

A női osztály-nak, illetőleg *egyesülés*-nek is sokféle köre és ága van aszerint, amint többfelé oszlik meg a munka és a feladat.

Egyik csoportban 30—40 asszony, szorgoskodó kézzel csak a szegényeknek varr. E kis körnek tagjai felosztják maguk között a Misszió területét, bizonyos időszakokban eljárják kijelölt házaikat, ahonnan összegyűjtik a számukra félretett, elviselt ruhadarabokat, hogy azokat aztán rendbehozzák és felruházni segítsek a mezíteleneket.

Ezek a körök, vagy alosztályok időszaki, esetleg állandó alakulások a szükség és körülményekhez képest.

A női osztály munkájáról szólva, nem hagyhatom említés nélkül: az *Anyák körét*. Anya! Édes anya!! Ugy-e, tisztában vagyunk e szónak jelentőségével. Hallatára megtelik szívünk hévvel, gyöngédséggel, hálas tisztelettel. És gondoljunk az anya hivatására. Mennyi áldozat, fájdalom, gond, mennyi igazi önzetlenség, Isten és emberszeretet kell ahhoz, hogy az asszony jó kedvvel akarjon és tudjon anya lenni!... Nem folytatom tovább. De nem állhatok ellen azon óhajásomnak: vajha, szeretett lelkésztársaim az ő leghívebb, legbuzgóbb szolgatársaikkal, feleségeikkel elgondolkoznának, nem annyira a sorokban, mint inkább a sorok között foglaltakon. Most csak annyit említek meg, hogy mintegy 120 asszony és édes anya külön alosztályt képezve, állandó összeköttetést tart fenn a családanyák között s a fiatal asszonyoknak anyai tanácsokkal ellátása, a betegágyasoknak istápolása és főként a munkásnők anyaságának terhein való könnyítés által, rendkívül áldásos mindkét végesnek. Ezen alosztály tagjai közül egy hivatalnok özvegyével személyesen is megismerkedtem, aki valódi apostoli buzgósággal szolgálva a szent ügyet, szinte lelkipásztori gondosságot gyakorol és idejét a Misszió körébe tartozó családok látogatására szenteli. Jutalma az elismerés és hála, minden családnál nyitott ajtó és kitárt szív, bajban, örömben egyformán.

(Folyt. köv.)

A gyakorlati theologia történetének főirányai.*

Irta: Ravasz László.

1. Már Aristoteles sejtette, hogy a világunk kettős központ körül helyezkedik el, amidőn tudományokat elméleti és gyakorlatira osztotta föl. Ugyanez a meggondolás vezette Kantot,¹ amidőn a philosophiát, mint amely „a dolgok észismeretének elveit fogalmakban fejezi ki”: theoretikusra és praktikusra osz-

* Ez a dolgozat szerzőnek *Bevezetés a gyakorlati theológiába* cím alatt most készülő nagyobb munkájából az I. fejezet.

¹ Kritik der Urtheilskraft I. kiadás, bevezető sorok.

totta föl. Azóta a philosophia¹ már véglegesen megállapította, hogy a világkép kettős magja: a lényeg és érték fogalma szerint ontologiai és axiologiai tudományok vannak, vagyis olyanok, amelyek közül egyik azt kutatja, ami *van*, a másik azt, ami *kell*. Amannak főtörekvése, hogy a dolgokat megmagyarázza, emennek, hogy értékelje. Világos, hogy az ember már nagyon régóta értékelt, amikor először kezdett érdeklődni a lényeg kérdése után. Az elméleti ismeret szüksége jó későre lépett fel azután, hogy az ember az értékek vad tülekedésében, vagyis: az élet harcában véret tékozolta és e küzdelemhez szükséges fogásokat elsajátítani igyekezett. A theoretikus magyarázat is előbb akarta megfejteni az értékek mivoltát, mint a lényeg problémáját s így a tudomány, mely természete szerint elméleti, legelőbb gyakorlati volt. Így volt a vallással, resp. a keresztyénséggel is. Egész a harmadik évszázadig élet-halál harcot folytat a keresztyénség, már pedig a máglyákon, a barlangokban, üldözés között nem terem speculatio, csak zsolttár, prófécia, látomás, vagy csoda. Az új hitet még éltek akkor s ha kifejezték: tisztán gyakorlati szükségnek engedtek. Pál térít: tehát prédikálnia kell, már pedig a prédikáció logikai képződmény médiumán hat: ennél fogva a közvetlen hit tanná, világnézetté fejlődik. Majd védeni kell ezt az új hitvallást, praecise kifejezni tanításait tétéleit igazolni, már pedig: az apologia szüli a dogmákat. Az így felhalmozódott anyag már tetemes volt, amidőn az egyház megszilárdultával szolgáinak idejük volt ezzel az ismeretanyaggal *επιτήρησις* *ἐννοια* foglalkozni, azt egyfelől a szent könyvekből igazolván, másfelől pedig összefüggő gondolatrendszerre alkotván. De azért még senkinek sem jut eszébe, hogy azokat a gyakorlati intéseket és tanácsokat, melyeket az apostoloktól, sőt Jézustól kezdve a traditio megőrzött, mint az egyházi tevékenység szabályait, rendszerbe öntsék és külön tudomány gyanánt míveljék.

2. Azonban a hagyomány nagy szűrőjén kezdett leülepedni az egyházi élet szilárd képződménye: a *kultusz*. A keresztyén kultuszt nem csinálták, az — lett. Az emberi szellem örök psychosisa: a symbolisáló ösztön, mely küzd a kifejezéssel; külső befolyások, melyek az utánczó képességet táplálták; gyakorlati szükségletek, amelyek megvalósulásra törek; valami szentelt hagyomány, amelyet drága örökség gyanánt vettek át, osztottak meg és cseréltek ki, hogy új szokások mázával vonják be a régi patináját: ime a tényezők, melyekből ez a hatalmas szellemi képződmény, a keresztyén kultusz lerakódott. Eredete apostoli, tekintélye isteni, hatalma egyre nagyobb, szervezete komplikáltabb — végre ismerete külön tanulmányt, kezelése sok gyakorlatot kíván, és ezzel megszületett valami új: elméleti munka, az egyház tényleges életének egyik gyakorlati nyilvánulása felől. Dionysius Areopagita, Maximus Confessor, Sevillai Isidor, Rabanus Maurus voltak e tudós munka első művelői.² De az egyházi élet nemcsak a szentelt csarnokokban foly le, hanem kiárad a világra s a társadalmi élet minden mezejét elönti, az egyéni élet minden mozzanatát meghatározza. Ebben az utjában tenger sok akadállyal kell megküzdenie, sok, sok ellenállást legyőznie, — kapva-kaptak tehát a *Nagy Gergely Liber pastoralis curae* című könyvén, amelyben az *egy keresztyén igazságnak mindennemű és rangú emberhez való elvitelét tárgyalja, még pedig egy igazi lelkipásztori szemléység szabad tevékenységében*. A cura pastoralissal szemben sokkal inkább lehetett methodisztikus technikával boldogulni a ka-

¹ Böhm Károly, *Ember és világa I—III. 1882—1906.*

² Jellemzésüket lásd: Bassermann H. *Die praktische Theologie als eine selbständ. wissenschaftliche theologische Disciplin. Heidelberg, 1896. p. 6.*

techesis terén, mely csaknem liturgialis tény, tehát csupa mechanizmus volt. Csupán az *Augustinus* fényes elméje mutatta itt meg teremtő hatalmát *de catechisandis rudibus* c. könyvében, ahol a didaktika alapelveit: a pszichológiai accomodatio tanát rakja le. Augustinus volt az, aki, a *de christiania doctrina* c. főművének 4. könyvében az első homiletikát megírta.¹ Még ő egy szempontot ismer csak: a hasznost; innen nézi az egész igehirdetést: hogyan lehet azt hasznossá tenni? De azért már hangsúlyozza, hogy nem művészet teszi a prédikátort, hanem a szentlélek. Hangsúlyozza az igehirdető személyes hitét és csak azt a prédikációt tartja építőnek, amely egyéni hitből származott. Maga pedig e prédikatori eszménynek megtestesítője vala.² E művek mellett támadtak olyanok, amelyek a pap egész egyéniségének és hivatalának rajzát akarták adni. Klasszikus munka e tekintetben Johannes Chrysostomus *τερι ερωσώνης*-e. Ragyogó tollal fest meg benne egy ideált, amelynek csak az a hibája, hogy igen magas, már riasztó inkább, mintsem vonz az ilyen túlon túl *γενναία ψυχή*, „kinek lelkét erősebb vihar dúlja föl, mint a tenger árját“ s mégis „szent, jó, békés, szelid és munkás ember.“³

Mind e művek még nem gyakorlati theologia, legalább is nem az tudományos értelmében, de *anyaga* egy ilyen tudománynak, még pedig az egyház életének belső kényszerűsége folytán előállott anyag. Következett a scholastika, amely az egész vallásos életet opus operatummá s a theológiát casuistikává vagy hívságos szöhuvelyezésé tette. Nem is fejlődhetett ki ebben a korban gyakorlati theologia, mikor az egyházi élet automatikus mechanizmus s a hittudomány teljes formalizmus lón. Ha azoknak volna igazuk, akik velünk szemben a gyakorlati theológiát technikának tartják: akkor a középkori egyházban kellene legbensőbb vallásos életet és leginkább kifejlett gyakorlati theológiát találnunk. Pedig éppen ez a kettő hiányzik a legteljesebben.⁴

3. A reformációval megváltozott minden. Luther és Kálvin munkája nem új dogmák alkotásában áll, hanem egy életelvnek gyakorlati megélésében. Soha tisztábban nem látszott, hogy a vallás személyi ügy és csak individuális subiectivismus mellett lesz eleven hatalom, igazság — mint most, a reformáció felhajnallásán. Talán az a nagy elmélyülés, hitbeli megújulás, prófétai perszonalitás fogható ehhez, amely Izrael történetében a Deutero-Jesaia s még inkább Jeremiás lelkén át szülte újjá az ó-szövetség vallását.⁵ A reformációban újra eletapasztalássá lesz a vallás, mely nem tan, nem technika, hanem közvetlen megélése az isteni kegyelemnek, úgy amint az a Krisztusban nyilvánvaló lett. Ez a belső bizonyosság, szent öröm, és mennyei szabadság — *újra átélve*: ez a reformáció.⁶ Ebből pedig az következett, hogy az egész vallás újra gyakorlati kérdéssé vált, amint, hogy az is lényege szerint és az volt a tanítványok korában. Luther theológiája gyakorlati írásmagyarázat, vagy a hitvallás apologetikája, tehát teljesen gyakorlati. Nem is habozik kimondani: „Das ist aber die rechte speculativa, ja viel mehr practica Theologia, als: gläube an Cristum, und thue, wasdu schuldig bist zu thun in deinem Berufe... Die wahre rechtschaffene Theologia stehet in Praktiken, Brauch und

¹ Méltatását lásd: Rothe R. *Geschichte der Predigt* Bremen, 1881. §. 31.

² Személyiségének gyönyörű rajza: Harnack A. *Lehrbuch der Dogmengeschichte* III, kötet 1897.

³ Lásd Bassermann i. m. 11. lapján.

⁴ A scholastika gyakorl. theológiát érdeklő kijelentéseit lásd: E. Chr. Achelis *Lehrbuch der prakt. Theologie*, Leipzig 1898. T. I. p. 2.

⁵ Wellhausen: Izrael népének története. Ford. Kardos A. Budapest, 1892. p. 82.

⁶ Harnack A.: *Das Wesen des Christentums*, Leipzig, 1603. p. 108.

Übung, und ihr Fundament und Grundfest ist Christus, dass man sein Leiden, Sterben und Auferstehung mit dem Glaube ergreife. . Darumb gehört speculativa Theologia in die Hölle zum Teufel.“¹ Kálvin csodás alkotása, minden idők legnagyobb dogmatikai rendszere: az *Insititució* is gyakorlati célt szolgált, s olybá vehető, mint egy óriás katechesis. Igen érthető tehát, hogy a gyakorlati életnek külön tudománya nem fejlődött ki a reformáció elején, hisz minden theológiai praktikus és minden keresztényen — gyakorlati theologus, már csak azért sem, mert a megújított egyházi életben először empiriára, tapasztalati kincs gyűjtésére volt szükség, hogy azután annak elméletét megadhassák. Ez a tény tudományos kifejezést nyert az Andreas Hyperius *De recte formando theologiae studio libri IV.* (Basel 1556) c. művében, mely az eddigi theol. disciplinákhoz: a biblica és speculativa theológiához egy harmadikat fűzött „de gubernatione et administratione eclesiae“ és benne az egyházi praxist dolgozza föl. Mivel pedig az egyházi praxis elvei nem voltak tisztán leülepedve, Andreas Hyperius új tudományának tárgyául sorozza az egyházhistóriát, egyházkormányzatot, belső missiót, moralt stb.² De azért mégis ő a gyakorlati theologia atyja, ki e tudománynak önálló voltát kimutatta, s elveinek nagy jelentőségét tisztán fogta fel.

(Folyt. köv.)

Nyílt kérdések a nyílt levelekre.*

Tekintetes Székely Ödön úrhoz, a Bethlen-kollegium internátusának felügyelő tanárához.

Kedves Barátom! Mivel ellensége vagyok annak, hogy anyaszentegyházunk ügyes-bajos dolgait politikai lapokba hurcoljuk, ez által ellenségeinknek örömet okozunk, kezökbe magunk ellen fegyvert adjunk, egymást akarva nem akarva lejárassuk: engedj meg, hogy e lap hasábjain tegyem meg észrevételeimet az „Erdélyi Hírlap“ idej 24. és 58. számában közölt „Nyílt level“-eidre.

És minthogy második nyílt leveledben kifejezetten hangsúlyozod, miszerint tanítványaidtól is elvárod, hogy *ne kerteljenek*, hanem a szeg fejére üssenek, mert néked legtöbb gondot ad a fiúkat erre tanítani, mert hát Te amint irod, „effélékkel is foglalkozol“, „minket pedig erre mintha nem is szoktattak volna“¹: igyekezni fogok, különben is a gyakorlati élet forgatagában küzködő, az élet reális kér-

¹ Achelis i. m. p. 6.

² Lásd Achelis: *Die Entstehung der prakt. Theologie Stud. Krit.* 1892. p. 26—31.

* A dolog előzményeiből a megértésre a következőket kell tudatnunk olvasóinkkal: az enyedi „Szabad-lyceum“ rendezése alkalmából az E. P. L. hasábjain kifejlődött polemikát Székely Ödön tanár, mint az enyedi collegium internátusának felügyelője az „Erdélyi Hírlap“-ba vitte át. Azt igyekezett kimutatni, hogy én tendenciózus és megbízhatatlan statisztikai adatokat csoportosítottam s hogy tulkövetelő vagyok, mikor az enyedi collegiumtól azt követelem, hogy „minta gimnázium“ legyen s az egész erdélyi egyh. ker. ref. felekezeti érdekeit szolgálja, főleg a teljesen vagyontalan, de érdemes ref. ifjak tanulmányának biztosításával, mert az enyedi kollegium „megmarad Alsó-Fehér és Torda-Aranyos megye innenső felének vidéki gimnáziumának“ s többre, mint e hivatás becsületes betöltésére nem vágyik. Erre én kimutattam, hogy adataimat a tanügyi jelentés „hivatalos“ statisztikai adataiból vettem s kifejeztem azon reményemet, hogy az enyedi collegium hivatásáról a kerület többsége bizonyára magasabb igényeket táplál, mint a koll. tanára. Váró Ferencz, a tanügyi jelentés összeállítója pedig kijelentette, hogy az igazgatók által beküldött „hivatalos“ adatok vannak teljesen hiven feldolgozva a hivatolt statisztikában.

E cikket, mely a kérdést most a Bethlen-kollegium hivatása oldaláról fűzi tovább, azon meggyőződésben adjuk ki, hogy kerületünk tulnyomó nagy többségének álláspontját képviseli. Szerk.

** Ha jól emlékszem, Mihályi Károly, Lóte Lajos, Keresztes József, Székely Ferencz, Makkai Domokos talán mégis tanítottak minket is erre, persze csak az ő erők gyöngé (?!) mértéke szerint.

déseivel szemben álló ember lévén, lehetőleg kertelés nélkül, a reális élet szempontjából mondani el a nyílt leveleikben foglaltakra észrevételeimet.

Hidd el Kedves Barátom, hogy azok a kérdések amelyekről Nagy Károly barátunk ír, — gyökerükben nemcsak őt foglalkoztatják és töltik el aggodalommal, hanem egyházkerületünk nagyobbik részét. A Te „Nyílt level”-eid pedig, nemhogy vigasztalót, megnyugtatót mondanának az aggodalmaskodóknak, hanem egyenesen lesújtóan szomorú és keserves dolgokat szólnak.

Én Istenem! hát a Bethlen Gábor kollegiumának tanára már még dicsekedni is csak annyival tud, hogy a kollegiumnak van 2 árvája, mint a kollegium fia? midőn csak évtizedekkel is ezelőtt évenként százával és százával kezdhették és folytathatták tanulmányaikat az alma mater kebelén földhöz ragadt szegények és árvák minden kívülről jövő segítség nélkül. És a Bethlen Gábor egykor híres kollegiuma jelene és jövődjét annak tanára is csak így határozhatja immár meg: „Maradunk és leszünk Alsó-fehérmegye, Tordaaranyos innenső felének *vidéki gimnáziuma*, igyekezvén becsülettel, tisztességgel megállani helyünket, megmaradván iskolánk szép multjában, tisztességes jelenében rejlő előnyünk a többiek felett”? Vajjon a nagy Bethlen Gábor így álmodta főiskolájának jövődjét?! Erre tette fejedelmi alapítványait? Alig hinnők!

Előhozakodsz most is ismételt leveleikben, miként hirdetitek enyedi tanárok valamennyien újra és újra, hogy: most aránytalanul többet segélyezitek a szegény fiúkat, mint régen, sőt, hogy most igazi alma mater a Bethlen-kollegium. Ahelyett, hogy a számok, a statisztika labirintjébe tévedjek s esetleg a *kertelés* vádjá alá essem, inkább a gyakorlati élet szempontjából kísértem meg ehhez szólni, megmondani, hogy miért nem tudom bevenni, megérteni nagyon sokad magammal ezt a „Te igazságtokat.”

Ha én p. o. a szászvárosi Kun-kollegiumba viszek egy szegény, esetleg épen árva gyermeket, annak legalább az első évben épen anynyi segélyt tudok kapni, mint a gazdag enyedi kollegiumban. Pedig elég gyakorlott vagyok a kérés módjában. És ez velem ismételt megesett s bizonynyal még sok mással is. Már pedig csak az fogja a II. és következő osztályokban a segélyeket élvezhetni, akinek alkalmat adtatok, hogy az elsőt végezhesse.

Sőt közel látom azt az időt is, midőn a magát joggal *vidéki gimnáziumnak* nevezhető szászvárosi Kun-kollegium, a sok ostrom dacára is, olyan terebélyy fog fejlődni, melynek árnyékában sokkal több szegény, de tehetséges magyar kálvinista fiú fog felnőni, emberré lenni, mint a híres Bethlen-kollegiumban.

Akik a székelyudvarhelyi kollegiumunkba segítettek be egy-egy tehetséges szegény fiút, azok is azt vallják, amit én fentebb a szászvárosi kollegiumról.

Nagyrabecsült barátom, Bartha Zsigmond tanártársad, akinek az enyedi kollegium anyagi fejlődése körül elévülhetetlen érdemei vannak és aki az enyedi kollegium dolgait ugyancsak apróra ismeri, szóról-szóra ezt mondta nekem az 1905. évi kerületi közgyűlés alkalmával: „Igazad van abban, hogy a mai viszonyok között sem én, sem te tanuló pályára nem léphetnénk, sem belőlem tanár, sem belőled pap nem lehetne.” És hányan nem tanulhattunk volna századokon keresztül hasonló századokon keresztül hasonló szegény sorsban osztozók! Ez a mély meggyőződésből felakadó becsületes, őszinte kijelentés nem hagyja megértenem aztán e lap hasábjain megjelent „Több világosságot” célzó cikkeket sem. Hiszen ha ma sokkal inkább „alma mater” az enyedi

kollegium, hogyan? miért van ez így? Ha pedig így van, pedig megcáfolhatatlanul így van, hogyan lehessünk arról meggyőződve, hogy a Bethlen-kollegium ma szeretőbb alma mater, mint régen? Ez a reális élet beszéde!

Kostoloul, a nyílt leveleikben közölt számadataiból is vegyünk párt a gyakorlati élet szempontjából vizsgálat, ha úgy tetszik, elbírálás alá.

Midőn állítod egyik leveledben, hogy „Az „*alma mater*” jelleg nincs veszélyben, sőt iskolánk ma szeretőbb édes anyja gimn. növendékeinek”, mint a multban —: fő-fő bizonyítékul felhozod, az 1905/6. tanévről szóló kimutatást, mely szerint a közvetlen segélyek végösszege: 38520 kor. 86 fillér. Ezzel szemben a kezeim között levő 1878/9. tanévi kimutatás szerint a közvetett és közvetlen segélyek végösszege: 42.924 kor. 10 fillér. (Lásd: koll. értesítő 23. és 24. old.) Minthogy a theologusoknak és képezdészeknek adott segély úgy az 1905/6., mint az 1878/9. tanévi kimutatásban benne foglaltatik, — a dolog lényegének elbírálására ez nem bír befolyással.

Aztán a segélyösszegek mekkoraságánál, azok növekedését illetőleg, figyelembe veendő nemcsak az esetleges új stipendiumok összege, hanem azon ténykörülmeny is, hogy némelyik stipendium a maga természeténél nőtt. P. o. a Jablonczay-féle alapítványi birtok magasabb haszonbérénel fogva ma egyenként 210 kor., míg a 70-es években circa 120 kor. volt. A stipendiumok egy része családi jellegű, mely a szegény tanulók segélyezésénél a legtöbbször számításba nem vehető.

A bennlakás nagy ágygyal és tandíjjal, midőn a vaságyas berendezés épügy megvolt, mint ma, az 1881/2. tanévben gimn. tanulóknak volt 25 korona, 1905/6. tanévben 80 kor.; bennlakás kis ágygyal és tandíjjal az 1881/2. tanévben 19 korona, az 1905/6. tanévben 64 korona. A tűzifa, kegykoszt stb. magasabb értékeléséről nem is szólok.

Nagyon világosan látható ezen kóstoloul felhozott számadataiból is, miszerint a mostani magasabb segélyösszegek távolról sem bizonyítják, hogy ma több szegény tanulón segíttek, ma többnek, avagy legalább is annyinak teszitek lehetővé a tanulást, mint a 70-es, 80-as években, amely évtizedek nem is a Bethlen-kollegium virágkorából valók. Hogyan értsük tehát ama nagyon is hirdetett állításodat, hogy a Bethlen Gábor kollegiuma ma inkább alma mater, mint a multban, hogy ma szeretőbb édesanyja gimn. növendékeknek, mint akár a mi időnkben?

A Grasser Károly szászsebesi ügyvéd alapítványi ügyét magam is jól ismerem; szászsebesi egyházamnak is szép összeget adományozott. De ismerem ama másik esetet is, midőn egy kiváló szép tehetségű szászsebesi szegény magyar kálvinista fiúnak Ti nem birtokok lehetővé tenni gazdag kollegiumokban a tanulást, a szász lutheránus egyház pedig évi 240 kor. stipendiummal lehetővé tudta tenni.

Kedves Barátom! Ezekre adj nekünk megnyugtató feleletet és légy meggyőződve, hogy nagyon-nagyon sokan leszünk hálás lekötelezettjeid. Mert légy arról is meggyőződve, hogy a Bethlen-kollegium iránt érzett hálában legfennebb ha versenyezhetünk, jóhírnevéért legfennebb ha egyformán féltékenyekedünk.

Szives üdvözzellettel vagyok

Alvincz, 1907. március hava.

régi barátod

Benedek Károly,

ref. lelkész, em. főjegyző.

IV.

A bemutatott ügyforgalmi kimutatás tudomásul vétetvén azzal, hogy jövőre az előző összes hátrálékok nyilvántartandók.

Marosvásárhelyi kollégium által az özvegy-árvai gyám-alapról kiállított alapító levele jóváhagyatott.

Köblös István m.-nemgyei lelkész kérése fegyelmi ügyében, bíróság delegálása iránt, indokolatlannak találtatott.

Cseresznyés Ödön balázsfalvi lelkész részére a kért szabadság megadatott.

A szászsebesi papi díjlevél jóváhagyatván, az állás betöltésére esperes utasítottatott.

Adámosi ehnek templomépítésre való kéregetés engedélyeztetett, utasítottatván egyszersmind konventi tőke segély kérésre.

A kidei lelkész elleni panasz az espereshez tetetett át ssaját hatáskörében való elintézés végett.

Szilágynagyfalusi dilybérszerződése jóváhagyatott.

A zágoni papválasztás megsemmisítették, s a szavazók névjegyzékének összeírása, s új pályázat hirdetésével kezdődő újabb szabályszerű választási eljárás bevezetése elrendeltetett.

Erzsébetvárosi hívek kérése, hogy papi állásokat, a hármas jelöléstől eltekintve, meghívás útján tölthessék be — nem volt teljesíthető, miután a kerület által e missiói-kör fenntartásához adott nagymérvű segélyezés a jelölési jog fenntartását nagyon is indokolja.

Irsay József bíróságok delegálása iránti kérésének a törvény világos rendelkezései értelmében helye nem lévén, az teljesíthetőnek nem találtatott.

Hátszegi ehk. birtokeladási szerződése jóváhagyattak.

Az ajtoni papilak építési terve műszaki előadó aa. javaslata értelmében engedélyeztetett.

A barroi s.-lelkészi díjlevél jóváhagyatott.

Pap Lajos dedrádszéplaki lelkész aa. ügyében esperes aa. utasította a katonai bíróság végzésének bemutatására.

A tüzbiztosítás kérdésének szövetkezeti alapon való előkészítésére fölkért bizottság kiegészítése iránt akként határozott, hogy Lészay Ferenc ig. tanácsos aát. bizottsági tagul fölkérte, s az előadói teendők vitelével Maksay János helyébe Pünkösti Pál számvevőhelyettest bizta meg.

Az idő előrehaladottságára tekintettel az ülés bezáratott, s a tárgyalások folytatására e hó 28-ika tüzetett ki.

M . y.

(Folyt. köv.)

EGYHÁZMEGYEI ÉLET.

Egyházi értekezlet.

A marosi egyházmegyébe tartozó „Bekecsalji Egyházi Értekezlet” szép és lélekemelő gyűlést tartott március 15-én Kebele községben. E félreeső kis faluban, hol nagyobb része a lakosságnak gör. kath. oláh, igazán nemzeti missziót teljesített az értekezlet, mikor itt áldozott a nagy nap emlékének. És bár kijutott a támadásból is, hogy az értekezlet miért vonja el ép' e napon hívei köréből a papjait, de a szép erkölcsi siker ennek dacára is megnyugtathatja az értekezlet tagjainak lelkét, tudva, hogy jó munkát végzett. A gyülekezés Osváth Domokos földbirtokos házában volt d. e. 10 óraker, honnan az egész értekezlet a harangok hívására felvonult a helybeli kis templomcskába. Itt már a helybeli kisszámú református hívők és a nagyobb számú idegen telekezetűek megtöltötték a padokat, sejtve, hogy ma valami szokatlan dolog történik. A XC. zsolttár akkordjainak elhangzására Nagy Albert backamadarasi lelkész, értekezleti elnök lépett a szószékre s gyönyörű alkalmi imádságában köszönte meg Istennek e napot s kérte áldását, segedelmét továbbra is a magyar

nemzet életére. Utána Dengel Géza magyarósi lelkész tartott alkalmi egyházi beszédet a XXIX. zsoltt. 11. verse alapján, melynek közvetlen eszméje és lelkes előadása megtették a hatást. A szabaságharc indítóokairól és következményeiről szólt, felmutatva, hogy Isten volt az, aki nemzetünknek az erőt adta e küzdelemben s aki végre a sok véres harc után a csendes fejlődés békéjével áldotta meg. Különösen a jobbagyság helyzetének rajzolása volt oly eredeti es találó beszédjében, hogy a jó oláh atyafiaknak is kiesett a könny szemükből.

Istentisztelet után az értekezlet újra felvonult Osváth Domokos házához és ott folytatta ülését. Staudner Mátyás tompai lelkész olvasta fel itt két eredeti szép költeményét „1907. márc. 15-én” és „Emlékezés Rákóczirol” címmel, melyek lelkesítő hatást tettek a hallgatóságra s ha a hely engedi, e lapban is napvilágot látnak. Még Jancsó Albert nyáradszentimrei lelkésznek kellett volna felolvasnia Rákóczirol, de nem jelenhetett meg az értekezleten és így néhány bensőbb természetű ügy elintézése után Nagy Albert buzdító szavaival a gyűlés véget ért. Ebédre Osváth házigazda látta szívesen az értekezletet s az ebédért járó díjakat készséggel ajánlotta fel a helybeli egyház céljaira. Fogadja ezért az értekezlet hálás köszönetét. Az értekezlet munkáján pedig legyen továbbra is Isten áldása és segedelme!

GYÁSZROVAT.

Giczei Diószeghy Mór érkávási lelkész, életének 49-ik, boldog házasságának 23-ik, papságának 24-ik évében e hó 17-én meghalt. Özvegy neje mellett 8, nagyobb részben kiskoru gyermeke, a jóbarátok széles köre s őt igazán szeretett gyülekezete, a szilágyi egyházmegye gyászoló papsága állták körül sirját. Nem volt szerencsénk személyesen közelebből ismerni őt, de amennyire ismerhettük, abból is megállapíthatjuk, hogy kerületünk papsága érzékeny veszteséget szenvedett halálával. Határozottan poéta-lélek volt s habár országos hirre nem emlékedett, telt szívéből folyton áradott a vers, a beszély, amelyeket legnagyobb részben szűkebb hazája lapjában a „Szilágy”-ban s a mi „Vasárnap”-unkban, majd több kötetben összegyűjtve adott ki. Gyermekesen naiv, nemes lelke az anyagi és családi gondok igen súlyos terhe alatt bizonyos keserű humorral volt tele. Az ő „nevetésére” valóban ráillett a bibliai jellemzés, hogy „nevetés közben is fáj az embernek a szíve”. Hanem az emberek szívesen nevettek vele — rajta. Hiszen a saját nevetésének a tárgya is rendszerint a saját nyomorusága volt. Galgenhumor. De oly érzékeny, szerető szív lakott benne, amely ritkítja párját. Igazán elmondhatta, hogy neki szegénységében gazdagsága — a családja volt. Ahogy nőtt az számban, úgy nőtt az ő szeretete velük. Teljes örömét csak egyik leányának érte, kit nemrégiben adott férjhez. Ugy élt a világban, mint nem e világból való. Míg körülte folyt a vagyon után való tülekedés: ő íróasztalánál szórta lelki kincseit, bizony, leggyakrabban ingyen, sohasem kérve, hogy mi honoráriumot kaphat, sőt sokszor köteteire maga ráfizetve. De neki életeleme volt az írás. A sötét halálsejtelmek, melyek évek óta gyötörték, mégis valóra váltak — elég korán. A nyugalmat, mely után epedt, fáradt testének megadta a halál; hisszük, hogy az Isten pedig nemes lelkének adott szenvedés nélküli örök életet. Adjon övéinek is vigasztalást, gyámolt, támogatást! Legyen áldott emlékezete!

Sepsi-nagybacsoni Molnár Endre kir. al-ügyész Brassóban f. hó 9-én életének 41-ik, boldog házasságának 10-ik évében hirtelen véget vetett életének. A kiváló férfiú, jeles jogász Molnár János brassói nyug. ref. paptársunk fia volt. Az agg pátriárkát mily súlyos csapás érte. „Sirva megyen az ő fia után a koporsóba.” A boldogultat súlyos idegbaj döntötte kora sirba. Az Ur adjon erőt övéinek a nagy csapás elviselésére!

Czirmay Sándorné, szül. Hoffmann Amália életének 63-ik, házasságának 38-ik évében, hosszas és kínos szenvedés után folyó hó 12-én délután 4 óraker meghalt. Benne Czirmay Zoltán kézdívasárhelyi paptársunk édes anyját gyászolja.

Miháltz Elekné, szül. Léczfalvi Csákány Josesfin életének 65-ik, boldog házasságának 48-ik évében, f. év március 20-án meghalt. Mintaképe volt az egyszerű, munkás, kevéssel beérő s övéiért élő református papné-

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1907. márc. 21.

(Folytatás.)

Elnökölt br. Bánffy Dezső ehker. főgondnok, jelen voltak Simó Lajos főgondnok, Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, br. Bánffy Ernő, Lészay Ferencz, Becsek Lajos, dr. Sárkány Lajos, Váró Ferencz, Incze Gerő, Sándor János, Deési Gyula igazgató tanácsosok, Elek Lajos titkárhelyettes, Pünkösztí Pál számvevő helyettes, dr. Kálmán János tanügyi előadó helyettes, előadók és Módy Elek, mint jegyzőkönyvvezető.

Az ülés megnyitása után elnök aa. sajnálatát fejezi ki a fölött, hogy a folyó évben tartott két első ülésen részt nem vehetett, jelenti továbbá, hogy az új egyházi törvények legfelsőbb megerősődéssel ellátva leérkeztek. Ohajtandó, hogy tavaszi közgyűlés tartassék, aminek tárgyai lennének az új Zsin. Törvények kihirdetése, a kolozsvári theologiai fakultáson üres gyakorlati tanszék betöltése és a még f. évi ápril. 18-iki ig. tan. ülésben megállapítandó tárgyak, javasolja, hogy május 25-én tartassék meg a rkiv. közgyűlés, amihez az ig. tanács is hozzájárult.

Püspök aa. előterjesztésére a theol. tanterv revízióra vonatkozólag Sándor János tanügyi bizottsági szakelőadó véleményes javaslata tárgyalatott s a pontonkénti tárgyalás után megállapította az ig. tanács a maga módosító javaslatát, nevezetesebb kivánalmak: hogy az alkalmazandó magántanárok száma ne kötelezőleg 6-ban állapíttassék meg, hanem csak 2—6 ban, — a kötelezett tárgyak közé I. és II. éveeknek a héber nyelv fölvételessék, — egyházjogi szeminárium is tartassék stb.

Ugyancsak Püspök aa. előterjesztésére az 1906. évi számadások számvevői felülvizsgálására, — Pünkösztí Pál érdekeltségére tekintettel, — dr. Sárkány Lajos ig. tanácsos kéretett föl.

I.

Jáni Lajos kérése, melyben fegyelmi ügyében bíróság delegálását kéri, nem volt figyelembe vehető.

A közoktatási miniszter a Radák-hagyatékknak kongrua szempontjából való bejelentését elrendelvé, az ig. tanács ennek eleget tesz, de a végrendeletre hivatkozással, tiltakozik álláspontja ellen.

Maros-Hévíz központi tőkéje papilak renoválásra kiutaltatott, elvárva a papi állás sürgős betöltését.

Siménfalvának a hivatalos lap díjtalan küldése iránti kérése nem volt teljesíthető.

Csekelaki ehknek 2200 korona kölcsön felvétele papilak építésére, engedélyeztetett.

Vistai egyháznak engedélyeztetett 12000 korona Emke-kölcsönnek iskola építésre való igénybevétele s a bemutatott csereszterződés s iskolaépítési terv jóváhagyatott, előbb azonban az államosítás feltételei az állammal megkötendőek.

Az ehker. ügyvéd évi jelentése tudomásul vétetett.

A theol. ifjak őszi megbetegedésénél fölmerült kórházi költségek, az illető mászáros legközelebbi járandóságából visszatartandólag, kiutaltattak.

A peteki ehkzség ingatlan vásár szerződése jóváhagyattak.

Bonyhai ehnek központi tőkéje kamatai s 1600 kor. tőke templomfölszerelés és orgona építésre kiadatik, azonban visszamaradt tőkéje kamataiból az elköltött 1600 kor. visszaállítandó.

A nagyenyedi, kolozsvári, nagyszebeni egyházmegyék 1906. évi számadásai jóváhagyattak, úgyszintén a Pataki Ágotha, Zsombori Amália alapok s a Szeretetház számadásai is.

A budapesti Bethlen Gábor Kör 2000 korona

segély iránti kérése, fedezet hiányában, nem volt teljesíthető.

Fölmerült panasz alapján a kolozsvári ehmegye útasított, hogy az ehmegyei fizetendőségek befizetését az esperesi hivatal útján, nem pedig a pénztárát kezelő Közhasznú Szövetkezettel sürgettesse.

Elek Lajos titkárhelyettes aa. lelkeszi szolgáltatást a folyó év őszétől folytatni szándékozván, kérésére intézkedések tétettek esperesi úton az országos lelkeszi özvegy-árvai nyugdíjba ez évnek beszámítása iránt.

II.

A Simon Ferenc és Nagy Sándor sérelmi panaszának elutasításáról szóló közgyűlési határozat hivatalosan közzétetik a szászvárosi kollégium előljáróságával.

A szászvárosi kollégium előljáróságának a tanárok mellékfoglalkozása tárgyában kelt eltiltó határozat elleni felebbezése a kerületi közgyűléshez intéztetvén, visszküldetik, miután az 1906. évi közgyűlés határozata alapján az ehkerületi főtörvényszék, mint fegyelmi bírósághoz való folyamodásnak van helye.

Szászvárosi kollégium jelentése 1905. évi számadására tett észrevételekre, megnyugtató tudomásul vétetett.

Zilahi kollégium 4 tanárának felebbezése mellékfoglalkozásuk tárgyában az ügyre vonatkozó adatok közlésével áttetik az ehker. főtörvényszékhez, mint közleg. bírósághoz.

Marosvásárhelyi kollégium igazoló jelentése számadásainak az ig. tanács kikerülésével a konventhez történt fölterjesztése tárgyában tudomásul vétetett, jövőre azonban a hivatalos út betartására utasítottatott.

Nagyenyedi kollégium előljárósága fölkérésre bemutatván a gyakorló tanári intézményre vonatkozó tervezetét, ami a tanügyi bizottságban is tárgyalatván, e tervezet szerinti további kísérletezés engedélyeztetett s fölkéretett az előljáróság, hogy e tervezet évi értesítője, esetleg sokszorosítás útján többi kollégiumunkkal is hozzászólás, továbbfejlesztés végett ismertesse.

A nagyenyedi tanári szállások használatára vonatkozó szabályzat — az előadó által javasolt módosításokkal jóváhagyatott.

Máté Samu kémeri lelkesznek az ottani hitelszövetkezethél igazgatósági tagság s a fogyasztási és értékesítő szövetkezethél igazgatósági elnökség, Szotyori Lajos vistai lelkesznek hitelszövetkezeti igazgatói állás eltogadása a folyó évre tudomásul vétetett.

Kovács Antal kilyéni lelkesznek a Bodza-féle községi alap-kezelői állás viselése engedélyeztetett.

III.

Szászvárosi kollégiumnak egy szomszédos telek megvásárlásáról szóló szerződése jóváhagyatott.

Sepsiszentgyörgyi kollégiumunk határozata egy román tanulóknak az erdélyi ref. kollégiumokból való kizárásáról — némely enyhítő körülményekre tekintettel, — csak helyi kizárásra módosítatik.

Drád községben egy állami iskola felállítása érdekében kötött adás-vevési szerződés jóváhagyatott.

A theol. fakultáson megüresedett 4 állami ösztöndíjra az előljáróság által ajánlott négy ifjú főhatóságilag is ajánltatik.

A székelyudvarhelyi kollégium építési kölcsöne tárgyában kelt miniszteri leírat közzétetik az előljárósággal.

A theologiai fakultás gyakorlati tanszékének betöltésére vonatkozó pályázati hirdetés elfogadtatván, május 10-iki lejárattal kiadatik.

IV.

A bemutatott ügyforgalmi kimutatás tudomásul vétetvén azzal, hogy jövőre az előző összes hátrálékok nyilvántartandók.

Marosvásárhelyi kollégium által az özvegy-árvai gyám-alapról kiállított alapító levele jóváhagyatott.

Köblös István m.-nemgyei lelkész kérése fegyelmi ügyében, bíróság delegálása iránt, indokolatlannak találtatott.

Cseresznyés Ödön balázsfalvi lelkész részére a kért szabadság megadatott.

A szászsebesi papi díjlevél jóváhagyatván, az állás betöltésére esperes utasítatott.

Adámosi ehnek templomépítésre való kéregetés engedélyeztetett, utasítatván egyszersmind konventi tőke segély kérésre.

A kidei lelkész elleni panasz az espereshez tetetett át ssaját hatáskörében való elintézés végett.

Szilágynagyfalusi dilybérszerződése jóváhagyatott.

A zágoni papválasztás megsemmisítették, s a szavazók névjegyzékének összeírása, s új pályázat hirdetésével kezdődő újabb szabályszerű választási eljárás bevezetése elrendeltetett.

Erzsébetvárosi hívek kérése, hogy papi állásokat, a hármas jelöléstől eltekintve, meghívás útján tölthessék be — nem volt teljesíthető, miután a kerület által e missiói-kör fenntartásához adott nagymérvű segélyezés a jelölési jog fenntartását nagyon is indokolja.

Irsay József bíróságok delegálása iránti kérésének a törvény világos rendelkezései értelmében helye nem lévén, az teljesíthetőnek nem találtatott.

Hátszegi ehk. birtokeladási szerződése jóváhagyattak.

Az ajtoni papilak építési terve műszaki előadó aa. javaslata értelmében engedélyeztetett.

A barroi s.-lelkészi díjlevél jóváhagyatott.

Pap Lajos dedrádszéplaki lelkész aa. ügyében esperes aa. utasította a katonai bíróság végzésének bemutatására.

A tüzbiztosítás kérdésének szövetkezeti alapon való előkészítésére fölkért bizottság kiegészítése iránt akként határozott, hogy Lészay Ferenc ig. tanácsos aát. bizottsági tagul fölkérte, s az előadói teendőket vitelével Maksay János helyébe Pünkösti Pál számvevőhelyettest bizta meg.

Az idő előrehaladottságára tekintettel az ülés bezáratott, s a tárgyalások folytatására e hó 28-ika tüzetett ki.

M . y.

(Folyt. köv.)

EGYHÁZMEGYEI ÉLET.

Egyházi értekezlet.

A marosi egyházmegyébe tartozó „Bekecsalji Egyházi Értekezlet” szép és lélekiemelő gyűlést tartott március 15-én Kebele községben. E félreeső kis faluban, hol nagyobb része a lakosságnak gör. kath. oláh, igazán nemzeti missziót teljesített az értekezlet, mikor itt áldozott a nagy nap emlékének. És bár kijutott a támadásból is, hogy az értekezlet miért vonja el ép' e napon hívei köréből a papjait, de a szép erkölcsi siker ennek dacára is megnyugtathatja az értekezlet tagjainak lelkét, tudva, hogy jó munkát végzett. A gyülekezés Osváth Domokos földbirtokos házában volt d. e. 10 órakor, honnan az egész értekezlet a harangok hívására felvonult a helybeli kis templomcskába. Itt már a helybeli kisszámú református hívők és a nagyobb számú idegen felekezetűek megtöltötték a padokat, sejtve, hogy ma valami szokatlan dolog történik. A XC. zsolttár akkordjainak elhangzására Nagy Albert backamadarasi lelkész, értekezleti elnök lépett a szószékre s gyönyörű alkalmi imádságában köszönte meg Istennek e napot s kérte áldását, segedelmét továbbra is a magyar

nemzet életére. Utána Dengel Géza magyarósi lelkész tartott alkalmi egyházi beszédet a XXIX. zsoltt. 11. verse alapján, melynek közvetlen eszméje és lelkes előadása megtették a hatást. A szabaságharc indítóokairól és következményeiről szökött, felmutatva, hogy Isten volt az, aki nemzetünknek az erőt adta e küzdelemben s aki végre a sok véres harc után a csendes fejlődés békéjével áldotta meg. Különösen a jobbagység helyzetének rajzolása volt oly eredeti es találó beszédjében, hogy a jó oláh atyafiaknak is kiesett a könny szemükből.

Istentisztelet után az értekezlet újra felvonult Osváth Domokos házához és ott folytatta ülését. Staudner Mátyás tompai lelkész olvasta fel itt két eredeti szép költeményét „1907. márc. 15-én” és „Emlékezés Rákócziáról” címmel, melyek lelkesítő hatást tettek a hallgatóságra s ha a hely engedi, e lapban is napvilágot látnak. Még Jancsó Albert nyárászentimrei lelkésznek kellett volna felolvasnia Rákócziáról, de nem jelenhetett meg az értekezleten és így néhány bensőbb természetű ügy elintézése után Nagy Albert buzdító szavaival a gyűlés véget ért. Ebédre Osváth házigazda látta szívesen az értekezletet s az ebédért járó díjakat készséggel ajánlotta fel a helybeli egyház céljaira. Fogadja ezért az értekezlet hálás köszönetét. Az értekezlet munkáján pedig legyen továbbra is Isten áldása és segedelme!

GYÁSZROVAT.

Giczei Diószeghy Mór érkávási lelkész, életének 49-ik, boldog házasságának 23-ik, papságának 24-ik évében e hó 17-én meghalt. Özvegy neje mellett 8, nagyobb részben kiskorú gyermeke, a jóbarátok széles köre s őt igazán szeretett gyülekezete, a szilágyi egyházmegye gyászoló papsága állták körül sirját. Nem volt szerencsénk személyesen közelebről ismerni őt, de amennyire ismerhettük, abból is megállapíthatjuk, hogy kerületünk papsága érzékeny veszteséget szenvedett halálával. Határozottan poéta-lélek volt s habár országos hirre nem emlékedett, telt szívéből folyton áradott a vers, a beszély, amelyeket legnagyobb részben szűkebb hazája lapjában a „Szilágy”-ban s a mi „Vasárnap”-unkban, majd több kötetben összegyűjtve adott ki. Gyermekesen naiv, nemes lelke az anyagi és családi gondok igen sulyos terhe alatt bizonyos keserű humorral volt tele. Az ő „nevetésére” valóban ráillett a bibliai jellemzés, hogy „nevetés közben is fáj az embernek a szíve”. Hanem az emberek szívesen nevettek vele — rajta. Hiszen a saját nevetésének a tárgya is rendszerint a saját nyomorusága volt. Galgenhumor. De oly érzékeny, szerető szív lakott benne, amely ritkítja párját. Igazán elmondhatta, hogy neki szegénységében gazdagsága — a családja volt. Ahogy nőtt az számban, úgy nőtt az ő szeretete velük. Teljes örömét csak egyik leányának érte, kit nemrégiben adott férjhez. Ugy élt a világban, mint nem e világból való. Míg körülte folyt a vagyon után való tülekedés: ő íróasztalánál szórta lelki kincseit, bizony, leggyakrabban ingyen, sohasem kérde, hogy mi honoráriumot kaphat, sőt sokszor kötetekre maga ráfizetve. De neki életeleme volt az írás. A sötét halálsejtelmek, melyek évek óta gyötörték, mégis valóra váltak — elég korán. A nyugalmat, mely után epedt, fáradt testének megadta a halál; hisszük, hogy az Isten pedig nemes lelkének adott szenvedés nélküli örök életet. Adjon övéinek is vigasztalást, gyámolt, támogatást! Legyen áldott emlékezete!

Sepsi-nagybacsoni Molnár Endre kir. alügyész Brassóban f. hó 9-én életének 41-ik, boldog házasságának 10-ik évében hirtelen véget vetett életének. A kiváló férfiú, jeles jogász Molnár János brassói nyug. ref. paptársunk fia volt. Az agg pátriárkát mily sulyos csapás érte. „Sirva megyen az ő fia után a koporsóba.” A boldogultat sulyos idegbaj döntötte kora sirba. Az Ur adjon erőt övéinek a nagy csapás elviselésére!

Czirmay Sándorné, szül. Hoffmann Amália életének 63-ik, házasságának 38-ik évében, hosszas és kínos szenvedés után folyó hó 12-én délután 4 órakor meghalt. Benne Czirmay Zoltán kézdivásárhelyi paptársunk édes anyját gyászolja.

Miháltz Elekné, szül. Léczfalvi Csákány Jozsefin életének 65-ik, boldog házasságának 48-ik évében, f. év március 20-án meghalt. Mintaképe volt az egyszerű, munkás, kevéssel beérő s övéiért élő református papné-

nak. Emlékét őrzik övéi s az árvák, szenvedők, kiknek könnyeit annyiszor letörölte. Elfáradt teste már meglette nyugalma, — lelke várja övéit a boldogabb másvilágban. Miháltz Elek magyarvalkói nyug. ev. ref. lelkész benne nejét, Miháltz Ákos ottani rendes lelkész édes anyját siratja.

KÜLÖNFÉLÉK.

Olvasóinknak s egész anyaszentegyházunknak boldog husvétii ünnepeket kívánunk.

Az egyetemes konvent ez évi rendes ülése ápril hó 9-én kezdődik Budapesten. Megelőzőleg ápril 3-án az egyetemes tanügyi bizottság fog ülésezni, hogy javaslatait a konventnek megtehesse.

Egyházkerületi közgyűlés. Az erdélyi egyházkerület tavaszi rendkívüli közgyűlésének idejét az elnökség — mint értesülünk az Igazgatótanács meghallgatása után f. évi május 25-ére tűzi ki. Főtárgya lesz az új egyházi törvények életbeléptetése felől intézkedni és a kolozsvári theol. fakultás gyakorlati theol. tanszékének betöltése.

Egyházkerületi főtörvényszéki ülés tartott e hó 22-én, a mikor is egyéb ügyek közt, az Irsay József volt kolozsvári lelkész perújítási kérvényének másodfoku ellátása is megtörtént. A főtörvényszék Kenessey Béla főjegyző elnöklése alatt az egyh.-megyei törvényszék végzését helyben hagyva, a perújításnak nem adott helyet.

A két prot. egyház közös bizottsága, mint a lapokból olvassuk, új felterjesztéssel élt a kultuszminiszterhez. Az 1848: XX. t.-c. 2. §-ára vonatkozó kérésére, többszöri sürgetés után oly választ kapott, a melyet szó nélkül hagyni nem lehetett. Azt írja ugyanis a miniszter, hogy a nevezett §-ban említett „tökéletes egyenlőség és viszonyosság” a bevett vallásfelekezetek között végre van hajtva már a törvény meghozatala által s most legfennebb az egyes visszaélésekről lehet beszélni, melyeket a kormány minden oldalra orvosolni ígér. Az új előterjesztésben, mint halljuk, a bizottság azon intézményes visszaélésekre — párbér, kegyuraság stb. — mutat rá, a melyek a „tökéletes egyenlőséget és viszonyosságot” illusoriussá teszik s ezek orvoslását is kívánja. A miniszteri leirat s arra adott válasz a konventen fog — reméljük — bemutatni s akkor módunkban lesz teljes szövegükben ismertetni.

„Figyelmeztetés” címen lapunk hivatalos részében a konventi elnökségnek megszívlelendő tájékoztatását adjuk. A kíséző-irat arra hivatkozik, hogy némelyik hazai egyházi lapunk hirdetések közlésével kezére játszik annak a törekvésnek, mely megnehezíti az amerikai magyar ref. egyházaknak a hazai egyházhatósághoz való csatlakozását. Újabbban, mint a D. P. L.-ből olvassuk, a debreceni theológiairól bocsátottak ki theologusokat ily munkakörbe. Bár hogy gondolkozzék is valaki az amerikai magyar ref. gyülekezetek kormányzásának kérdésében, mégis csak furcsa az, hogy egyházunk hivatalos állásfoglalásának gyengítésére épen a hivatalos egyház testületei nyújtsanak segédkezet. Hát csak nem hagy el bennünket a visszavonás örök átka! A konventi elnökség jól megfontolt intenció, bizony több figyelmet és több támogatást igényelhetnének.

Du Ruyter Mihály emléke. Hollandia nagy fényűző ünnepelte e hó 24-én Michiel Adriansoon du Ruyter, a híres tengeri hősnak, ki számos tengeri ütközetet nyert meg és még az angol tengeri haderőt is meg tudta győzni, születésének 300 éves évfordulóját. Az udvar, miniszterium, hatóságok és a külföld hivatalos részvételével Amsterdamban nagy emlékünnepe volt a hős „Niewe Keerk”-beli siremléknél. Az ünnepélyen megjelentek a királynő, az anyakirályné, a miniszterek, a nagykövetek, a polgári, katonai és tengerészeti hatóságok fejei, az első és második kamara elnökei, valamint a német, angol és dán tengerészet képviselői. Hivatalosan résztvett a magyarországi református egyház is, melyet a Zsinat felkérésére dr. J. J. P. Valeton utrechti egyetemi tanár, továbbá 3 az utrechti egyetemen tanuló magyar theologus diák képviselt s tette le a nagy férfiú sirjára azt a gyönyörű ezüst koszorút, melyen az általa megszabandított magyar prot. gályarab-papok nevei vannak felvéve. Szülővárosában, Vlissingben, Henrik herceg részvételével lették az emlékére alapított tengerész-iskola alapkövét. A nagy férfiú és hithős emléke legyen áldott mindörökké!

Nyom. az „Ellenzék” könyvnyomdájában Kolozsvárt, Szentegyház-utca 22. szám.

Egyházmegyei közgyűlés. A küllői ev. ref. egyházmegye e hó 21-én tartotta meg rendes közgyűlését Dicsőszentmártonban. A közgyűlés ima, megalakulás, elnöki megnyitó beszéd után az új tanítóktól bevette a szokásos esküt. A közgyűlés elfogadta az esperesi számadásokat és jóváhagyta az egyházmegye ez évre vonatkozó költségvetését. A tisztújításra vonatkozó igazgató-tanácsi leirat Benedek Pál és Hegyi Károly lelkészek kozzászólása után Nagy Pál indítványára tudomásul vétettek. Majd a fegyelmi törvényszéki pótírák megválasztására került a sor, melynek rendjén Hegyi Károly dicsőszentmártoni, Szakács M. Albert sövényfalvai ev. ref. lelkészek, Gyalay K. József és dr. Szentmiklósy László egyházmegyei képviselők választották meg fegyelmi pótírákká. Néhány segély-kérvény és indítvány letárgyalása után a közgyűlés Nagy Domokos elnöki bezáróbeszéde után véget ért. Ez volt a közgyűlésnek igen rövid vonásokban rajzolt képe. Főleg azért foglalkozunk e közgyűlés lefolyásával, hogy egyidejűleg örömlünknek adhassunk kifejezést a fölött, hogy az egyházmegye egére korábbi gyűléseken szenvedélyes viták, gyűlölködések, pártoskodások alakjában felvonult nehéz fellegek mintha elszórtak volna. Nagy Domokos esperes záróbeszédével mi is ama reményünknek adunk kifejezést, hogy a közgyűlés határvonalat alkot egy áldatlan múlt és egy áldásthozó jövő között. (Kk.)

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 249—1907. Püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Bz erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe bekelezett *székelykocsárdi* kántori állásra pályázatot nyitok.

Az ig. tanács által 491—1906. sz. a. megerősített díjlevél szerint, javadalom: 1. 9 h. 1236 □-öl szántó, 217 □-öl pusztá szőlő, 229 □-öl káposztás haszonélvezete 153 kor. értékben; az adót az egyház fizeti. 2. Az egyházközség pénztárából negyedévi előleges részletekben 800 kor., áldozói illetmény 8 kor. 40 f. 3. 9 szekér puha tűzifa házhoz szállítva 20 kor. 4. Stóla temetésért esetenként 80 fillér, átlagos értéke 10 kor. Összes javadalom 991 kor. 40 fillér.

Kötelessége: a rendes énekvezérlés és egyházi jegyzői teendő végzése, úgyszintén dalárda vezetése.

Pályázati határidő 1907. év ápril 15.

Szabályszerűen felszerelt folyamodványok nt. Jancsó Lajos esperes aához, Maros-Újvárra, terjesztendők be.

Kolozsvár, 1907. március 21-én.

Bartók, püspök.

Sz. A/1907.

FIGYELMEZTETÉS.

Újabbban protestáns lapjainkban oly amerikai lelkészi állásokra vonatkozó pályázati hirdetmények láttak napvilágot, mely állások nem a magyarországi református egyház egyetemes konventjének fenhatósága alatt álló amerikai magyar református egyházmegye, hanem a Reformed Church in the United States vagy a Presbyterian Church in the United States kötelékébe tartoznak.

Bár a konvent elnöksége egy lelkészt sem tarthat vissza ezen állásokra való pályázástól s annak esetleges elfoglalásától, mégis épen az ő saját érdekükben a konvent elnöksége figyelmezteti az ily állásokra pályázókat, hogy a Reformed Church vagy a Presbyterian Church-höz való csatlakozásuk folytán a hazai egyháztól elszakadnak, lelkészi minősítvényüket elvesztik, az özvegy-árvai gyámintézetnek tagjai nem maradhatnak, hazai lelkészi állásra, valamint a konvent fenhatósága alatt álló amerikai egyházmegyéhez tartozó lelkészi állásra nem pályázhatnak.

Budapest, 1907. március 22.

Báró Bánffy Dezső,
a magyarországi református egyház
egyet. konventjének elnöke.